

Νικόλαος Κ. Γυλιανός
1872-73

ΠΑΡΘΕΝΩΝ
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

—
ΤΟΜΟΣ Β΄.
—

1872—1873.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
Ν. Ε. ΜΑΝΙΤΑΚΗ

ΜΑΝΙΤΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ Β.

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ ΠΟΙΚΙΛΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Β'.—ΦΥΛΛ. Α'.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ 13.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΟΣ
ΤΗΣ ΥΠΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ *)

Εἰσαγωγή.

Ἐν τῶν μεγίστων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὅτι δύναται νὰ ὠφεληται ἐκ τῶν γνώσεων, ἃς ἐκτήσαντο οἱ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρξαντες· καθόσον ἐκ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς μεταβιβάσεως τῶν ἀνακαλύψεων ἤρτηται ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ἐκάστη γενεὰ ἐπανελάμβανε τὸ ἔργον τῆς προτέρας, οὐδεμία ἐπιστήμη θὰ προήγετο.

(*) Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰνεσίμου διατριβῆς, ἣν ὁ Κύριος Ν. Δαμασκηνὸς ἐτύπωσεν ἐν Παρίσις ὅπως τῆς διδακτορικῆς διπλώματος. Ἐνταῦθα δὲ μεταφράζομεν μόνον τὴν εἰσαγωγὴν, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱστορικοῦ μέρους αὐτῆς. (De l'incapacité de la femme mariée, Paris, Moquet 1834).

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ.—ΕΤΟΣ Β'.]

ἢ μᾶλλον, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐπιστήμη θὰ ὑπῆρχον μόνον γνώσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦιτον πολυάριθμοι κατὰ τὴν εὐφυΐαν ἐκάστου, ἀλλὰ πάντως ἀνακόλουθοι καὶ ἀσυνάρτητοι.

Οὕτως αἱ ἐπιστήμαι πᾶσαι ἔχουσι παρελθόν, καὶ τὸ παρελθόν τοῦτο βεβαιούται ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Ἄλλ' ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας ὠφέλεια δὲν εἶναι ἢ αὐτὴ κατὰ πάσας τὰς ἐπιστήμας. Διακριτέον ὡς πρὸς τοῦτο τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας ἀπὸ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν. Ἐν ταῖς φυσικαῖς καὶ ταῖς μαθηματικαῖς ἐπιστήμαις οὐδὲν βέβαιον ἐξαγόμενον λησμονεῖται καθότι, τῶν ἐπιστημῶν τούτων μὴ χρῆζουσῶν ἢ τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ λόγου, δυνατόν ἐστιν ἀείποτε νὰ βεβαιωθῇ τις περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀκριβείας γνώσεώς τινος σχετικῆς πρὸς αὐτάς· ὥστε πᾶσα νέα ἀνακάλυψις κατατάσσεται καὶ προσ-

τίθεται εἰς τὰς ἀρχαίας, τῶν ὁποίων δὲν ἀποχωρίζεται τοῦ λοιποῦ. Τέλος δὲ λησμονεῖται ὁ ἐφευρέτης καὶ ἡ τῆς ἐφευρέσεως ἐποχὴ, καὶ μόνον ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν γνώσιν καθ' ἑαυτὴν, ἣτις συμπληροῖ τὴν ἐπιστήμην. Τοιοῦτοτρόπως ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ταύταις τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστώσως ἀποτελοῦν ἐν καὶ μόνου σώμα.

Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ἐν ταῖς ἠθικαῖς ἐπιστήμαις. Ἐν ταύταις πλήν τινων ἀληθειῶν περὶ ὧν συμφωνοῦσι καθόλου, ὑπάρχουσι γνώσεις περὶ τῆς βεβαιότητος τῶν ὁποίων διαφωνοῦσι καθότι αἱ ἠθικαὶ ἐπιστήμαι προσδέονται, πλήν τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς ἠθικῆς διαλήψεως, ἣτις μεταβάλλεται κατὰ τὰ φρονήματα καὶ τὰ πάθη ἐκάστου ἀνθρώπου, ἐκάστου λαοῦ, ἐκάστης γενεᾶς. Ἐντεῦθεν τὸ παρελθὸν διαχωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἐνεστώτος, καὶ καθίσταται εὐνόητον ὅτι ἀγαθὴ τις ἰδέα, ὅσαί τις ἀρχὴ δυνατὸν νὰ λησμονηθῇ· ἀπόκειται δὲ τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς.

Ἡ ἱστορία λοιπὸν ἐστὶν ἀπαραίτητος ἐν ταῖς ἠθικαῖς ἐπιστήμαις. Αὕτη διδάσκει τὸν ἀνθρώπον ὅτι ἀγαθὸν ἐπραξάν οἱ πρὸ αὐτοῦ· ὁ δ' ἐν αὐτῷ λόγος νοουθετεῖ τότε αὐτὸν νὰ τοὺς μιμηθῇ καὶ νὰ μὴ ἐπαισχυθῇ νὰ παλινδρομήσῃ ταχέως πρὸς τὸ παρελθὸν, ἐὰν ἀπεπλανήθη καὶ ἐξετράπη τῆς εὐθείας εἰς σκολιάν.

Ἄλλὰ συνάμα ἡ ἱστορία ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ λάθη εἰς τὰ ὁποῖα περιέπεσον οἱ προγενέστεροι ἡμῶν, καὶ ὁ ἐν ἡμῖν λόγος, δι' οὗ διαγιγνώσκουμεν τὰ αἴτια αὐτῶν, ἐπιτάσσει ἡμῖν νὰ τ' ἀποφεύγωμεν. Ἐκ τούτων ἀπάντων προκύπτει ὅτι ἐν ταῖς ἠθικαῖς ἐπιστήμαις ἡ ἱστορία χρησιμεύει οὐ μόνον εἰς συμπλήρωσιν καὶ διασάφισιν τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ εἰς διόρθωσιν τούτου, συνάμα δὲ εἰς τὸ ἐμπνεῖν ἡμῖν πόθους πρὸς τὸ μέλλον.

Ἡ διττὴ αὕτη ἐκ τῆς ἱστορίας ὠφέλεια τυγχάνει ἀναμφισβήτητος ὅσον ἀφορᾷ τὸ δίκαιον, καθόσον τοῦτό ἐστὶν ἠθικὴ ἐπιστήμη. Ἄλλὰ τί πρέπει νὰ ἐν-

νοῶμεν διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου; Πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ γαλλικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ παραμελοῦντες τοῦ δικαίου τῶν ἄλλων ἐθνῶν; Δὲν νομίζομεν τοῦτο. Ἡ σπουδὴ τοῦ ἀρχαίου γαλλικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δύναται ἀναμφιβόλως νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ καθεστῶτος γαλλικοῦ δικαίου· ἀλλὰ δὲν φρονοῦμεν ὅτι ἡ μελέτη αὕτη ἐπαρκεῖ εἰς τὸν βουλόμενον νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ ἀναζητήσῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὰς διαφόρους ἀρχὰς αἰτινες ἰδρύθησαν ἐν παντὶ μέρει τοῦ δικαίου, ὅπως ἴδῃ τίς ἡ ἀρίστη τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ ἀνεύρη τὰ αἴτια ἐκ τῶν ὁποίων ἰδρύθησαν αἱ κακαί. Πιστεύομεν ὅτι τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς σπουδῆς περὶ τὴν συγκριτικὴν νομοθεσίαν, περιοριζομένην ἄλλως τε εἰς τὰς γενικότητας. Οὕτω, μηδέποτε ἐπιλαυθανόμενοι ὅτι τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον καὶ μάλιστα ἡ γαλλικὴ νομοθεσία ἀποτελέσουσι τὴν βάσιν τῆς πραγματείας ἡμῶν, ἐνομίσαμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς βραχειάν τινα ἐξέτασιν τῶν ἄλλων νομοθεσιῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

Ἀντικείμενον τῆς πραγματείας ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἀνικανότης τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν αὐτῆς *res familiaris*. Ἄλλὰ τί ἐστὶν ἡ ἀνικανότης; Ἡ λέξις αὕτη περιλαμβάνει ἰδέαν ἀρνητικὴν. Ἡ ἀνικανότης ἐστὶν ἡ ἑλλειψίς τῆς ἰκανότητος· ὀριστέον λοιπὸν τὴν ἰκανότητα. Ἡ ἰκανότης ἐστὶν ἡ νομικὴ ἐξουσία τοῦ καρποῦσθαι (*profiter*) τὰς ὠφελείας τοῦ ἀστυκοῦ βίου καὶ ὑφίστασθαι τὰς ἐξ αὐτοῦ ζημίας. Εἰσὶ δύο εἶδη ἀνικανότητος· ἡ ἀφορᾷ αὕτη αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ δικαιώματος, καὶ τότε λέγεται ἀνικανότης πρὸς ἀπολαυθῆν· ἡ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι πρόσωπόν τι δὲν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὰ ἴδια δικαιώματα ἢ τῇ συνδρομῇ ἢ τῇ ἀδείᾳ ἄλλου προσώπου, καὶ καλεῖται τότε ἀνικανότης πρὸς ἐνάσκησιν. Ἡ ἀνικανότης τῆς ὑπάνδρου ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς διαιρέσεως· ἡ ὑπάνδρος ἐστὶν

άνικανος καθόσον αδυνατεί νὰ ἐνασκήτη τὰ ἴδια δικαιώματα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ συζύγου αὐτῆς ἢ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀνικανότητος τῆς ὑπάνδρου ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν αὐτῆς ἀποτελεῖ μέρος τῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν ὁποίαν στενώτατα συνδέεται· ὥστε αδύνατον νὰ μελετήσωμεν ἐκεῖνην, χωρὶς ν' ἀσχοληθῶμεν πολλὴν περὶ ταύτην. Οὕτω τὸ ζήτημα τῆς ἰκανότητος ἢ τῆς ἀνικανότητος τῆς γυναικὸς ἤρτηται ἐκ τῆς ιδέας τῆν ὁποίαν ὁ νομοθέτης συλλαμβάνει περὶ τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τῆς γυναικὸς καὶ τῶν καθηκόντων τὰ ὁποῖα προώρισται αὕτη νὰ ἐπιτελέσῃ. Ἄλλα πρὶν ἢ ζητήσωμεν νὰ λύσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὸ ζήτημα, πρέπει νὰ ἴδωμεν τί ἡμῖν προέκυψεν ἐκ τῆς περὶ τὰς διαφόρους νομοθεσίας σπουδῆς.

Δύο ἀρχαὶ ἐκφαίνονται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν διαφόρων νομοθεσιῶν ἢν ἐπεχειρήσαμεν. Ἡ πρώτη ἐστὶν ὅτι ἐν τοῖς ἀρτισυστάτοις κράτεσι καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις λαοῖς, ἡ γυνὴ θεωρεῖται ὡς ὄν τι ὑποδεέστερον, καθότι ἐν τοῖς λαοῖς τούτοις ὑπερισχύει ἡ κτηνώδης ἰσχύς, ἢ δὲ διάνοια μικρόν τι δύναται. Ἡ ἔτι ἀσύστατος κυβέρνησις ἀναγκάζεται ν' ἀφήσῃ εἰς τοὺς οἰκογενειάρχας δύναμιν σχεδὸν ἴσην ἐπὶ τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τοὺς δούλους, οἱ ὁποῖοι ἐνώπιον τῶν λαῶν τούτων εἰσὶν ὄντα ὁμοταγῆ. Ἡ δευτέρα ἀρχὴ ἐστὶν ὅτι ἐν τοῖς δεσποτικοῖς κράτεσιν ἡ γυνὴ τέτακται ἐν οὐχ ἥττονι ὑπεξουσιότητι· καθότι ὁ ἄνθρωπος διάκειται ἀεὶποτε πρὸς τὸ μεταγείνει ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ὅ,τι ὄρᾳ καθεστῆκός ἐν τῇ κυβερνήσει, ὁ δὲ καταδυναστευόμενος ζητεῖ καὶ αὐτὸς νὰ καταστῇ δυνάστης ἀπέναντι ὄντων, ἅτινά εἰσιν ὑπέρτερα μὲν αὐτοῦ ἢ ἴσα κατὰ τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ὅμως ὑποδεέστερα κατὰ τὴν βίωσιν.

Αἱ ιδέαι αὗται, τῶν ὁποίων ἡ ἀκρίβεια νομίζομεν ὅτι ἐξελέγχεται ὑπὸ τῆς σπουδῆς περὶ τὰς ἀρχαίας νομοθεσίας, ὑπετυπώθησαν ἤδη ὑπὸ φιλοσόφου ὅς τις κατήρξατο τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος μετὰ

μεγάλῃ μὲν εὐτολμίας, σπανίας δὲ τύχῃς. Ὁ Destutt de Tracy, ἐν πονήματι τὸ ὅποιον μετριοφρόνως ἐπέγραψεν ὑπόμνημα ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τῶν νόμων ὑπὸ Μοντεσκιου (Commentaire sur l'Esprit des lois de Montesquieu), τὸ ὅποιον δὲ πράγματι περιέχει ἐπιτομὴν τῆς τότε κοινωνικῆς ἐπισήμης ἐξεφράσθη οὕτως ἐν τέλει τοῦ Ζ'. αὐτοῦ βιβλίου. «Ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας, παρὰ μὲν τοῖς ἀγρίοις εἰσὶν αὐταὶ ἀχθοφόρα κτήνη, »παρὰ δὲ τοῖς βαρβάροις ζῶα ἐν θρηιοτροφείῳ, ἐναλλάξ δεσπόζουσαι ἢ θύματα παρὰ τοῖς κενοῖς καὶ κούφοις λαοῖς. Μόνον δὲ ἐνθα ἐπικρατοῦσιν ἢ ἐλευθερία καὶ ὁ λόγος καθίστανται αὐταὶ αἱ εὐτυχεῖς σύντροφοι φίλου ὄν »ἐξελέξαντο, καὶ αἱ σεβασταὶ μητέρες »οἰκογενείας πάνυ ἀγαπητῆς ἀνατρεφόμενης διὰ τῶν φροντίδων αὐτῶν.» Τοὺς λόγους τούτους θεωροῦμεν ὡς τὸ κάλλιστον σχόλιον τῶν ἀνατολικῶν νομοθεσιῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου ῥωμαϊκοῦ τε καὶ γαλλικοῦ δικαίου·

Ὁ χριστιανισμὸς μετέβαλε μεγάλως τὸ Δίκαιον. Ἀντικατέστησε πανταχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ἀντὶ τῆς ἰσχύος, τὴν ἀγάπην ἀντὶ τῆς βίας, τὸ συμφέρον τοῦ ἀσθενοῦς ἀντὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ ἰσχυροῦ. Ἄλλ' ἐν τῷ κόλπῳ τῆς οἰκογενείας μάλιστα πάντων ἤσκησε τὸ εὐεργετικὸν αὐτοῦ κράτος. Δὲν εἶχεν εὖρη ἐν αὐτῇ ἢ ἓνα καὶ μόνον δεσμὸν συνάπτουτα πρὸς ἄλληλα τὰ διάφορα τῆς οἰκογενείας, τὴν ἐξουσίαν, ταύτην δὲ ἀντικατέστησε διὰ τῆς στοργῆς. Ἀνεβίβασεν οὕτω τὴν κατάστασιν τῶν γυναικῶν, τῶν τέκνων καὶ τῶν δούλων, ὅτινες ὑπὸ τὸ κράτος τῆς εἰδωλολατρείας δὲν ἦσαν ἢ ἄθλια ἀπόκληρα ὄντα, κηρύξας ὅτι πάντες ἦσαν τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, καὶ ἐντεῦθεν ὤφειλον ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ὡς ὁ πατῆροῦτος αὐτὸς τοὺς ἡγάπα. Ὁ χριστιανισμὸς λοιπὸν διέρρηξε τὰ δεσμὰ τῆς γυναικὸς. Προεκήρυξεν ὅτι ἦν αὕτη ἡ σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς καὶ οὐχὶ δούλη αὐτοῦ· καθαγιασας τὸν γάμον, κατέστησεν αὐτὸν τὴν ἐνωσιν

δύο ψυχῶν ἰσαξίῳ. Αἱ μεγάλαι αὐται μεταβολαὶ εἶπετο νὰ ἐπιδράσωσιν εἰς τὸ Δίκαιον. Οἱ χριστιανοὶ νομοθέται ἐδέησε νὰ βελτιώσωσι τὴν κατάστασιν τῆς γυναικός.

Μὴ ὅμως νομίσωμεν ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐγένετο αἴφνης. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς θρησκείας ἡμῶν εἰς τοῦτο ἐγκείται ὅτι ἐπέζητησε τὴν μεταρρύθμισιν τῶν θεσμῶν διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν ἠθῶν. Ἀπ' ἐναντίας πρὸς τὰλλα θρησκευματα οὐδὲν αὕτη ἀνέτρεψε, θέλουσα νὰ ἐπιτύχη τοῦ ἰδίου σκοποῦ διὰ τῆς πραότητος καὶ τῆς πειθοῦς. Ἐντεῦθεν ἡ κατάστασις τῆς γυναικός δὲν μετεβλήθη ἐξαίφνης, καίπερ ταχέως βελτιουμένη. Οὕτως ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐθεωρήθη ἡ γυνὴ ὑποδεεστέρα τοῦ ἀνδρὸς τὴν διανοίαν καὶ τὴν πρακτικὴν ἐπιτηδειότητα, ἐν πολλαῖς δὲ χώραις διεπομέναις ὑπὸ τῶν ἐθίμων (pays coutumiers) ἐκ τῆς ιδέας ταύτης ὁρμώμενοι ἴδρυσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον μεγάλην ἀνικανότητα τῆς γυναικός. Ἡ δόξα αὕτη δὲν ἦτον ἡ σύγχυσις· συνήγον ἐκ τοῦ ὅτι τὰ καθήκοντα τῆς γυναικός εἰσιν ἄλλα παρὰ τὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀνώτερα ἐκείνων· ὡσανεὶ τις ἤξιοι ὅτι τὰ καθήκοντα τοῦ ἱερέως εἰσιν ὑποδεεστέρα τῶν τοῦ στρατιώτου, ὡς ὄντα ἄλλοια!

Τοὺς συντάκτας τοῦ Ναπολεοντείου Κώδικος ἄλλη, καθ' ἡμᾶς, ὠδήγησεν ἀρχή. Θέλομεν ἴδῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ Β'. ἡμῶν βιβλίου ὅτι οὐχὶ λόγῳ τοῦ συμφέροντος τοῦ συζύγου οὐδ' ἕνεκα τῆς ὑποτιθεμένης ἐλαττώσεως τοῦ φύλου ἴδρυσαν τὴν ἀνικανότητα τῆς ὑπάνδρου. Ἐσκέφθησαν μόνον ὅτι ἐν πάσῃ ἐταιρίᾳ ὑπάρχει τις προϊστάμενος, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἐν τῇ συζυγικῇ ἐταιρίᾳ, ἡ οἰκιακὴ εἰρήνη ἀπῆτει τὴν ἀνικανότητα τῆς ὑπάνδρου γυναικός. Σημειωτέον ἄλλως τε ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀπεδέξαντο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον σχεδὸν ἅπαντες οἱ νεώτεροι νομοθέται, πλην τοῦ τῆς Αὐστρίας, ὅστις ἐπέτρεψε τῇ γυναικὶ ν' ἀναλαμβάνῃ ὑποχρεώσεις ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀδείας.

Τοιοῦτοτρόπως σήμερον οὐχὶ πλέον ἡ

ψευδὴς ιδέα τῆς ἐλαττώσεως τῆς γυναικός ὑπαγορεύει εἰς τοὺς νεωτέρους νομοθέτας τὴν ἀνικανότητα τῆς ὑπάνδρου γυναικός. Τὴν παλαιὰν ταύτην ἀρχὴν κατέβριψαν ἡ θρησκεία καὶ ὁ πολιτισμὸς καὶ ἀντ' αὐτῆς ἀντικατέστησαν ιδέαν καινὴν, γενναιοτέραν ἅμα καὶ ἀληθεστέραν. Οἱ συντάκται τῶν καθ' ἡμᾶς νόμων ἐμπνέονται ἐκ τοῦ συμφέροντος τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κατ' οἶκον εἰρήνης. Κατείδον οὗτοι ὅτι τὸ συμφέρον τοῦτο ἀπῆτει ἵνα τὴν συζυγικὴν ἐταιρίαν διευθύνῃ προϊστάμενος ἰκανὸς νὰ προστατεύῃ αὐτῆς ἀπέναντι παντός· ὑπὸ τὸ κράτος τῆςδε τῆς σκέψεως ἴδρυσαν τὴν ἀνικανότητα τῆς ὑπάνδρου γυναικός. Ἀλλ' ὅμως ἀπένειμαν ταύτη τὸ δίκαιωμα νὰ διατηρήσῃ διὰ τοῦ γαμικοῦ συμφώνου τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας αὐτῆς. Ἴδου ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἀξιόλογος κατάκτησις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἴσως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἐλεύσεται ἡμέρα καθ' ἣν, χάρις εἰς τὴν αἰὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐπεκτεινομένην διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν γυναικῶν, οἱ καθ' ἡμᾶς νομοθέται θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὰς ἀνεξαρτησίαν πληρεστέραν, ἀναγνωρίζοντες εἰς αὐτὰς οὐ μόνον τὸ δίκαιωμα τοῦ διοικεῖν τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ διαθέτειν αὐτήν.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑΙ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΕΝΙΚΑΙ

Ἐν πάσαις ταῖς ἀνατολικαῖς νομοθεσίαις, πλην τῶν τῆς Ἑλλάδος, ὑπερτερουσῶν πολὺ τῶν ἄλλων, ἐνυπάρχει ἡ ιδέα τῆς ἐλαττώσεως τῆς γυναικός. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη ἦν ἀναμφιβόλως μᾶλλον ἢ ἤττον μεγάλη κατὰ χώρας· οὕτως ἡ κατάστασις τῶν γυναικῶν ἦν κρείσσων παρὰ τοῖς Ἰουδαίαις ἢ τοῖς ἄλλοις

ἄσιανούς λαοίς· ἄλλ' οὐχ ἦττον ἀληθές ἐστιν ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη ὑπελάμβανον καὶ ἔτι νῦν ὑπολαμβάνουσι τὴν γυναῖκα ὡς τι ὄν ὑποδεέστερον. Ἡ οὕτω πεπλανημένη αὐτὴ δόξα πηγάζει ἐκ τοῦ πνεύματος ὑποταγῆς καὶ ἐξαρτήσεως τῶν σχεδὸν ἀπολιτευτῶν τούτων λαῶν οἵτινες λατρεύουσι τὸν μονάρχην αὐτῶν ὡς Θεόν, καὶ παρ' οἷς αἱ κατώτεραι τάξεις κύπτουσι ταπεινῶς πρὸ τῶν ἀνωτέρων. Ὁ οὕτω δεσποζόμενος ἄνθρωπος εὐκόλως τὸ κατ' αὐτὸν ἄσκει κατέναντι ὄντος τὸ ὅποσον πειράται νὰ καταστήσῃ αἰὲ ἀσθενέστερον καὶ ἐπὶ μᾶλλον ὑπήκουον, τὴν τυραννίαν ἣν ὑπέχει μὲν, ἀδυνατεῖ δὲ ν' ἀποσεισῇ.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ Τῃ ΣΙΝΙΚῃ.

Οὐδὲν ἐστὶν ἦττον γνωστὸν ἢ ἡ τῶν Σινῶν νομοθεσία, καὶ περ οὔσα ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ κόσμου· ἐντεῦθεν οὐδεμιᾶς ἄλλης ἢ μελέτῃ ἐστὶ δυσκολωτέρα. Οἱ Σίνοι ὄντως δὲν ἔχουσι κώδικας, πλὴν ἐνὸς μόνου, τοῦ Ποινικοῦ, κανονίζοντος μικρολόγως τὰς σωματικὰς ποινάς (*). Ἡ λοιπὴ νομοθεσία τῶν Σινῶν εὔρηται διεσπαρμένη ἐν πληθούῃ διαταγμάτων τῶν ὁποίων τὰ κείμενα, οἷς παρέπονται αἰὲ ἑρμηνεῖαι, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Αυτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἀποτελοῦσιν οὐχ ἦττονας τῶν τριακοσίων τόμων ἐν σχήματι τετραπύχῳ. Οὕτω μετὰ πλείστας καὶ ματαίας ἐρεύνας, ἠναγκάσθημεν ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς ἱστορίας ἢ περιγραφὰς τῆς Σινικῆς, προκρίνοντες μάλιστα πάντων τὰ Ἀπομνημονεύματα τῶν ἱεραποστόλων

(*) Ἐν τῇ Σινικῇ αἱ ποιναὶ πᾶσαι εἰσὶ σωματικαί· αὐτὰ ταῦτα τὰ πρόστιμα διατιμῶνται εἰς ραβδισμούς· ὅθεν εὐλόγως ὁ Μοντέσκιοις εἶπεν ὅτι ἡ Σινικὴ ἐστὶ λαός, παρ' ᾧ τὰ πάντα γίνονται διὰ ραβδισμῶν.— Ὁ ποινικὸς Κώδικὲς τῆς Σινικῆς, Ta tsing-leu-lee, μετεφράσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Staunton, εἰς ὃν ὀφείλονται πολλὰ πλείστου ἀξία πονήματα περὶ Σινικῆς (Ta-tsing-leu-lee, ἐν Λονδίῳ, 1810 εἰς 4ον.) Μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως, ἡ ἀγγλικὴ αὐτῆ μετὰφρασις μετεφράσθη γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ K. Félix Renouard de Sainte-Croix. (Ἐν Παρισίοις 1812, 2 τόμοι εἰς 8ον.)

τοῦ Πεκίνου (Mémoires des Missi-onnaires de Pe-King), τῶν ὁποίων τὰς παρατηρήσεις ἐξελέγχουσι πολλαὶ μεταφράσεις συγγραφῶν σινικῶν.

Ἡ ἰδέα τοῦ ὑποδεεστέρου τῆς γυναικὸς ἐστὶν οὕτως ἐγκεχαραγμένη εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Σινῶν, ὥστε οὐ μόνον διηγόρευται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀποδέχονται ταύτην αἱ γυναῖκες. Παρατηρητέον ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Ἱεραποστόλων μεταγλωττισθεῖσα σινικὴ συγγραφή, εἰς ἣν ὀφείλομεν τὴν ἀκριβεστάτην τοῦ προκειμένου γνώσιν, συνετάχθη ὑπὸ σοφῆς γυναικὸς τοῦνομα Pan-loei-man· ἀντεγράφη δὲ ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Αυτοκράτορος τῆς Σινικῆς, καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν ὑπολαμβάνει τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὡς τὸ κάλλιστον καὶ ὠφελιμώτατον τῶν βιβλίων. Ἐπιγράφεται Nieu-kiè-tsi-pien, τὰ ἑπτὰ ἄρθρα ἐν οἷς περιλαμβάνονται τὰ κύρια καθήκοντα τῶν γυναικῶν. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἄρχεται τοῦ λόγου. «Κατέχομεν τὴν ἐσχάτην πτάξιν τοῦ ἀνθρώπου ἐννοῦς· ἐσμεν ἡ ἀσθενεστάτη αὐτοῦ μερίς· τὰ ἥκιστα ἀψήλαττα ἔργα ἡδὲον νὰ ὦσι καὶ εἰσὶν ὄντως ὁ κλῆρος ἡμῶν.» Ἄπαν τὸ ἴον ἄρθρον γέγραπται ὡσαύτως· ὑπολαμβάνει τὴν ἐλάττωσιν τῆς γυναικὸς ὡς πηγάζουσαν ἐκ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τὰ δ' ἐπόμενα ἄρθρα εἰσὶ τὰ ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης πορίσματα.

Οἱ Σίνοι ἄλλως τε πειρῶνται παντὶ τρόπῳ ἵνα διατηρήσωσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ἐλαττώσεως. Ἐνόησαν ὅτι οὐδὲν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδειότερον τῆς ἀμαθείας αὐτῶν καὶ ἀπομονώσεως. Οὕτως αἱ γυναῖκες ὀλιγόρως ἔχουσαι περὶ τὴν ἑαυτῶν παιδεύσιν, διάγουσιν ἐγκεκλεισμέναι ἐν τοῖς δώμασιν αὐτῶν καὶ οὐδὲν ἄλλο ὀρώσιν ἢ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἰδίων συζύγων (*).

(*) Ὁ Savagner, Hist. de la Chine (Paris 1814) λέγει ὅτι ἡ σμικρότης τῶν ποδῶν παρὰ τὰς γυναῖξί τῆς Σινικῆς ἐπενοήθη ὅπως αὐταὶ ἀναγκάζονται νὰ οἰκουρῶσι μὴ δυνάμεναι νὰ βαδίξωσιν.

Ἡ ὑπακοή ἐστὶν ἡ ἰδιάζουσα αὐταῖς ἀρετῇ, ἣτις δ' ἐπιβάλλεται ἐν πάσαις ταῖς τοῦ βίου αὐτῶν καταστάσεσιν. Αἱ θυγατέρες ὀφείλουσιν ὑπακοὴν τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν, αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίους ἀνδράσι, καὶ αἱ χήραι τοῖς τέκνοις αὐτῶν! Κατὰ τοῦτο ἡ σινικὴ νομοθεσία ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν ἰουδαϊκὴν. Μὴ δὲ νομίσωμεν ὅτι ἡ ὑπακοὴ αὕτη ἐστὶν ἡ παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς κρατούσα· οὐκ ἐστὶν ἀπλήτις ὑποταγῆ οἷα ἢ ἐν ἄρθρῳ 215 τοῦ Ναπολεοντείου Κώδικος ἀναγεγραμμένη· ἐστὶν ὑπακοὴ πραγματικὴ κατὰ πάσας τὰς στιγμὰς, ἀφαιρούσα τῇ γυναικὶ τὴν διάνοιαν ὑπὲρ τοῦ ὕψ' οὗ τὴν ἐξουσίαν αὕτη διατελεῖ.

Ἄλλ' ἐξετάσωμεν ἰδίως τὰ κατὰ τὴν ὑπανδρον.

Δὲν δύναται τις νὰ εἴπη ἀκριβολογῶν, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἀγοράζει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καθότι οἱ Σῖναι οὐ χρῶνται ἐν ταῦθα τῇ λέξει ἀγοράζειν· ἐπίσης δὲν δύναται τις νὰ εἴπη, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι ἡ γυνὴ ἐστὶ δούλη· οἱ Σῖναι προσέχουσι μάλα ταῖς λέξεσι καὶ ἐκφράζονται περιεσκεμμένως. Ἄλλ' εἰς τὸν ἐμβαθύνοντα εἰς τὰ πράγματα καὶ μὴ ἐπαρκούμενον εἰς λέξεις ἡ γυνὴ παρὰ Σῖναις ἐστὶν ὄντως δούλη· προκύπτει τοῦτο ἐξ ὅσων ἤδη εἴπομεν ἔτι δὲ μᾶλλον δῆλον γενήσεται ἐκ τῶν ἐπομένων. Ὡσαύτως περὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς γυναικός· οἱ Σῖναι δὲν λέγουσιν ὅτι ἀγοράζουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ ὅμως μαυθάνομεν παρὰ πάντων τῶν συγγραφέων ὅτι ὁ πατὴρ νυμφεύει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ λαβὼν ποσὸν τι ἀνάλογον ἐκάστοτε πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ συζύγου καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ πατρός· ἐλάχιστον μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου δίδεται τῇ γυναικὶ ὅπως αὕτη πορίσῃται ἐνδύματα, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνήκει τῷ πατρί. Ἐὰν τοῦτο μὴ ἦναι ἀγορὰ κυριολεκτικῶς, εἶναι τι βεβαίως ὁμοιάζον μάλα πρὸς ἀγοράν.

Ἡ γυνὴ νυμφευθεῖσα εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἰδίου συζύγου καὶ ἀποβάλλει τὴν ἑαυτῆς, ἢ οὐδ' ἐπιτρέ-

πεται αὐτῇ τοῦ λοιποῦ νὰ ἴδῃ. Διὰ τοῦ γάμου ἡ γυνὴ ἀπόλλυσι τὰ πάντα, καὶ αὐτὸ αὐτῆς τὸ ὄνομα· οὐδὲν ἔχει ἡδη αὕτη ἴδιον· ὅ,τι φέρεται, ὅ,τι ἐστὶν, αὕτη αὕτη, τὰ πάντα ἀνήκουσι τῷ συζύγῳ (Ἄρθρον Ε' τοῦ Niu-kie-tsi pien). Ἡ ἀνικανότης λοιπὸν αὐτῆς ἐστὶν ὡς οἶόν τε ἀπόλυτος, ὅσον ἔνεστι τελεία. Ὄφειλε αὕτη ὑπακοὴν εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, εἰς τὸν πευθερὸν καὶ τὴν πευθεράν, οἵτινες δύναται νὰ τὴν παιδεύσωσιν ἀρνούμενην, τὸ δὲ ἄρθρον βον τοῦ αὐτοῦ βιβλίου διασαφηνίζει τὴν ὑπακοὴν ταύτην ἣτις ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ πάσῃ περιστάσει, ἀνεξαρτήτως τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν ἐπεκτείνεται εἰς πάντα καὶ ἀσκεῖται ἐπὶ πάντων. Αὕτη διατυπῶται λίαν ἐνεργῶς ἐν τῷ Βιβλίῳ τῶν Νόμων περὶ τοῦ θήλεος γένους (Niu-hien-chou) οὕτω· ἡ γυνὴ δέον νὰ ἦναι ἐν τῷ οἴκῳ οἷα τις σκιά καὶ ἀπλή ἡχώ.

Ἡ τῶν γυναικῶν κατάστασις ἐν τῇ Σινικῇ ἐστὶ λοιπὸν λίαν οἰκτρά· δούλαι καὶ κατάκλειστοι ὑπὸ τῶν συζύγων αὐτῶν, οὐδεμιᾶς ἀπολαύουσιν ἰκανότητος· αἰεποτε ἔκθεται εἰς τὴν δυστροπίαν τῶν πευθερῶν αὐτῶν, ὀφείλουσιν αὐτοῖς τελείαν ὑπακοὴν· γενόμεναι δὲ χήραι μετὰ πένθος μακρὸν καὶ αὐστηρὸν, ὑποκύπτουσι τῇ ὑπεξουσίῳ τῶν ἰδίων τέκνων.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΙΝΔΗΣ.

Τὴν Ἰνδικὴν νομοθεσίαν ἀπαρτίζουσι διατάγματα τινα, πρὸ πάντων δὲ οἱ ἐν Εὐρώπῃ καλούμενοι νόμοι τοῦ Μανού. Μή τις ὅμως ὑπολάβῃ ἐκ τοῦ τίτλου ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο ἐστὶ Κώδικς τῶν Ἰνδικῶν νόμων. Ἡ ἔκφρασις Νόμοι τοῦ Μανού ἐστὶν ἐσφαλμένη μετάφρασις τοῦ Mánava-Dharma-Sástra, ὅπερ, ὡς παρετήρησεν ὁ K. Loiseleur-Deslongchamps, ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, σημαίνει Βιβλίον τοῦ ΝΟΜΟΥ τοῦ Μανού. Ἀρκεῖ ἄλλως τε νὰ τὸ

διέλεθ' τις ὅπως ἴδῃ πάραυτα ὅτι οὐκ ἔστι Κώδῆξ τις, ὅτι δὲ σκοπὸν προτίθεται νὰ κανονίσῃ τὴν ἀστυκίην, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν τοῦ ἀνθρώπου πολιτείας. Ἀρξάμενος τῷ ὄντι διὰ τινῶν σελίδων περὶ τῆς κοσμογονίας ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς ἐκτίθησιν ιδέας μεταφυσικῆς· εἶτα διατυποῖ κανόνας τινὰς τοῦ τρόπου τοῦ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τοῦ βίου· τέλος εὔρηται ἐν αὐτῷ νόμοι τινὲς ἀστυκοὶ καὶ ποινικοί. Τὸ ἐπιτακτικὸν τῆς φράσεως καὶ τις μεγαλοπρέπεια ἐμφαινομένη ἐν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς, ἐπέβαλον τοῦ βιβλίου τὴν τήρησιν τοῖς Ἰνδοῖς.

Ἡ ἀστυκὴ κατάστασις τῶν γυναικῶν ἐν Ἰνδία ἀποκλείει πᾶσαν αὐτῶν ἰκανότητα πρὸς τὸ ἐκποιεῖν ἢ ἀναλαμβάνειν ὑποχρεώσεις. Οὐ μόνον δὲ ἡ ὑπανδρος ἔστιν ἀνίκανος, ἀλλὰ καὶ ἡ νεάνις καὶ ἡ χήρα. Ἀναγινώσκομεν τῷ ὄντι ἐν Μανουῦ ὅτι « ἡ παῖς, ἡ νεάνις ἢ προβεβηκυῖα γυνὴ οὐδὲν πρέπει ποτὲ νὰ πράττωσι κατ' ἰδίαν αὐτῶν βούλησιν, οὐδ' ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν οἴκῳ. »

Κατὰ μὲν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἡ γυνὴ δέον νὰ ὑπόκηται τῷ πατρί· κατὰ δὲ τὴν νεότητά τῷ ἰδίῳ συζύγῳ· μετὰ δὲ τοῦτου τὸν θάνατον, τοῖς τέκνοις αὐτῆς· ἂν δὲ τύχῃ ἄπαις, τοῖς ἐγγυτέροις τῶν συγγενῶν τοῦ συζύγου αὐτῆς ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν τοῖς τοῦ ἰδίου πατρὸς· ἂν δὲ μὴ ἔχῃ πατρικοὺς συγγενεῖς, τῷ Μονάρχη.

Τὸν ἀναγινώσκοντα τὰς διατάξεις ταύτας βεβαίως δὲν διαλαυθάνει ἡ ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὸ *muntium* τῶν Γερμανῶν, ἡ δὲ παραβολὴ αὕτη ἀποβαίνει σπουδαία, εἰὰ ἀναμνησθῶμεν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἰνδογερμανικὸν φύλον. Ἄλλως τε ὁμοιότης ὑπάρχει ἐν πᾶσι, πλὴν ἴσως τοῦ ὅτι ἡ Γερμανὶς εἶχε τοῦλάχιστον τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων, ἐνῶ ἡ Ἰνδὴ δὲν ἠδύνατο καὶ δὲν δύναται ἔτι καὶ νῦν νὰ πράξῃ τι κατ' ἰδίαν αὐτῆς βούλησιν, οὐδὲ ἐν αὐτῷ αὐτῆς τῷ οἴκῳ· τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἕκ τε τοῦ προμνημονευθέντος κειμένου καὶ ἄλλων πολλῶν.

Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀνδρὸς ἐς μείζων ἢ ἡ τῶν ἄλλων προστατῶν τῆς γυναικός· συγκεφαλαιοῦται δὲ ἐν τῇ φράσει ταύτῃ. « Ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ σέβηται τὸν ἄνδρα ὡς Θεὸν, καὶ ἄπιστον ὄντα ὡς Θεὸν, λέγει ὁ νόμος· πρέπει δὲ νὰ γινώσκει τις τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα τῶν Ἰνδῶν ὅπως κατανοήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως ταύτης.

Ἡ Ἰνδὴ λοιπὸν ἔστιν παντάπασιν ἀνίκανος. Ἐὰν δὲ μὴ χαρακτηρίζηται ὡς δοῦλη ὑπὸ τοῦ νόμου, τούτου αἰτίον ἔστιν ὅτι ἡ λέξις αὕτη οὐχ ὑπάρχει ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ἰνδῶν. Ἄλλ' ὅμως ὤμεν δίκαιον· ὁ Ἰνδὸς νομοθέτης προσέταξε τὸν ἄνδρα ἵνα καλῶς προσφέρηται τῇ ἰδίᾳ γυναικί. (βιβλ. 5. 56.) Ἄλλὰ δικαιούται τις ἐρωτῶν ὁποῖον δύναται νὰ ᾔῃαι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγαθοῦ τούτου λογισμοῦ κατέναντι ὅλου συστήματος ἐξαρτήσεως, προηγουμένου μὲν ἐπ' ἄκρων ὑπὸ τοῦ Μανουῦ, ὑπερακριβῶς δὲ τηρουμένου ὑπὸ Ἔθλους στασίμου, ὄντος σήμερον οἶον ἦν πρὸ δύο χιλιοετηρίδων!

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ ΠΕΡΣΙΑ.

Ὅφειλομεν ἐν πρώτοις νὰ ἐξελέγξωμεν τὴν ὑπεροχὴν τῆς Περσικῆς νομοθεσίας πρὸς ἃς ἤδη ἐμελετήσαμεν ὡς πρὸς τι κύριον κεφάλαιον τῆς καταστάσεως τῆς γυναικός· δὲν εὐρίσκομεν τῷ ὄντι ἐν τοῖς νόμοις ἢ τοῖς ἐθίμοις τῆς Περσίας ἄμεσον ἢ ἔμμεσόν τινα ἀγορὰν τῆς γυναικός παρὰ τοῦ ἀνδρός. Ἄρκει νὰ ἐκφέρωμεν τοῦτο ὅπως κατανοηθῇ ἅπαντα αὐτοῦ ἡ σπουδαιότης. Ἀνυστυχῶς ὅμως δὲν παρήγαγε τ' ἀποτελέσματα τὰ ὅποια ἠδύνατό τις ν' ἀπεκδέχεται ἐξ αὐτοῦ· τοῦτο δὲ καθ' ὅσον οἱ Πέρσαι πιστεύουσιν ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη μόνον πρὸς τὴν διαιώνισιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ φρόνημα τοῦτο συνδυαζόμενον πρὸς τὸ θρησκεῦμα τῆς χώρας, τὸ ὅποion ἐπιτρέπει τὴν κατοχὴν ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ γυναικῶν, ἄρκει μόνον νὰ μὴ ὦσι δεδεσμευμέναι πρὸς ἄλλον, ἐπιφέρει ὅτι αἱ γυναῖκες

φυλάσσονται ἐν Περσίᾳ αὐστηρότερον ἢ ὅπου ἄλλοθι τῆς γῆς· αἱ γυναικωνίτιδες τῶν Τούρκων καὶ ἡ τοῦ Σουλτάνου εἰσὶ χῶροι δημόσιοι παραβαλλόμενοι πρὸς τὰ Περσικὰ χαρέμια, ὅταν δὲ αἱ γυναῖκες ὁδοιπορῶσιν, οἱ διαβαίνοντες ὀφείλουσι νὰ φύγωσι μακρὰν αὐτῶν.

Σέβας, ὑποταγὴ καὶ τυφλὴ ὑπακοή, τοιαῦτά εἰσι τὰ τῶν γυναικῶν καθήκοντα. Ὁ Ζωροάστρως, ὁ τῶν Περσῶν νομοθέτης, ἐκφράζεται ὡς πρὸς τοῦτο λίαν σαφῶς· ἡ γυνὴ, λέγει, ὀφείλει νὰ σέβηται τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν ὡς Θεὸν, ἡ δ' ἐκφρασις δὲν εἶναι μεταφορικὴ, καθότι σχεδὸν πάραυτα ἐνδεικνύει τίνι τρόπῳ ἡ γυνὴ ὀφείλει τῆς κλίνης ἐξεγερθεῖσα νὰ προσπέσῃ τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, ὅπως αἰτήσῃται αὐτοῦ τὰς διαταγὰς, προστίθησι δὲ ὅτι ἡ μὴ ἔγγαμος γυνὴ ὀφείλει τ' αὐτὰ τῷ πατρὶ, ἢ τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ εἰς ὃν ὑπόκειται.

Φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ γυνὴ δὲν ἀπέφερε προίκα. Οἱ γονεῖς αὐτῆς τῇ ἔδιδον μόνον ἀγέλας καὶ τινα κειμήλια ὡς ἡδύνατο. Ἄλλ' ὁ ἀνὴρ ἔδιδεν ἀεὶποτε ἀξιόλογα ἀντίφερνα. Κατὰ τὸν γηραιὸν Ραβαῆτ, ἀναλογουῦντα πρὸς τὰ responsa peudentium (ἀπαντήσεις τῶν ῥωμαίων νομομαθῶν), ὁ ἀνὴρ ἔδιδε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ δισχιλία δηνάρια, τῶν ὁποίων αὐτῆ τὸν καθίστανε φύλακα, λέγουσα αὐτῷ ὅτι πᾶν ὅ, τι αὐτὴ κατεῖλε νὰ ἔκρινεν αὐτῷ. Ἡ γυνὴ ἐδικαιοῦτο νὰ αἰτήσῃ τὰ ὑποσχεθέντα ἀντίφερνα ἐν περιπτώσει διαζυγίου. Ἡ νομοθεσία αὕτη περὶ τῶν ἀντιφέρνων διετηρήθη ἀεὶποτε. Ἄλλ' οὐχ οὕτω καὶ περὶ τῆς ἀφορώσεως τὴν προίκα. Ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις δὲν ὑπῆρχε προίξ· βραδύτερον ὅμως ἐξήτασαν ἐὰν ἡ γυνὴ δὲν θὰ ἔπραττε καλῶς ἀποφέρουσα τοιαύτην τῷ ἀνδρὶ, τὸ δ' ἔθος τοῦτο διεδόθη ταχέως.

Προκύπτει ἐξ ὧων εἶδομεν ὅτι ἡ γυνὴ ἦν ἐπίσης ἀνίκανος ἐν Περσίᾳ, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς ἄκραις ἀνατολικαῖς χώραις, καὶ τοι κρείττορος οὐσης τῆς θέσεως αὐτῆς κατὰ τοῦτο ὅτι, μὴ ἀγοράζοντος

αὐτὴν τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τῶν γονέων αὐτῆς, δὲν ἡδύνατο νὰ φοβηθῇ τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.

Μετὰ νὴν νομοθεσίαν τοῦ Ζωροάστρου ἐπέρχεται φυσικῶς ἡ τοῦ Μωάμεθ. Μία τῶν μεγάλων μεταβολῶν ἃς ὁ Ζωροάστρως ἐπήνεγκεν εἰς τὸν γάμον ἐστὶν ἡ ὑπὸ τῆς θρησκείας καθιέρωσις αὐτοῦ. Ὑποδεέστερος τοῦ Ζωροάστρου, ὡς νομοθέτου καὶ ὡς ἠθικολόγου, ὁ Μωάμεθ, ὅστις ἐσπούδαζε πρὸ πάντων νὰ δεσπόσῃ, ἔδρυσεν ἀρχὴν ὅλως διάφορον. Κατ' αὐτὸν ὁ γάμος ἦν πρᾶξις καθαρῶς ἀστυκῆ. Ἀλλὰ δὴ καὶ διεκήρυξεν ἐν τῷ Κορανίῳ ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ νυμφευθῇ τις γυναῖκα τὴν ἀῆρκει πρὸς τὸ κύριον τοῦ γάμου, μὴ οὐσης ἀναγκαίας τῆς συναίνεσεως τῶν γονέων. Κατὰ τοῦτο ὑπῆρξε συνεπὴς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς Ἀραβας, παρέχων αὐτοῖς θρήσκευμα εὐκόλου καὶ ἐπεικὲς, καὶ ὑπισχνούμενος ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἡδυσυμπεριαν.

Τὸ ἀποτέλεσμα νομοθεσίας τοιαύτης ὑπῆρξεν ὅποῖον ὄφειλεν εἶναι. Ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς γάμοις εὔρηται ἡ μεγίστη ποικιλία· ὅτε μὲν αἱ γυναῖκες λαμβάνονται τῇ συναίνεσει αὐτῶν τε καὶ τῶν γονέων αὐτῶν· ὅτε δὲ εἰσὶ δοῦλαι ἀγορασθεῖσαι, τὰς ὁποίας ὁ κύριος αὐτῶν ἀναβιβάζει εἰς τὴν τάξιν τῶν γυναικῶν αὐτῶν· καὶ ἄλλοτε ἀπαχθεῖσαι διὰ τῆς βίας ἀνακηρύττονται ὑπὸ τοῦ ἀρπαγῶς αὐτῶν γυναῖκες αὐτοῦ! Ὁ Μωάμεθ, ὡς οἱ ἄλλοι νομοθέται τῆς Ἀσίας, ἐπελάθετο ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη ὅπως ἦναι ἡ νόμιμος σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς, οὐχὶ δὲ δούλη αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν τὸ Κοράνιον ἀνακηρύττει τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν ὑπακοὴν ὡς τὸ πρῶτιστον τῶν γυναικῶν καθήκον· ἐπιτρέπει δὲ τῷ ἀνδρὶ νὰ ἐπιτιμᾷ, ν' ἀποπέμπῃ, καὶ δὴ νὰ τύπῃ τὰς πρὸς αὐτὸν ἀπειθούσας. «Αἱ γυναῖκες, λέγει (Κεφ. Β'. ἐδάφ. 225) εἰσὶν ὁ ἀγρὸς ὑ-

»μῶν γεωργεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ δοκοῦν
νῦμιν.» Ἐθεώρησε τὸν ἄνδρα ὡς φύσει
ἀνώτερον τῆς γυναικὸς, καὶ εὐρίσκομεν
περὶ τούτου ἐν τῷ Κορανίῳ τάδε· «Οἱ
ἄνδρες ὑπερτεροῦσι τῶν γυναικῶν διὰ
τῶν ἰδιοτήτων δι' ὧν ὁ Θεὸς ἔτα-
ξεν ἐκείνους ὑπεράνωθεν τούτων, καὶ
καθόσον οἱ ἄνδρες ἐκ τῆς ἰ-
υδίας περιουσίας προικοδο-
ποῦσι τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας.»
(Κεφ. Δ'. ἐδ. 5).

Τούτο ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ εἴπωμεν
περὶ τῆς προικὸς ἐπὶ μέρους τῆς κληρο-
νομίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς· ἐναλλάξ δὲ ὁ
ἀνὴρ κληρονομεῖ τὸ ἥμισυ τῆς περιου-
σίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, μὴ καταλει-
πούσης τέκνα, τὸ δὲ τέταρτον ἐν ἐναντία
περιπτώσει.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα περὶ
τῆς Ὀθωμανικῆς νομοθεσίας, λέγομεν
ὅτι παρίσταται ἡμῖν αὕτη παράλογος,
καθόσον ὁ Μωάμεθ προσφέρεται τῇ γυ-
ναικὶ κάλλιον ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν
αὐτῆς ἢ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον. Τὸ παρά-
δοξον τοῦτο γίνεται ἡμῖν καταληπτὸν
ἐξ ὧν εἶπεν ὁ Μοντέσκιος ἐν Πραγμα-
τεία αὐτοῦ περὶ τοῦ πνεύματος
τῶν νόμων (Βιβλ. Ζ'. Κεφ. Θ'.) ὅτι
ἐν τοῖς δεσποτικοῖς κράτεσιν ἡ
γυνὴ ἐστὶν ἀντικείμενον πολ-
υτελείας καὶ ὅτι δέον αὐτῇ
νὰ ἦναι παντελῶς ἰσοῦλη. Οἱ
Ὀθωμανοὶ τὰ πάντα χαρίζονται ταῖς
γυναῖξιν αὐτῶν, ἐὰν μόνον αὐταὶ πα-
ραιτηθῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν πάσης ἀνεξαρ-
τησίας καὶ πάσης ἀξίας.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ

Ἡ κατάσταση τῆς γυναικὸς ἦν κρείτ-
των παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἢ παρὰ τοῖς
ἄλλοις ἀνατολικῶς ἔθνεσι, καθόσον
ἀποδεικνύεται ἐντελῶς ὅτι ἡ γυνὴ οὐκ
ἦν δοῦλη τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς. Ἄλλ' ἡ
κατάστασις αὐτῆς ἦν κατωτέρα τῆς τῆς
χριστιανῆς γυναικὸς, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἑλ-
ληνίδος.

Ὁ ἀνὴρ δὲν ἠγόραζε τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ, ὡς ἐσφαλμένως ὑπέλαβεν ὁ Κ.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ. — ΕἶΣ Β'.]

de Pastoret ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπο-
νηθείσῃ Ἱστορίᾳ τῆς νομοθε-
σίας, (Τομ. Δ'. Κεφ. ΚΒ'.) Ἡ δόξα
αὕτη ἐπὶ μακρὸν χρόνον κρατήσασα,
καὶ τὴν ὁποῖαν ἀνέτρεψεν ὁ Salvador (1),
ἐπ' οὐδενὸς ἐστηρίξετο ἀναντιρρήτου κει-
μένου. Ἄλλ' οὐδὲ ῥητέον μετὰ τοῦ Κ.
Salvador ὅτι ἡ γυνὴ κατὰ τὴν Γένε-
σιν, ἦν ἴση τῷ ἀνδρὶ (2). Καθότι ἡ ἰδέα
τῆς ὑποταγῆς καὶ ἐξαρτήσεως τῆς γυ-
ναικὸς εὔρηται ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις
τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· ὑπάρχει δ' ὡς-
αὐτως ἐν Mishna, συλλογῇ καταρτι-
σθείσῃ ὑπὸ τοῦ ῥαββίνου Ἰούδου, βασι-
λεύοντος Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς, τῶν
νόμων οἵτινες διείπον τοὺς Ἑβραίους διε-
σώζοντο δ' ἕως τότε ἐν τῇ μνήμῃ τῶν
ἀνθρώπων καὶ ἐν τισι σημειώσεσι τῶν
ῥαββίνων.

Εἶδομεν ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἠγόραζε τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ. Ἐκράτει ὁμοσ παρὰ
τοῖς Ἰουδαίοις ἔθος τι ἀλλοκοτον. Ὁ
ἀνὴρ ἀπέτιε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὴν τιμὴν
τῆς παρθευείας αὐτῆς, τὸ δὲ ποσὸν ὀρι-
σμένον ἀμεταβλήτως εἰς πενήκοντα
σίκλους ἢ διακόσια ζιουζίμ, ἀπετέλει
τὴν προῖκα αὐτῆς. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐδίδου
ποσὸν ἔλασσον, ἢ ἔνωσις αὐτοῦ δὲν
ἐθεωρεῖτο ὡς γάμος, ἀλλ' ὡς παλλακεία.
Τοῦναντίον ἠδύνατο δοῦναι πλείον, τοῦθ'
ὑπερ ἐγένετο σχεδὸν ἀέποτε. Ὁ ἀνὴρ
λοιπὸν ἦν ὁ παρέχων τὴν dos virgi-
nitatis τὴν παρθευείας προῖ-
κα, ὡς εἶχεν ὁ τύπος τοῦ γαμικοῦ συμ-
βολαίου· ἦν δὲ αὐτόχρομα προῖξ, καθότι

(1) Ἱστορία τῶν θεσμῶν τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν
Ἑβραίων, τόμ. Β'. σελ. 349.

(2) Ὁ Κ. Salvador εἰς υποστήριξιν τῆς γνώ-
μης αὐτοῦ παραπέμπει εἰς τὴν Γένεσιν, μηδενός
δὲ χωρίου μνημονεύων, μεταφράζει τὰ ἐδάφια
21 καὶ 22 τοῦ Κεφ. Β'. Ἄλλ' εὐχερῶς ἀποδεί-
κνύεται ἡ γενναία πλάνη τοῦ Κ. Salvador Τὰ
χωρία τῆς Γενέσεως ἀναφέρονται τῷ ὄντι πρὸς
τὴν πλάσιν τῆς πρώτης γυναικὸς. Ἀλλὰ προῶ-
μεν εἰς τὴν ἀνάγκωσιν τῆς ἱερᾶς βίβλου· βλέπο-
μεν ἐν Κεφ. Γ'. ἐδαφ. 46 ὅτι ὁ Θεὸς, μετὰ τὸ
ἁμάρτημα τῆς γυναικὸς, λέγει αὐτῇ, κατὰ τὸν
Μωϋσέα· ἔσ ἡ ὑπὸ τῆν ἐξουσίαν τοῦ
ἀνδρός σου, καὶ αὐτός σου κυριεύ-
σει ὡς ἐστὶν αὕτη ἡ ἔκφρασις τοῦ φρονήμα-
τος τῶν Ἑβραίων.

δὲν ἔδιδεν αὐτὴν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ταύτην. Λέγοντες ὅτι τὴν ἔδιδε χρώμεθα τῇ λέξει ταύτῃ ἐν τῇ νομικῇ σημασίᾳ τῆς λατινικῆς λέξεως dare· ὁ ἀνὴρ μετεβίβαζε τὴν κυριότητα τῆς προικὸς. Ἄλλ' ἢ προῖξ αὐτῇ, ὡς καὶ τὰ δωρούμενα τῇ γυναικὶ παρὰ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς ὄντα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μικροῦ ἄξια, μετέβαινον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἀνδρὸς, ὅς τις καθίστατο ὀφειλέτης αὐτῶν πρὸς τὴν γυναικὰ ἐπὶ τῷ λόγῳ.

Προκύπτει ἐξ ὅσων εἶδομεν περὶ προικὸς ὅτι ἡ Ἰουδαία ἀπ' ἐναντίας πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν πλειστῶν ἐκ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν ἐθνῶν, ἡδύνατο νὰ ἔχη περιουσίαν διαρκούντος τοῦ γάμου. Ἄλλ' ἅπασαν ταύτην τὴν περιουσίαν κατεῖχεν ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἅμα καὶ ἐκαρπούτο αὐτήν. Ἐν τούτοις ἐνίοτε ἡ κατοχὴ αὐτῆ ὑφίστατο δικαίῳ μᾶλλον ἢ πράγματι· τοῦτο συνέβαινε μάλιστα τοῦ ἀνδρὸς ἀπόντος. Τότε ἀνεφύετο τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ γυνὴ *qui non possidebat sed erat in possessione* (ἡ τις δὲν κατεῖχεν, ἀλλ' ὁ μὴ διατελεῖ ἐν τῇ κατοχῇ) ἡδύνατο νὰ ἐκποιήσῃ τὰ κτήματα αὐτῆς. Ἴδου τί περὶ τούτου εὐρίσκομεν ἐν *Mischna* καὶ ἐν τῇ ἔρμηνείᾳ τοῦ *Jurenhusius*. Ἐὰν ἡ γυνὴ εἶχε πωλῆσῃ διαρκούντος τοῦ γάμου κτήματι ἄγνωστον τῷ ἀνδρὶ, οὕτως ἡδύνατο πάραντα ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν ἀγοραστῶν τοὺς καρπούς, καθότι οἱ καρποὶ οὗτοι ἀνήκον αὐτῷ· δὲν ἡδύνατο ὅμως ἔτι νὰ διεκδικήσῃ τὸ κτήμα, διότι ἡ γυνὴ ἐὰν ἐμελλε ν' ἀνήκη αὐτῷ ποτέ. Ἄλλ' ἐὰν ἡ γυνὴ προαπεβίον τοῦ ἀνδρὸς, ὑφίσταμένου τοῦ γάμου, οὗτος καθιστάμενος τότε κληρονόμος αὐτῆς, ἡδύνατο νὰ τὸ διεκδικήσῃ, καθόσον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ γυνὴ εἶχε πωλῆσῃ κτήμα τοῦ ἀνδρὸς, δὲν ὄφειλε δὲ ν' ἀποδώσῃ τοῖς ἀγορασταῖς τὸ καταβληθὲν τίμημα, πλὴν ἐὰν τοῦτο μὴ εἶχεν ἀναλωθῆ. Ταῦτα ὡς πρὸς τὰ κτήματα τὰ ὅποια ὁ ἀνὴρ ἐγίνωσκεν. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀγνωσούμενα, ἡ γυνὴ ἡδύνατο νὰ τὰ ἐκποιήσῃ, χωρὶς νὰ φοβῆται

ὁ ἀγοραστῆς διεκδικήσιν τῆς κυριότητος.

Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐν τῇ προικὶ τῆς γυναικὸς περιλαμβανόμενα κτήματα δὲν ἦσαν ἀνεκποίητα· ἔνθεν μὲν τῷ ὄντι ἡ ὑπὸ τῆς γυναικὸς τυχὸν γενομένη ἐκποίηση αὐτῶν ἦν ἐγκυρὸς ἐν τισι περιπτώσεσιν, ἔνθεν δὲ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἀνὴρ ἡδύνατο νὰ τὰ ἐκποιήσῃ.

Τοιαύτῃ ἦν ἡ ἰκανότης τῆς Ἰουδαίας. Εἴπωμεν ἤδη ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Εἶδομεν ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἠγόραζεν αὐτήν· ἀλλὰ καὶ παρετηρήσαμεν ὅτι κατὰ τὴν Γένεσιν ἡ γυνὴ ὑπέκειτο τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὁφείλεν αὐτῇ νὰ ὑπακούῃ ἔτι εἰς τὰς ἐλαχίστας αὐτοῦ ἰδιοπροπίας. (1) Τὸν ἀνδρα αὐτῆς ἐκάλει αὐτῇ κύριον, (2) καὶ ἐπετέλει παρ' αὐτῷ πάντα τὰ καθήκοντα θεραπευίδος. (3) Ἀναγινώσκουμεν μάλιστα ἐν *Mischna* ὅτι ὁ ἀνὴρ ἡδύνατο νὰ τὴν ἐγκαλέσῃ εἰς τὸ δικαστήριον, ἐὰν μὴ αὐτῇ ἐπεσχόλαζε τοῖς οἰκιακοῖς ἔργοις.

Ἡ κύρωσις τῆς συζυγικῆς ἐξουσίας ἦν φοβερὰ· ὁ ἀνὴρ ἡδύνατο ν' ἀποπέμψῃ τὴν ἀπειθήσασαν αὐτῷ γυναικὰ. Τὸ δὲ μέγιστον ἡδύνατο νὰ τὴν ἀποπέμψῃ, καὶ ἐὰν ἀπήρσκεν αὐτῷ· καθότι οἱ ῥαββίνοι εἰς τοσοῦτον προήγαγον τὴν ἔρμηνείαν τῶν λέξεων *proptes aliquam foeditatem* (Δευτερ. Κεφ. ΚΔ' ἐδάφ. Γ' καὶ

(1) Τοῦτο δῆλον ἡμῖν γίνεται ἰδίως ἐκ τῆς ἰστορίας τῆς Ἀστίν, γυναικὸς τοῦ Ἀρταξέρξου. Γνωστόν ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀπέπεμψεν αὐτήν, διότι ἠρνήθη νὰ προσέλθῃ, αὐτῷ, ὅτε μετ' ἐωχίαν τινα μετεπέμψατο αὐτὴν ὅπως ἐπιδείξῃ τὸ κάλλος αὐτῆς τοῖς αὐτοῦ αὐλικοῖς. Οἱ σοφοί, οὓς συμβουλεύσατο κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἡ βασίλισσα ἤμαρτε πρὸς τὸν ἀνδρα αὐτῆς ἀρνήθησα νὰ προσέλθῃ ὡς διετάσσεται, καὶ ὅτι ἦν τοῦτο ὀλέθριον παράδειγμα πρὸς πάσας τὰς γυναῖκας. (Ἐσθήρ, Κεφ. Γ' ἐδάφ. 10 καὶ ἐπόμενα.)

(2) Γεν. κεφ. ΙΑ' ἐδ. 12.

(3) Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἐνιπτει, ἐπλήρου δ' αὐτῷ τὸ ποτήριον, ὡς θεράπεινα, ὅσον δὴ ποτε καὶ ἀνητοῦ συνύγειν τὸ ἀξίωμα, ἐὰν μὴ ἐχαρίζετο ὁ ἀνὴρ. (Lelden σελ. 364.)

ἐπὸμ¹). Ἐν τούτοις παρὰ τὴν κατά-
χρησιν ταύτην καὶ τὴν παντελῆ ὑποτα-
γήν τῆς συζύγου, βέβαιόν ἐστιν ὅτι οἱ
Ἰουδαῖοι ἐφέροντο πρὸς τὴν γυναῖκα
πολύ κάλλιον ἢ οἱ πλείστοι τῶν ἄλλων
ἀνατολικῶν λαῶν· ἦν αὕτη ἐλευθέρα καὶ
ἠδύνατο νὰ ἔχη ἰδίαν περιουσίαν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ Τῇ ΑΡΧΑΪᾷ
ΕΛΛΑΔΙ.

Διαφοραὶ μεγάλαι διακρίνουσι τὰς ἑλ-
ληνικὰς νομοθεσίας ἀπὸ τὰς τῶν λαῶν,
οὓς ἄρτι εἶδομεν καὶ τοὺς ὁποίους οἱ
Ἕλληνες βαρβάρους ἐκάλουν. Ἐνῶ ὁ
Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Βιβλ. Α'. Κεφ.
Α'. § 5) λίαν ἀκριβῶς παρετήρησεν ὅτι
παρὰ τοῖς βαρβάροις ἡ γυνὴ καὶ ἡ δού-
λη ἦσαν ὄντα ὁμοταγῆ, ὁ Πλάτων, τοῦ
ὁποίου ἦν μαθητῆς, εἶχε γράψῃ ἐν τῇ
Πολιτείᾳ αὐτοῦ (βιβλ. Ε'.) ὅτι ἡ γυνὴ
ἦν ἀξία τοῦ μετέχειν τῆς παιδεύσεως
καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός· αὕτη δὲ ἡ ἰ-
δέα οὐκ ἦν ὄνειροπόλημα τοῦ φιλοσό-
φου, καθότι παρήγαγε τοὺς νόμους τοῦ
Λυκούργου.

Ἄλλ' ὅμως ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς
ἤρξατο ὡς ὁ τῶν ἄλλων λαῶν· ἐπὶ τινα
χρόνον αἱ γυναῖκες ἠγοράζοντο· ἀλλ' ἡ
ἀναμφισβήτητος αὐτοῦ ἀξία ἐν τούτῳ
κεῖται ὅτι ταχέως προῆλθεν ἐκ τῆς βαρ-
βαρότητος. Οὕτως ὁ Κέκρωψ ὅστις ἀπέ-
βη εἰς τὴν Ἀττικὴν περὶ τὸ 1643 π. Χ.
ἔσχε τὴν δόξαν νὰ συστήσῃ τὸν γάμον,
διαδοθέντα οὕτως ἐν τάχει, ὥστε ἐν
Σπάρτῃ προέβησαν μέχρι τοῦ ὀρίσαι
ποινὰς κατὰ τῶν ἀγάμων.

Ἐν Ἑλλάδι αἱ ὑπανδροὶ γυναῖκες δι-
ήγον οἰκουροῦσαι· ἀλλ' ἡ μόνωσις αὕτη
ἦν πάντῃ διάφορος τῆς τῶν ἀσιανῶν
γυναικῶν. Οὔτε τοσοῦτον ἄκρα ἦτο, οὔ-
τε ὁμοφυῆς, οὐδ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠρεῖδε-
το αἰτίων. Τὴν μόνωσιν ἐν ἧ ἐβίουσαν αἱ
Ἑλληνίδες δὲν ἀπῆται ἡ ζήλοτυπία καὶ
τὸ δεσποτικὸν πνεῦμα τῶν ἀνδρῶν· ἀλλ'
ἦν συνέπεια τῆς αἰδημοσύνης τῶν γυ-
ναικῶν. Εὐρίσκομεν δύο ἀναμφιλέκτους

ἀποδείξεις τῆς γνώμης ἡμῶν ἐν τοῖς ἐ-
ξῆς· πρῶτον μὲν ὅτι ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν
ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ ἰδίου οἴ-
κου ὑπελαμβάνετο ὡς κηλίδωσις τῆς
ὑπολήψεως αὐτῶν· δεύτερον δὲ ὅτι ἀπῆ-
λαυον μείζονας ἐλευθερίας ὑπανδροὶ γε-
νόμεναι ἢ τὸ πρὶν· μετὰ δὲ τὴν τεκνοποίη-
σιν ἡ ἐλευθερία αὐτῶν ἔτι πλείων ἦν. Ταῦ-
τα ἐνδεικνύουσιν ἰκανῶς τὸ πνεῦμα τῆς
συνηθείας ἣτις ἐτήρει τὰς γυναῖκας ἐγ-
κλειστοὺς εἰς τοὺς ἰδίους οἴκους· κατὰ
συνέπειαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἰδέας ὑπῆρ-
χε νόμος τιμωρῶν προστίμῳ τὰς Ἀθη-
ναίας, αἵτινες ἐξήρχοντο λίαν κεκαλλω-
πισμέναι.

Ἡ προῖξ τῆς γυναικὸς περιορίζετο τὸ
κατ' ἀρχὰς εἰς δῶρα τὰ ὅποια ἐλάμβαν-
ον παρὰ τῶν συζύγων αὐτῶν· ἀλλὰ μετ'
οὐ πολὺ τὸ ἐναντίον εἰσήχθη ἔθος, καὶ ἡ
ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπιφερομένη προῖξ
κατέστησε μίαν τῶν διαφορῶν τῆς γυ-
ναικὸς καὶ τῆς παλλακῆς. Ἄλλως τε ἡ
προῖξ αὕτη ἦν μικροῦ ἀξία. Ὁ Σόλων
ἀπηγόρευσε ταῖς Ἀθηναίαις νὰ ἐπιφέ-
ρῳσι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι πλέον τῶν
τριῶν ἐσθῆτων καὶ τινων σκευῶν· δὲν ἤ-
θελεν οἱ ἀνδρες νὰ λαμβάνωσι
σι τοῦ πλούτου ἔνεκεν γυναικῆς τὰς
ὁποίας δὲν θὰ ἠγάπων, οὐδὲ νὰ ὑπάρχη
εἰς τὰς γυναῖκας κώλυμα πρὸς γάμον ἢ
πενία αὐτῶν. Ἄλλ' ὅμως ἐπέτρεψε τῇ
γυναικὶ, τῇ κληρονόμῳ τοῦ ἰδίου πατρὸς,
μὴ καταλυπόντος τέκνα ἄρρενα, νὰ ἐπι-
φέρῃ προῖκα μείζονα.

Ὁ Λυκούργος προέβη ἔτι περαιτέρω
παρὰ τὸν Σόλωνα, ἀπαγορεύσας τοῖς
ἀνδράσι νὰ λαμβάνωσι καὶ τὴν ἐλαχί-
στην προῖκα. Προέθετο δ' οὕτω ἵνα οἱ
σύζυγοι ὧσιν ἐντελῶς ἴσοι πρὸς ἀλλή-
λους, ὥστε ἡ ἰκανότης τῆς γυναικὸς νὰ
ἦναι ἴση τῇ τοῦ ἀνδρός.

Οὐχ οὕτως εἶχεν ἐν Ἀθήναις, εἴθε ἡ
γυνὴ ἦν ἀνίκανος νὰ ἐκποιήσῃ καὶ νὰ
συμβάληται· ἀλλ' ἡ ἀνικανότης αὕτη
δὲν ὑπῆρξεν ἐντελής· πλείσται μαρτυ-
ρίαι ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ γυνὴ ἠδύνατο,
ὡς τὸ τέκνον, νὰ συμβάληται μέχρις ἀ-
ξίας ἐνὸς μεδίμνου κριθῆς.

Προκύπτει ἐξ ὧσων εἶδομεν ὅτι οἱ

(1) Κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα «ἐάν μὴ εὖρη χά-
ριν ἐναντίον αὐτοῦ, ὅτι τῆρεν ἐν αὐτῇ ἄσχημον
πρᾶγμα.»

Ἑλληνες νομοθέται ὑπῆρξαν εὖνοι τῇ γυναικί. Μὴ ἐμφορούμενοι ὑπὸ πνεύματος δεσποτείας ὕπερ ἐχαρακτήριζε τοὺς τῶν ἄλλων ἔθνῶν, οἱ πολῖται δὲν ἐπέζητησαν νὰ καταστῶσι τύρανοι οἰκιακοί. Ἐντεῦθεν ἡ τῆς Ἑλληνίδος κατάστασις προσπλησιάζει πολὺ τῆς τῆς γυναικὸς κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς νόμους. Δικαίως λοιπὸν ἀπεφηνάμεθα ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου ὅτι αἱ νομοθεσίαι τῆς Ἑλλάδος ἀφίσταντο πασῶν τῶν προεξεταθειῶν.

ΠΕΡΙ ΠΑΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΩΝ

ΕΡΑΝΙΣΜΑ

ὑπὸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. ΛΥΣΙΚΑ

Ἡ πάλη εἶναι ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων γυμνασμάτων, ἀν οὐχὶ τὸ ἀρχαιότερον πάντων. Δὲν ὑπετίθετο πάντοτε, μεταξὺ τῶν μετερχομένων ταύτην, μέσον ἐχθροπραξίας μέσου ἢ ἐκδικήσεως — πολλοῦγε καὶ δεῖ — ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὰ άτομα ταῦτα, τοῦ αὐτοῦ γένους, τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἢ πάλη ἦτο μόνον μέσου δοκιμασίας τῶν ἀμοιβαίων δυνάμεων. Δύο συναγωνιστὰι ἐδράττοντο ἀλλήλων, καὶ προσεπάθουν μόνον τίς τὸν ἄλλον νὰ καταβάλη. Αἱ μονομαχίαι αὗται ἦσαν ἀπεικονίσματα ἀπάσης τῆς βανανότητος τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, δι' ὧν ἡ κτηνώδης δύναμις ἀπεφάσιζε περὶ τῆς νίκης. Κατέθλιβέ τις τὸν ἀντίπαλόν του ὑπὸ τὸ βάρος καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματός του, τὸν συνέτριβε, καθὼς συντρίβει τις τὸν σπόρον ὑπὸ τὴν μυλόπετραν, καὶ τότε μόνον τὸν παρῆται, ὅτε ὠμολογεῖτο νικητής. Κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς λοιπὸν χρόνους ὁ ἄνθρωπος προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τὸ σῶμά του ὅσῳ τὸ δυνατόν ὀγκωδέστερον, εἴτε δι' ἐπανηλειμμένων γυμνασμάτων, εἴτε δι' ὑγιεινῆς διαίτης, τέλος νὰ βαρύνῃ εἰς τὰς μάχας δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ἀναστήματός του καὶ τῶν μυῶν του. Πόσοι ἄνθρωποι ὠφε-

λήθησαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ὑποτάξωσι καὶ ἐκμεταλλευθῶσι τοὺς ὁμοίους τῶν ἐκ τῶν σωματικῶν προτερημάτων, τὰ ὅποια ἡ φύσις τοῖς διένειμε, καὶ ἅτινα εἶχον ἀναπτύξει διὰ τῆς καλλιέργειας! Ἀργότερον ὁ ἄνθρωπος κατεχράσθη ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, καὶ ἐξακολουθεῖ ὁσημέραι νὰ κάμνῃ κατάχρησιν τῶν ἠθικῶν του δυνάμεων. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ φυσικῇ τάξει τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα ὄντα, τὰ ἔκτακτον ἔχοντα δύναμιν, ἅτινα κατεβασάμιζον τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐδέσποζον αὐτῶν διὰ τοῦ τρόμου.

Ὁ Ἄνταϊος καὶ ὁ Σίννις ἦσαν τὰ κινδυνωδέστερα τῶν τεράτων τούτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Θησεὺς ἠναγκάσθησαν νὰ καθαρίσωσι τὴν γῆν. Διατείνονται ὅτι εἰς αὐτοὺς ὀφείλεται ἡ εὕρεσις τῆς πάλης. Οὗτοι ὑπεχρέουν τοὺς ὁδοιπόρους ν' ἀγωνίζωνται μετ' αὐτῶν, κατῶρθωνον εὐκόλως νὰ τοὺς καταβάλωσι, καὶ κατόπιν τοὺς ἐφόνευον. Ὁ Ἄνταϊος γίγας ἐκ Διβύης δὲν διέτρεχεν, ὡς λέγουσιν, ἀτομικῶς μεγάλους κινδύνους. Κατὰ τὰς συναντήσεις του ἢ πτώσις του δὲν ἦτο ἦττα, ὡς διὰ κοινόν τινα παλαιστὴν, ἀλλ' ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ ἀφορμὴ νέων ἐπιτυχιῶν καθότι, οὗτος ἦτο, ὡς γνωστὸν, υἱὸς τῆς γῆς, καὶ ἐκάστοτε πίπτων ἠγγίξε τὸν μητρικὸν κόλπον, καὶ ἀνελάμβανε νέας δυνάμεις, ὥστ' ἐδέχεσεν ἕνα ὁ Ἡρακλῆς ἀποσπασθῆ τρὶς ἐκ τῶν περισφίξεων του, τὸν ἀνεγείρῃ εἰς τοὺς ὀξῶδεις βραχιονίας του καὶ τὸν ἀποπνίξῃ, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἐγγίσῃ τὴν γῆν.

Ὁ Θησεὺς εἶχε προσκόμματα τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν εἴδους νὰ ὑπερικήσῃ κατὰ τὴν πάλην του πρὸς Σίννιν τὸν Πιτυνοκάμπτην, ὅστις συνελάμβανε τοὺς διαβάτας, καὶ τοὺς προσέδεεν εἰς κλάδους δένδρου, προηγουμένως ὑπ' αὐτοῦ καμφθέντος· ὅταν δ' ἐπανωρθότο, τὰ μέλη τῶν δυσυχῶν τούτων κατεσχίζοντο μετ' ἀπαισιῶν τριγμῶν. Οἱ λησται τῶν ἡμερῶν μας ἐπιτηδεύονται ὁμοίως τοιαύτας σκληρότητας, ἀλλ' αἱ σημερινὰ κυβερνήσεις ἔχουσι μέσα καταστολῆς πολλῶ ἀποτελεσματικώτερα. Ὁ Θησεὺς οὐδὲν

κατείχε τῶν μέσων τούτων τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, διακινδυνεύων δὲ ἐξετέλει ἐκουσίως καθήκοντα περιελθόντα σήμερον εἰς τὴν δημοσίαν δύναμιν. Ἄν κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἀπὸ τούτης ἀνίσου πάλης, τοῦτο προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεύρεν, ὁποῖον ἦτο τὸ ἐλάττωμα ὄλων ἐκείνων τῶν Ἑρακλέων τῶν λεωφόρων. Οὗτοι δηλ. κατείχον τὴν ζωώδη καὶ χονδροειδῆ δύναμιν, ὅπερ δὲν ἤρκει, ἐνόσφ δὲν συνήρουν μετ' αὐτῆς τὴν ἐπιδεξιότητα, ἣτις λαμβάνει ἐκ τῆς δυνάμεως πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον, τὴν ἐπιδεξιότητα, ἣτις σκέπτεται, κρίνει καὶ συνδυάζει, ἣτις μαντεύει χωρὶς ν' ἀποκαλύπτηται, ἣτις χρησιμεύει συγχρόνως ὡς ἀσπίς καὶ ὄπλον ἀμυντικόν. Ὁ Θησεὺς ἠσθάνθη πρῶτος πόσον τὸ στοιχείου τοῦτο ὄφειλε νὰ βαρύνῃ ἐν τῇ ζυγῇ, καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὸ εἰς τὴν πάλην, καὶ οὕτως ἐκεῖνο ὅπερ τέως ἦτο ἀπλοῦν γύμνασμα ἄνευ μεθόδου καὶ κανόνων, ἀπεκατέστη τέχνη, ἣτις ἐδιδάχθη εἰς τὰ γυμνάσια καὶ τὰς παλαίστρας.

Ἡ πάλη ἀπετέλει μέρος τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐπειδὴ ὁ ἥρωας Ἑρακλῆς, (ὄντινα δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις μὲ τὸν ἡμίθεον Ἑρακλῆν, θεμελιωτὴν τῶν γυμνικῶν τούτων ἐορτῶν) ἔλαβε τὸ βραβεῖον ὅπερ ὄριστα διὰ τὴν φυσικὴν δύναμιν. Αἱ ταραχαὶ τῆς Ἑλλάδος ἔρριψαν εἰς ἀχρησίαν τὴν τελετὴν τῶν ἀγωνισμάτων τούτων· ἀλλ' ὅτε πάλιν ἀπεκατεστάθησαν ἕνεκα χρημοῦ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἡ πάλη ἐπανήλθε θριαμβευτικῶς κατὰ τὴν δεκάτην ὀγδόην (18) Ὀλυμπιάδα, καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Εὐρυβάτης ἔλαβε πρῶτος τὴν τιμὴν νὰ κηρυχθῆ νικητὴς εἰς τὴν πάλην. Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον δύο εἶδη πάλης· τὴν ὀρθήν, ἐν ἣ ὀί ἀθληταὶ ἠδύνατο νὰ ἐπαυεγερωθῶσιν, ἐὰν ἐπιπτον, τὸ δ' ἕτερον ἦτο ἡ ἀλίδησις καθ' ἣν οἱ παλαισταὶ δὲν ἐφοβοῦντο πτώσιν, ἐπειδὴ δὲν ἴσταντο ἐπὶ τῶν ποδῶν των, ἀλλ' ἐπάλαιον κατὰ γῆς κείμενοι· ἐκαλεῖτο δ' ἀλίδησις, καθότι κατὰ τοὺς

ἐξελιγμούς των καὶ κατὰ τὰς πολλαπλᾶς ἐμπλοκάς των, οἱ παλαισταὶ ἐκυλίοντο ἐντεῦθεν κάκειθεν ἐπὶ τῆς ἄμμου τοῦ σταδίου.

Συγγραφεῖς τινες ἐβεβαίωσαν ὅτι ὑπῆρχε τρίτον εἶδος πάλης ὁ ἀκροχειρισμός, ὅστις, καθὼς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς λέξεως, συνίστατο εἰς τὸ ἀρπάζειν τὸ ἄκρον τῶν δακτύλων τοῦ ἀντιπάλου, χωρὶς νὰ ἐγγίση οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ σώματός του. Ἄλλ' ὁ Γερμανὸς Krause, οὐτινος τὸ σοφὸν ἔργον ἐπὶ τῆς γυμναστικῆς τῶν Ἑλλήνων ἔχει κύρος, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀκροχειρισμὸς ἦτο ἀπλῶς τὸ προανάκρουσμα τῆς κυρίως λεγομένης πάλης, καὶ οὐχὶ ἰδιαιτέρον γύμνασμα. Ἐν τούτοις αὕτη ἡ ἐναρξίς φαίνεται πράγματι ὅτι εἶχεν ἀφ' ἑαυτῆς σπουδαιότητά τινα, ἐπειδὴ ἀθληταὶ τινες ἦσαν εἰδικοί περὶ ταύτην, πολλοὶ μάλιστα διέπρεψαν ἐν αὐτῇ. Ἀναφέρουσι μεταξὺ τούτων Σώστρατον τὸν Σικυνώνιον, καὶ Λεοντίσκον τὸν Μεσσηνίου, ὅστις κατὰ τὸν Πausανίαν δὲν ἐξήντλει τὰς δυνάμεις του παλαιῶν σῶμα πρὸς σῶμα, ἀλλ' ἤρκειτο νὰ σφίγγῃ καὶ στραγγαλίζῃ τοὺς δακτύλους τοῦ ἀντιπάλου του μὲ τόσῃν δύναμιν, ὥστε οὗτος ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἠτταν του. Οὕτως ἡ πάλη ἠδύνατο νὰ περιορισθῆ ἐνίοτε εἰς αὐτὸ τὸ ἐναρκτικὸν ἀγώνισμα τῶν χειρῶν· ὅθεν δὲν εἶναι θαῦμα πῶς νεώτεροι κριτικοὶ ἐθεώρησαν αὐτὸ ὡς εἰδικὸν γύμνασμα.

Κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους δὲν ἦτο γνωστὸς ὁ τρόπος οὗτος, καθὼς οὔτε καὶ ἡ ἐπιζήτητος ἀργότερον τέχνη τῆς ἀλινδήσεως. Ἡ ὀρθία πάλη ἦτο ἡ μόνη ἐν χρήσει, ἐπειδὴ ὅτε ὁ Τελαμώνιος Αἴας μάχεται μὲ τὸν πολύμητιν Ὀδυσσεά εἰς τοὺς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατρόκλου ἀγῶνας, τῆς ὀρθῆς πάλης ἐγένετο χρήσις.

Ζωσαμένω δ' ἄρα τῶς βάτην ἐς μέσον ἀγῶνα, ἀγῶας δ' ἀλλήλων λαβέτην χερσὶ στιβαρῆσιν ὡς ὅτ' ἀμείβοντες, τοῦστε κλυτὸς ἤραρε τέκτων, δῶματος ὕψηλοτο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων. τετρίγαι δ' ἄρα νῦντα θρασειῶν ἀπὸ χειρῶν,

ἐλκόμενα στερεῶς· κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἰδρώς.
 πυκναὶ δὲ σιδῶδιγγες ἀνὰ πλευράς τε καὶ ὤμους
 σφίματι φοινικώεσσαι ἀνέδραμον· οἱ δὲ μάλ' αἰεὶ
 νίκης ἔσθην, τρίποδος περὶ ποιητοτο.
 οὗτ' Ὀδυσσεύς δύνατο σφῆλαι, οὐδ᾽αι τε πελάσσαι,
 οὗτ' Αἴας δύνατο, κρατερὴ δ' ἔχεν Ἰσ' Ὀδυσῆος.
 ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἀνιάζον ἐκνήμιδας Ἀχαιοὺς,
 δὴ τότε μιν προσέειπε μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
 «Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν, Ὀδυσσεῦ,
 ἦ ἐμ' ἀνείρε; ἦ ἐγὼ σέ· τὰδ' αὖ Διὶ πάντα μελήσει».
 Ὡς εἰπὼν ἀνείρε· δόλου δ' οὐ λήθετ' Ὀδυσσεύς.
 κόψ' ὕπιθεν κώληπα τυχῶν, ὑπέλυσε δὲ γυῖα·
 κὰδ δ' ἔδασλ' ἐξοπίσω· ἐπὶ δὲ στήθεσιν Ὀδυσσεύς
 κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ εὐθηπῶντό τε, θάμβησάν τε.
 δεύτερος αὖτ' ἀνείρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
 κίνησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἀπὸ χθονός, οὐδὲ τ' ἄεϊρεν,
 ἐν δὲ γόνυ γνάμψεν· ἐπὶ δὲ χθονὶ κάππεσον ἄμφω
 πλῆσται ἄλλήλοισι, μάνθησαν δὲ κόνη.
 καὶ νύ κε τὸ τρίτον αὖτις ἀνάξαντ' ἐπάλαιον,
 εἰ μὴ Ἀχιλλεύς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ κατέρυκεν.
 «Μηκέτ' ἐρείδεσθον, μηδὲ τρίβεσθε κακῶσιν,
 νίκη δ' ἀμφοτέροισιν· ἀέθλια δ' ἴσ' ἀνελόντες
 ἔρχεσθ', ὄφρα καὶ ἄλλοι ἀεθλεύωσιν Ἀχαιοί.»
 Ὀμήρου Ἰλιάς Στοιχεῖον 23. Ψ. 710.

Αὕτη ἡ περιγραφή τοῦ Ὀμήρου δύ-
 νεται νὰ γεννήσῃ παρατηρήσεις τινάς.
 Ἀφίνοντες κατὰ μέρος ἄλλα, ἀξιοσημεί-
 ωτον ἐν πρώτοις εἶναι ὅτι οἱ ἀντίπαλοι
 ἀποβάλλουσι τὰ ἐνδύματά των ἐκτός
 τελαμώνος τινος ἢ ζώνης, ἣν περιέδεον
 περὶ τὴν ὀσφύν· ἀλλ' ἀκολούθως ἀνε-
 γνώρισαν ὅτι τοῦτο ἐπέφερε στενοχω-
 ρίαν ἀνωφελῆ, ἐκ περιστάσεως σοβα-
 ροῦ συμβάντος, οὕτινος ὁ ἀθλητῆς Ὀρ-
 σιππος ἐγένετο θύμα, διαμφισβητῶν τὸ
 βραβεῖον τοῦ δρόμου· ἢ ζώνη του δηλ.
 ὠλίσθησε πρὸς τὰς πτέρνας του, καὶ οἱ
 πόδες του περιεπλέχθησαν. Διὸ κατήρ-
 γησαν τὸ ἀδύνατον τοῦτο προκάλυμμα
 ἀπὸ τῆς δεκάτης πέμπτης (15ης) Ὀλ-
 υμπιάδος, μὲ κίνδυνον νὰ προσβάλωσι
 τὴν αἰδῶ τῶν θεατῶν· ἀλλὰ παρατηρη-
 τέον ὅτι μόνον οἱ ἄνδρες ἦσαν δεκτοὶ
 εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ὅτι
 ἢ θεὰ τῶν θεαμάτων τούτων ἦτον ἀπη-
 γορευμένη ταῖς γυναῖξιν. Ἐπῆρχε νόμος
 αὐστηρότατος ὡς πρὸς τοῦτο· ἀλλὰ τη-
 λικοῦτον εἶναι διὰ τὸ περιεργον γυναι-
 κείου φύλον τὸ θέλητρον τοῦ ἀπηγο-
 ρευμένου καρποῦ, ὥστε πολλάκις γυναῖ-
 κες ἐζήτησαν νὰ διολισθῆσωσιν εἰς τοὺς
 Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ παρευρέθη-
 σαν εἰς τὸ θέαμα ὑπὸ ἐνδύματα ἀνδρῶς,

περιφρονοῦσαι τὴν τρομερὰν τιμωρίαν,
 ἣτις τὰς περιέμενεν· διότι αἱ ἔνοχοι ἐρ-
 ρίπτοντο ἐκ τοῦ ὕψους βράχου τινός.

Οἱ ἐπὶ τοῦ Ὀμήρου παλαισταὶ οὕτως
 ὄντες παρεσκευασμένοι, ἔρχονται εἰς
 χεῖρας, ὠθοῦνται βιαίως, σφίγγονται
 μετὰ δυνάμεως, ἀλλ' οὐδόλως κτυπῶν-
 ται. Τὰ θανατηφόρα κτυπήματα ἐπεφυ-
 λάττοντο δι' ἄλλο εἶδος πάλης, τὴν
 πυγμαχίαν. Εἰς τὴν καθαρῶς λεγομένην
 πάλην ἱπῆρχεν ἀπόλυτος ἀπαγόρευσις
 νὰ κτυπήσῃ τις τὸν ἀντίπαλόν του. Ὁ
 κανὼν οὗτος δὲν χαρακτηρίζει μόνον
 τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους, ἀλλὰ διετηρή-
 θη πάντοτε καὶ κατὰ τοὺς ἀκολούθους
 αἰῶνας· ἦτο ἐν χρήσει εἰς δύο εἶδη πά-
 λης· εἰς τὴν ὀρθὴν ἣτις ἦτο ἡ ἀρχαιο-
 τέρα, καὶ ἡ μόνη, ὡς εἴπομεν, ἐν χρήσει
 κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, καὶ εἰς
 τὴν ἀλίνδησιν.

Ἄλλὰ ἦτο παράδοξος ἀπαίτησις τὸ
 νὰ θέλωσι νὰ κανονίσωσι τὴν διαγωγὴν
 τῶν δύο μαχομένων παραφόρων ἐκ τῆς
 ζέσεως τῆς πάλης. Πῶς ἦτο δυνατὴ ἢ
 ἀποφυγὴ πυγμῶν τινων καταφερομένων
 λάθρα ἀμφοτέρωθεν; Πῶς νὰ ἐμποδίσῃ
 τις δύο ἄνδρας, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀγωνίᾳ ὑπὸ
 τὰ σφιγξίματα τοῦ ἄλλου, ἀπὸ τοῦ νὰ
 ἀπειλῶνται ἀμοιβαίως διὰ πυγμῆς, καὶ
 νὰ πραγματοποιῶσι τὴν χειρονομίαν;
 Ὁ παλαιστῆς ἀπεκαθίστατο λοιπὸν πα-
 ρὰ τὴν θέλησίν του πυγμαχίος καὶ τὰ ἐ-
 πιβαλόμενα αὐτῷ ἐμπόδια εἰς οὐδὲν ἐ-
 χρησίμευον. Ἐντεῦθεν προήλθεν ἀναμ-
 φιβόλους ἢ εὐρεσις τοῦ ἄλλου ἀγωνί-
 σματος τοῦ καλουμένου παγκρατίου, ὅ-
 περ ἄγνωστον ὄν κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς
 χρόνους, εἰσῆχθη εἰς τοὺς δημοσίους ἀ-
 γῶνας τὸ πρῶτον κατὰ τὴν τριακοστὴν
 τρίτην (53ην) Ὀλυμπιάδα. Ἦτο δὲ τὸ
 παγκράτιον γύμνασμα ἐκ τῶν βιαιοτέ-
 ρων, μετέχον συνάμα πάλης καὶ πυγ-
 μῆς· διότι ἐν αὐτῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον
 ὄχι μόνον τὸ ὠθεῖν καὶ σφίγγειν τὸν ἀν-
 τίπαλον δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν μυ-
 ῶνων, ἀλλὰ καὶ τὸ πλήσσειν αὐτὸν διὰ
 πυγμῆς.

Ὁ Ὀμηρος ἱστορεῖ τὰ πράγματα
 τῶσον ἀκριβῶς καὶ εὐσυνειδήτως, ὥστε

πρέπει νὰ σημειῖ τις πᾶν ὅ,τι λέγει, καθὼς καὶ πᾶν ὅ,τι δὲν λέγει. Τὰ πρόσωπα, ἅτινα φέρει ἐπὶ σκηνῆς ἐν τῇ περιγραφῇ ἣν παρεθέσαμεν δὲν παρουσιάζονται εἰς τὴν μάχην τὸ σῶμα ἔχοντες ἀληθειμμένον ἐλαίῳ· ἄρα τὸ χρίεσθαι δὲν ἦτο ἔτι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς παλαισταῖς. Καὶ ὅμως τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον ἵνα παρέχῃ εἰς τοὺς μὲς περισσοτέραν εὐκαμψίαν καὶ ἐλαστικότητα. Ἡ συνήθεια αὕτη εἰσήχθη βραδύτερον, οὐχ ἤττον ὅμως κατήτησε γενικῇ. Οὐδεὶς παλαιστής δὲν τὴν παρημέλει οὔτε εἰς τὰ γυμνάσια, οὔτε εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας. Καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐκυλιοντο ἐν τῷ πηλῷ. Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τοῦ Σκύθου Ἀναχάρσιδος, ὃν ὁ Δουκιανὸς παριστᾷ εἰσχωροῦντα εἰς τὰς παλαιστράς τῶν Ἀθηναίων· ὅταν οὗτος βλέπῃ ὄντα δίποδα, ὡς αὐτὸς, νὰ πράττωσι τοῦτο, λέγει «καὶ ἐν τῷ πηλῷ συναναφύρονται κυλινδούμενοι, ὥσπερ σύες». Καὶ κατωτέρω. «Ἔτεροι δὲ ἐν τῷ αἰθρίῳ τῆς αὐλῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο δρῶσιν, οὐκ ἐν πηλῷ οὔτοί γε, ἀλλὰ ψάμμον ταύτην βαθειᾶν ὑποβαλλόμενοι ἐν τῷ ὀρύγματι πάττουσίν τε ἀλλήλους, καὶ αὐτοὶ ἐκόντες ἐπαμῶνται τὴν κόνιν ἀλεκτρούων δίκην, ὡς ἀφυκτότεροι εἶεν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, οἶμαι, τῆς ψάμμου τὸν ὄλισθον ἀφαιρούσης, καὶ βεβαιότεραν ἐν ξηρῷ παρεχούσης· τὴν ἀντίληψιν.» Πράγματα σώματα κεχρισμένα μόνον δι' ἐλαιώδους στρώματος ἤθελον διολισθαίνει ὡς ἐγχείεις, χωρὶς νὰ ἦναι που συλληπτά, διότι θὰ ἦτο μεγίστη δυσκολία αἱ χεῖρες νὰ δύνανται νὰ δράξωσι τὰς σάρκας ἐκεῖνας. Ἡ κόνις δι' ἧς ἐπάσσοντο εἶχε καὶ ἄλλο πλεονέκτημα, ἀναμιγνυμένη μὲ τὸ ἐλαιον καὶ τὸν ἰδρώτα ἐσχημάτιζε χρίσμα, ὅπερ ἐξησφάλιζε τὸ σῶμα κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ ψύχους. Οἱ παλαισταί, ὡς πρὸ ὀλίγου εἶδομεν ἐκ τοῦ Δουκιανοῦ, ἀπέδιδον ἀμοιβαίως τὴν μικρὰν ταύτην ὑπηρεσίαν. Ἐπάσσοντο διὰ κόνεως καὶ ἠλείφοντο πρὸ τῆς μάχης, μετὰ δὲ τὸ πέρασ αὐτῆς ἐκαθάριζον ἀλλήλους διὰ ξύστρου καλουμένου στλεγγίδος, ὅποια

ἐν τοῖς λουτροῖς καὶ τοῖς γυμνασίοις ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ. Τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα παρέχουσιν εἰκόνας τῶν ἐργαλείων τούτων, μετὰ τῶν ἀθλητῶν οἵτινες κάμνουσι χρῆσιν αὐτῶν, εἴτε ἀνὰ δύο, εἴτε χωριστά.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη παρέδωκεν ἡμῖν ἔργα ἔτι περιεργώτερα καὶ σπουδαιότερα διὰ τὸ ἐπασχολοῦν ἡμᾶς ἀντικείμενον. Ταῦτα εἶναι οἱ παλαισταὶ ἐν τῷ ἔργῳ. Τὸ περιφημότερον σύμπλεγμα εἶναι τὸ γνωστὸν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Φλωρεντίας, παριστὸν δύο παλαιοντας, οἵτινες δὲν φαίνονται ὄντες παλαισταὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, ὡς εὐκόλως δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν λεπτοφυῶν καὶ ἐλαφρῶν σωμάτων, ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν των, ἅτινα οὐδὲν φέρουσιν ἔχνος κόπου οὔτε συστολῆς, ἐκ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὅπερ δὲν ἔχει τοὺς ὑπερβολικοὺς μῦθνας τῶν ἀθλητῶν, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῶν ὠτων των, ὧν τὰ τρυφερὰ πτερυγώματα εἶναι ἀκέραια, καὶ οὐχὶ δύσμορφα ἐκ τῶν κτυπημάτων, ὡς συνέβαινε παρὰ τοῖς παλαισταῖς καὶ παγκρατιασταῖς.

Ὁ Γερμανὸς Winchelmann μετὰ τῆς ὀξύνοος πολυμαθείας του προσδιώρισε τὴν ἱστορικὴν ἔννοιαν τοῦ συμπλέγματος τούτου, τοῦ τῶς ἀνωθύμου. Ἀνεγνώρισεν ἐν αὐτῷ τοὺς υἱοὺς τῆς Νιόβης, τὰ θύματα τῆς ὀργῆς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, οἵτινες ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν ὁ θεὸς ἠτοιμάζετο νὰ τοὺς διατρυπήσῃ διὰ τῶν βελῶν του ἠσχολοῦντο ἐν τινι πεδιάδι εἰς διάφορα γυμνάσματα, οἱ μὲν πρεσβύτεροι εἰς ἵπποδρομίας, οἱ δὲ νεώτεροι εἰς τὴν πάλην. Ἄλλως τὸ σύμπλεγμα τοῦτο, τὸ τόσον ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν σοφὴν ἀνατομίαν του, καὶ ὅπερ ἐκτὸς τῆς εὐτόλμου περιπτύξεως τῶν μελῶν, οὐδὲν παρουσιάζει βίαιον, οὐδὲν δυσάρεστον εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ, μάλιστα τούναντιον τὸ ἀναπαύει, χάρις εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὄλου, τὸ σύμπλεγμα τοῦτο, λέγομεν, ἀνευρέθη εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὅπου τὰ ἄλλα ἀγάλματα τῶν Νιοβιδῶν. Ἐκεῖτο, ὅπερ ἔτι πλέον ἀνυψώνει διὰ τὸν καλ-

λιτέχνην τὴν ἀξίαν τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, εἶναι ἡ διατήρησις τῶν χειρῶν, αἵτινες ἐλλείπουσιν εἰς τὰ πλείστα τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων, κωλοβουμένον ὑπὸ τοῦ καιροῦ, ἢ ὑπὸ τῆς βαρβαρότητος τῶν ἀνθρώπων.

Ἄπαντα τὰ ἀγάλματα παλαιστῶν, ἅτινα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, δὲν ἔχουσι τὴν καλολογικὴν ταύτην ἀξίαν· ἀλλὰ χρησιμεύουσι τοῦλάχιστον εἰς τὸ νὰ κάμνωσι καταληπτὰς τὰς περιγραφὰς τῶν ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν. Οἱ ποιηταὶ πρὸ πάντων ἐξετάθησαν μετ' ἀρεσκείας ἐπὶ τοιούτου ἀντικειμένου μετέχοντος ζωηροτάτων εἰκόνων. Εὐρίσκομεν ἐν τῇ Ἰλιάδι τὴν πάλην, περὶ ἧς ὠμίλησαμεν ἀνωτέρω· ἐν τῇ Αἰνειάδι (βιβλ. V) τὴν μεταμορφώσεσι τοῦ Ὀβιδίου τὴν τοῦ Ἡρακλέους καὶ Ἀχελῷου (βιβλ. IX) ἐν τῇ Φαρσαλιάδι τοῦ Δουκανοῦ (βιβλ. IV) τὴν τοῦ Ἡρακλέους μετὰ τοῦ Ἄνταιου· ἐν τῇ Θηβαϊδί τοῦ Στατίου (βιβλ. VI) τὴν πάλην τοῦ Τυδέος καὶ Ἀγίλαίου· καὶ τέλος ἐν τοῖς Αἰθιοπικοῖς Ἡλιοδώρου (βιβλ. X) τὴν τοῦ Θεαγένους καὶ τοῦ ἀγρίου Αἰθιοπος.

Δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς ταύτας τὰς εἰκόνας πᾶν ὅ,τι οἱ παλαισταὶ ἐπεδείκνυον ἐνεργείας δόλου καὶ ἐπιτηδειότητος ἵνα καταβάλωσι τὸν ἀντίπαλόν των. Ἐκαστος ἐξήτει νὰ καταρρίψῃ τὸν ἕτερον, τοῦτο καὶ ἦτο ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ὀρθῆς πάλης, διὰ νὰ κατορθώσωσι δὲ τοῦτο, ἐδράττοντο ἀπὸ τῶν βραχιόνων, ἐσύροντο ἐμπρὸς, ὠθοῦντο ὀπίσω, συνελαμβάνοντο ἐκ τοῦ λάρυγγος, ἔστριφον τὸν λαιμὸν μέχρι κραυγῆς, περιεπλέκοντο τὰ μέλη των, ἐτινάζοντο σφοδρῶς δοκιμάζοντες νὰ ἐπανεγερθῶσιν, ἢ νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Ἐβλεπέ τις ὅτι ἄλλοι μὲν ἤρχιζον ἀπὸ τοῦ ἀκροχειρισμοῦ, περὶ οὗ ὠμίλησαμεν, ἄλλοι, κατὰ Δουκιανὸν λέγοντα, «ὠθοῦσι τε ἀλλήλους συννευκότες, καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσιν, ὥσπερ οἱ κριοί. Καὶ ἦν ἰδοῦ ἀράμενος ἐκεινοσὶ τὸν ἕτερον ἐκ τοῖν σκελοῖν, ἀφήκεν εἰς τὸ ἔδαφος, εἴτ' ἐπικαταπεσὼν, ἀνακύ-

πτειν οὐκ ἔβη, συνωθῶν κάτω ἐς τὸν πηλόν· τέλος δὲ ἤδη περιπλέξας αὐτῷ τὰ σκέλη κατὰ τὴν γαστέρα, τὸν πῆχυν ὑποβαλὼν τῷ λαιμῷ, ἄγχει ἄθλιον· ὁ δὲ παρακροτεῖ ἐς τὸν ὦμον, ἰκετεύων, οἶμαι, ὡς μὴ τέλεον ἀποπνιγεῖ.» Ἐναντίον ὄλων τῶν τρομερῶν κλονισμῶν, οὓς αἱ μάχαι αὐταὶ προῦξένουν, οἱ ἱατροὶ τῆς ἀρχαιότητος συνίστων τὸ γύμνασμα τοῦτο ὡς χρήσιμον εἰς τὴν ὑγίαν, νομίζοντες ὅτι ἡ ἀλίνδησις ὠφέλει τοὺς νεφροὺς καὶ τὰ κάτω κῶλα, ἐνῶ ἡ ὀρθὴ ἐξήσκει κυρίως τὴν ἐπιροήν της ἐπὶ τῶν ἄνω μελῶν τοῦ σώματος. Ὁ Ῥωμαῖος Κοίλιος Αὐρηλιανὸς τὴν ἐγκωμιάζειν ὡς μέσον προφυλακτικὸν κατὰ τῆς ὑπερσαρκίας.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν γένει ἡ πάλη τῶν Ἑλλήνων ἐβόηθει εἰς τὴν ἀναπτυξιν τῶν μυῶνων καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, εἰς τὴν ἀποδιώξιν βλαβερῶν ὑγρῶν, ἅτινα ἐξήρχοντο διὰ τῶν πόρων. Ἦσαν τόσον πεπεισμένοι περὶ τῶν σωτηρίων ἀποτελεσμάτων τοῦ γυμνάσματος τούτου, ὥστε ἐνεθάρρουν μάλιστα τοὺς παῖδας, οἵτινες ἔχαιρον προνόμιον νὰ μάχονται κατὰ τῶν ὁμοίων των εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Ἐν τῇ πάλῃ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀπεδίδοτο ἀξία εἰς τὴν κομψότητα καὶ καλλονὴν τοῦ σώματος κατὰ ποικιλωτάτας στάσεις. Ἡ παλαίστρα καὶ τὸ στάδιον δὲν ἦσαν μόνον διὰ τὴν νεολαίαν σχολεῖα ἀμίλλης, ἀλλ' ἦσαν οἶονεῖ Ἀκαδημαῖαι καὶ διαρκῆ μαθήματα καλλιτεχνίας.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἐξιστόρησιν τῆς πάλης καὶ τῶν τρόπων τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, προσθέτω ἐνταῦθα, καὶ ἱστορικὰ τινα περὶ τινῶν παλαιστῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀνέκδοτα, μαρτυροῦντα τὴν σωματικὴν αὐτῶν εὐεξίαν καὶ ῥώμην.

Μεταξὺ τῶν περιφημοτέρων, ἢ τοῦλάχιστον ἐκείνων οἵτινες ὠφείλου νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν ἀνάμνησιν τῶν παραδοξοτέρων καὶ ἐκ-

πληκτικωτέρων ἀνδραγαθημάτων, διεκρίνετο εἰς τὴν πρώτην τάξιν τὸ ἄγαλμα Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου. Ὡς ἀπόδειξις τοῦ ὅτι τὸ βραβεῖον τῆς πάλης δὲν τῷ ἐδόθη ἀδίκως ἦτο ὅτι εἶχε φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ στήσει ὁ ἴδιος τὸ ἄγαλμά του σύμβολον τῆς νίκης του. Ἀλλὰ δὲν ἐστέφθη ἅπαξ· ἐξάκις ἀπέλαβε τὸν σέφανον τῆς νίκης εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, μάλιστα δ' ἅπαξ, ὃν ἔτι παῖς· ἢ ἐπιτυχία του ἦτο ἢ ἴδια καὶ εἰς τὰ Πύθια. Κρότων ἢ πατὴρ του, πόλις εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἀρχαίου Βρουτιοῦ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐφημιζετο διὰ τὸ γενναῖον καὶ ἰσχυρὸν πλήθος της, ταύτην δὲ τὴν ἀρχαίαν φήμην, ὡς εἶδομεν, ὁ Μίλων δὲν διέψευσεν. Οὕτω διέτρεξεν ἅπαν τὸ μῆκος τοῦ σταδίου φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του βοῦν τετραετῆ, ὃν διὰ μιᾶς ἐφόνευσε πυγμῆς καὶ κατέφαγεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἡμέρας· ἴστατο ἐφ' ἐνὸς δίσκου ἀλληλεμμένου ἐλαίῳ, ὅπως καταστῆ ὀλισθηρότερος, τόσον στερεῶς, ὥστε οὐδεμία ὄλισθηρότερος, τόσον στερεῶς, ὥστε οὐδεμία ἄνθρωπος δύναμις ἠδύνατο νὰ τοῦ κλονίσῃ. Οὐδεμία ἀνθρώπινος δύναμις ἠδύνατο νὰ τοῦ ἀπομακρύνῃ τοὺς δακτύλους, ὅταν ἀκουμβῶν τὸν ἀγκῶνα εἰς τὴν πλευρὰν παρουσίαζε τὴν χεῖρά του κεκλεισμένην, ἐξαιρουμένου τοῦ ἀντιχειρος, ὃν ἐκράτει ὀρθίον. Ἄλλοτε εἰς τὴν ἰδίαν χεῖρα περιέκλειε καρπὸν ροῖας, καὶ χωρὶς νὰ τὸν συντριβῇ τὸν ἐκράτει ἀρκούντως ἰσχυρῶς, ὥστε ἀπεκαθίστα ἀδυνάτους πάσας τὰς προσπαθείας τῶν ἐπιχειρούντων νὰ τῷ τὸν ἀποσπάσωσι. Γυνή τις, ἣν ἡγάπα ὑπῆρξεν ἢ μόνη δυνηθεῖσα νὰ τὸν κάμῃ, ὥστε νὰ τὸν παραιτήσῃ, ὅπερ κάμνει τὸν Αἰλιανὸν νὰ εἴπῃ ὅτι ἢ δύναμις τοῦ ἀθλητοῦ Μίλωνος ἦτο καθαρῶς ὑλική, καὶ δὲν τὸν προεφύλαττεν ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν.

Μήπως ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἥρωσ του καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πράξεών του, δὲν ἔνεσε καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὀμφάλης;

Καὶ ὅχι μόνον ἐλάμβανε τὸν Ἡρακλῆν ὡς παράδειγμα, ἀλλὰ καὶ ἐμιμεῖτο τὰς πράξεις του, διότι ἐβάδισεν ἐναν-

τίον στρατοῦ τινος τῶν Συβαριτῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συμπατριωτῶν του, λεοντῆν περιβεβλημένον καὶ σείων ῥόπαλον.

Τοσαύτη ἦτο ἡ ἰσχὺς του, ὥστε δένων ἐνίοτε σχοινίον περὶ τοὺς κροτάφους του καὶ κρατῶν ἰσχυρῶς τὴν ἀναπνοήν του, ἔθραυε τὸ σχοινίον διὰ τῆς ἐξογκώσεως καὶ πιέσεως τῶν φλεβῶν τῆς κεφαλῆς.

Ἄλλοτε, ἐνῶ ἦτο εἰς τινα οἰκίαν μετὰ τῶν Πυθαγορείων, ἢ ὀροφή ἠπέλιψε πτώσει, ἀλλ' ὁ ἀθλητῆς κρατήσας τὴν ὑποβαστάζουσαν τὴν ὀροφήν στήλην ἔσωσε τὴν ζωὴν τῶν παρευρεθέντων.

Οὕτω δὲν εἶναι παράδοξον ἂν εἰς τοιοῦτος παλαιστής δὲν εὔρισκε πλεονεξία εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀνταγωνιστῆν ἐπιθυμοῦντα νὰ παλαίσῃ μετ' αὐτοῦ, ὥστε ἅπαξ ἐστέφθη χωρὶς νὰ παλαίσῃ. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἦτο μάζετο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον ὀλισθήσας ἔπεσε. Οἱ θεαταὶ διεμαρτυρήθησαν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ στεφθῇ ἀθλητῆς ἄνευ ἀντιπάλου, καὶ μάλιστα μετὰ οἰκτρῶν πτώσει. «Ἐπεσα, εἶναι ἀληθές, ἀπεκρίθη ὁ Μίλων, ἀλλὰ τοῦλάχιστον δὲν κατεβλήθη.»

Μ' ὅλα ταῦτα πεποιθότες εἰς τὸν Ἡρόδοτον καὶ Αἰλιανὸν μαυνοῦμεν ὅτι ὁ Μίλων εὔρε τὸν νικητὴν του, βουκόλον τινα ἐξ Αἰτωλίας Τίτορμον ὀνόματι, ὃν ἀπήνητησεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ τῆς Αἰτωλίας. Θὰ ἦτο βεβαίως εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ δυνάμεις του ἤρχιζον νὰ παρακμάζωσι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ εἰς αὐτὸν, καὶ ὅπερ τὸν κατέστρεψεν.

Τέλος εὐρῶν καθ' ὁδὸν δρῦν, ἣς ὁ φλοιὸς εἶχε σχισμὰς, ἠθέλησε ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργον, καὶ προσπαθήσας νὰ εὐρύνη τὸ ἄνοιγμα συνελήφθη ὡς εἰς παγίδα, καὶ εἰς τὴν θέσει ταύτην ἐγεινεύ ἢ βορὰ τῶν ἀγρίων ζώων.

Λέγεται ὅτι Μίλων ὁ Κροτωνιάτης ἵνα καταπαύσῃ τὴν πείνάν του, ἔτρωγε 20 λίτρας κρέατος, ἄλλας τόσας ἄρτου, καὶ τρεῖς χόας οἴνου ἢ 15 κοτύλας.

Πολυδάμας ἐκ Θεσσαλίας, ἀθλητῆς τεραστίας δυνάμεως, καὶ κολοσσιαίου ἀναστήματος, ὡς ἀπεδείκνυε τὸ ἄγαλμά

του, ὅπερ ὁ Πausανίας εἶδεν εἰς τὰ Ὀλύμπια, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἔκτακτος. Διηγούνται δι' αὐτὸν κατορθώματα θαυμασία. Ἐλεγον ὅτι μόνος καὶ ἄοπλος ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὡς ὁ Ἡρακλῆς, ἐφόνευσε λέοντα ὑπερμεγέθη καὶ φοβερόν· ὅτε ἐκράτει ἄμαξαν ἐξόπισθεν διὰ μιᾶς μόνης χειρὸς, οἱ ἰσχυρότεροι ἵπποι ἠδυνάτουσαν νὰ τὴν σύρωσι. Ἡμέραν τινα συνέλαβε ταύρου ἐξ ἑνὸς τῶν ὀπισθίων ποδῶν· τὸ ζῶον τότε μόνου ἠδυνήθη νὰ τῷ διαφύγη, ἀφοῦ ἀφῆκε τὸ κέρασ τοῦ ποδός του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ περιφύμου ἀθλητοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Δαρείος II ἀκούσας ἐπαινουμένην τὴν ἐξαισίαν αὐτοῦ δύναμιν ἠθέλησε νὰ τὸν ἴδῃ, καὶ τῷ ἀντέταξε τρεῖς ἐκ τῶν φυλάκων του, οὓς ἐπωνύμαζεν ἀθανάτους· ὁ Πολυδάμας ἐπάλαισε καὶ κατὰ τῶν τριῶν ὁμοῦ καὶ τοὺς ἐφόνευσε. Ὡς δὲ ὁ Μίλων οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπωλέσθη ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τῶν μυῶνων του. Εἶχεν εἰσέλθει μετ' ἄλλων εἰς σπήλαιον ὅπως προφυλαχθῆ ἐκ τοῦ καύσωνος, ὅταν αἴφνης ὁ θόλος ἤνοιξεν εἰς πλείστα μέρη· καὶ οἱ μὲν φίλοι του ἐσώθησαν διὰ τῆ φυγῆς, ἐκεῖνος δὲ μὴ φοβηθεὶς προσεπάθησε νὰ ὑποβαστάσῃ διὰ τῶν χειρῶν τὸν κρημνιζόμενον βράχον, ἀλλ' ἔμεινεν ὑπὸ τὰ ἑρείπια.

Οἱ ἀθληταὶ οὗτοι τοσοῦτον ἦσαν συνειθισμένοι εἰς τὴν νίκην, ὥστε δὲν ἠρίθμουσαν πλέον τὰ βραβεῖα τῶν τοιοῦτος πρὸ πάντων Θεαγένης ὁ Θάσιος, οὗτινος τὰ βραβεῖα ἔφθασαν τὸν ἀριθμὸν, οὐχὶ τῶν 10,000 ὡς ἀπεφῆναιτο χρῆσμός τις δοθεὶς μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀλλὰ τῶν 1,200 ἢ μᾶλλον 1,400 κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου καὶ Πλουτάρχου. Διηγούντο περὶ αὐτοῦ παράδοξόν τινα ἱστορίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀθλητοῦ εἰς τῶν ἀνταγωνιστῶν του μετέβαινε καθ' ἐσπέραν, βεβαίως δι' ἐκδίκησιν, καὶ ἐμαστίγωνε τὸ ἄγαλμα του, ὅπερ ἀπροσδοκῆτως πεσὸν τὸν συνέτριψεν ὑπὸ τὰ ἑρείπια του. Οἱ υἱοὶ τοῦ μακαρίτου ἐνήγαγον εἰς δίκην τὸ ἄγαλμα, καὶ τὸ κατεδίκασαν νὰ ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν Θασίων. Ἀλλὰ μόλις ἐξετελέ-

σθη ἡ ἀπόφασις αὕτη, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου προσεβλήθησαν ὑπὸ φρικῶδους λιμοῦ· συνεβουλευθήσαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπερ, ὡς συνήθως, τοῖς ἔδωκε χρῆσμον ὑπὸ διττὴν ἔννοιαν. «Αἱ τάλαιπωρίαί σας δὲν θὰ λήξωσιν εἰμὴ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐξορίστων.» Ἐπήκουσαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπέλθῃ οὐδεμία ἀνακούφισις· συμβουλευθέντες δ' ἐκ νέου ἡ Πυθία τοὺς ἐξήγησεν ὅτι ἐλησμόνησαν τὸν Θεαγένην. Ἀλλὰ τί τὸ πρακτέον; Εὐτυχῶς ἀλιεῖς ἐπανεφέρουν ἐπὶ τῶν δικτύων τῶν τὸ ἄγαλμα τοῦ ἀθλητοῦ, ὅπερ ὠδηγήθη ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ ἐτοποθετήθη ἐκ νέου ἐν ἡ πρότερον κατεῖχε θέσει. Τῷ προσέφερον μάλιστα θείας τιμᾶς, καὶ μετὰ ταῦτα Ἕλληνες καὶ βάρβαροι ἦλθον νὰ λατρεύσωσι τὸ εἶδωλον τοῦτο ἐπικληθὲν θαυματουργόν, καὶ ὅπερ ἐπεκαλοῦντο πρὸς θεραπείαν ἰσθνευῶν τινῶν (*).

Τοιαῦτα ἀπλῶς καὶ ἀσόφως τὰ περὶ τῆς πάλης καὶ τῶν παλαιστῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Κ ΑΓΓΕΙΚΑΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΔΟΥΚΟΣ ΡΙΣΧΕΛΙΕΩΣ

Πρωθυπουργοῦ

ΔΟΥΔΟΒΙΚΟῦ ΤΟΥ ΙΓ'.

Ὁ Ἀρμάνδος-Ἰωάννης Δουπλεσσίς, εἶδε τὸ φῶς ἐν Παρισίοις ἢ μᾶλλον ἐν ἰσχυρῷ τινι πύργῳ τῶν Ριχελιέων τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1885, ἐξ ἀρχαίας εὐγενοῦς οἰκογενείας ἔλκων τὸ γένος. Ὁ πατήρ του, Φραγκίσκος Δουπλεσσίς, ἦτο πρότυπον ἀνδρείας καὶ χαρακτήρος τιμιωτάτου, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καθέξῃ τὰς μεγαλειτέρας τῆς Γαλλίας στρατιωτικὰς θέσεις. Νέος ἔτι ὦν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Montcontour, δώσας δείγματα ὑπερτάτης ἀνδρείας καὶ κατόπιν ἠκολούθησεν εἰς Πολωνίαν τὸν δούκα τοῦ Angio, σπουδαίας παρασχῶν

(*) Ἴδε πραγματεῖαν Ν. Λεβίδη περὶ Ἀγίων λειψάνων Μέρου Β'. Τόμον Γ'. Σελ. 381.

αὐτῷ ὠφελείας, ἃς οὐδέποτε ὁ εὐγενῆς δούξ ἐλησμόνησεν· καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐρρίκος ὁ Γ' ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, τὰς ἐκδουλεύσεις καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀρχαίου φίλου του ἀνιμιμνησκόμενος καὶ ἐκ καρδίας εὐγνωμονῶν, τῷ ἀνέθηκε πολλὰς ὑπηρεσίας χεροτονήσας αὐτὸν καὶ ἰππότην τῶν σωματοφυλάκων τὸ 1586, καὶ ὀλίγον βραδύτερον λοχαγὸν τῶν δορυφόρων του.

Ἡ θέσις αὐτῆ ἦτο ἀρκούσα ἀμοιβῆ τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ Φραγκίσκου, ὅστις ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς ψυχῆς του ἐξηκολούθει νὰ ὑπηρετῆ πιστῶς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὡς ἄλλοτε τὸν πτωχὸν τοῦ Angio δούκα. Νεώτατος ἔτι ἐνυμφεύθη τὴν Σωσσάναν Δὲ-Δὰ-Πόρτε, (De-la-Porte) νεάνιδα ἐνάρετον καὶ ὠραίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο θυγατέρας νυμφευθείσας· ἡ μὲν Φραγκίσκη, (χήρα οὐσα) τὸν Ρενὲ-Βενερότ, κύριον τοῦ Pont-Courley (René-Benerot, meûtre de Pont-Courley), ἡ δὲ τὸν Οὐρβανὸν Mail'é Μαρκήσιον τοῦ Brige, καὶ τρεῖς υἱοὺς, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἠσπάσθη τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, ὁ ἕτερος ἐφορεύθη μονομαχῶν μὲ τὸν Μαρκήσιον τοῦ Themenes, καὶ ὁ τρίτος ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ πρώτου γενόμενος Καρδινάλιος.

Ἀπέθανε δὲ τῆν 20 Ἰουλίου 1590, εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν, ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους.

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Καρδινάλιου· περὶ δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ οὐδὲν δύναται τις ν' ἀναφέρῃ ἀξιοσημειώτων. Ἦτο ἐκ τῶν γυναικῶν ἐκείνων αἰτινές εἰσι προωρισμένοι μόνον διὰ συζυγικὴν πίστιν καὶ καλὴν τῶν τέκνων ἀνατροφὴν· ἦτο ὁ τύπος τῆς τελείας οἰκοκυρᾶς, ἦτο, ὡς ὠφείλον νὰ ἦναι ὅλαι αἱ γυναῖκες, οὐδόλως περὶ πολιτικῶν ἢ ἄλλων ἐν γένει πραγμάτων μεριμνώσα, καταγινομένη μόνον καὶ μόνον εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὴν καλὴν τῶν τέκνων τῆς ἀνατροφὴν. Ἐκ τῶν πέντε τέκνων τῆς μᾶλλον ἡγάπα τὴν Φραγκίσκην καὶ τὸν Καρδινάλιον· οὐδόλως δὲ ἄς μὴ φανῆ παράδοξος ἡ

προτίμησις αὕτη, διότι ὁ Καρδινάλιος καὶ ἡ Φραγκίσκη ἦσαν πράγματι ἀξιοὶ ἀγάπης.

Ὡς εἶδομεν, εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν ἀπέμεινε ὄρφανός. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, οἱ συγγενεὶς αὐτοῦ ἀπὸ κοινοῦ συσκεψάμενοι τὸν προώρισαν ἵνα γείνη Καρδινάλιος. Συνεπεῖρα τῆς ἀποφάσεως ταύτης παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ ἀγίου Φλοράνδου (Saint-Phlorend) ὅστις τὸν ἐδίδαξε τὰ πρῶτα γράμματα. Δεκαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ναβάρρας καὶ μετὰ δύο ἔτη, ἐπειδὴ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν λοιπῶν συγγενῶν του ζητούντων ἐπιμόνως ν' ἀναδείξωσιν αὐτὸν Καρδινάλιον, ἐπέμεινε νὰ γείνη στρατιωτικός, εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν ὑπὸ τὸν τίτλον Μαρκήσιος τοῦ Chellou. Πῶς κατόπιν παρήτησε τὰς στρατιωτικὰς τάξεις, ἀσπασθεὶς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, εἶναι μυστήριον ἄλυτον. Αἱ κακαὶ γλώσσαι ἰσχυρίζονται ὅτι μεγάλως συντέεινε εἰς τοῦτο, ἡ περιφρόνησις νεανίδος τινοῦ ἧς μανιωδῶς ἠράσθη ὁ Καρδινάλιος· ἀλλ' εἵπομεν ὅτι αἱ κακαὶ γλώσσαι λέγουσι τοῦτο· τὸ μόνον ὅπερ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν καὶ τὸ ὅποιον ὡς βέβαιον δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας εἶναι ὅτι μετ' ἀπιστεύτου ζέσεως προσεκολλήθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ Λανυσσὸν, τὸ 1607 εἰς ἡλικίαν εἴκοσι δύο ἐτῶν. Τὸ 1614 ἐγένετο ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ εἴσοδος εἰς τὴν Αὐλήν. Πῶς τοῦτο κατωρθώθη εἶναι ἐπίσης μυστήριον. Ἐπάρχουσι πολλαὶ γνώμαι ἀντιφατικαὶ πρὸς ἀλλήλας. Οἱ μὲν λέγουσιν, ἐνεργεία τοῦ Αὐλάρχου Δ' Ἄνκρε, εἰς ὃν ἤρσε τὸ πρᾶον τοῦ Καρδινάλιου ὕψος, ἄλλοι ὑπὸ τῆς τότε ἀντιβασιλευούσης Βασιλομήτορος Μαρίας τῶν Μεδίκων, καταβελχθείσης, λέγουσιν, ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν αὐτοῦ μορφὴν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀμφιβάλομεν ἂν δύναται νὰ διέλθῃ ἀλώβητον τὴν δοκιμασίαν τῆς ἀληθείας. Τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Καρδινάλιος δὲν ἦτο διόλου

ώραίος. Τὸ σῶμά του ἦτο λεπτοφύνης, εἶχε κόμην ἂν ὄχι ἄσχημον, οὔτε ὅμως πολὺ εὐάρεστον· ὀφθαλμοὺς εἶχε ποτηρῶν, μέτωπον εὐρὺ καὶ στόμα ἐφ' οὗ ἀείποτε ἐπεκάθητο μειδίαμα εἰρωνικόν. Τοιαύτη ἦτο ἡ εὐγενὴς τοῦ Καρδινάλιου μορφή. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες (εἶναι γνωστὸν) ἔχουσιν ὅλως ἰδιορρυθμοὺς καὶ παραδόξους περὶ καλλονῆς ιδέας, καὶ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μεγάλως ἠνυόει τὸν δοῦκα τοῦτον ἡ Βασιλομήτωρ. Τὸ 1615 ἐδόθη εἰς αὐτὸν (τῇ ἐνεργείᾳ πάλιν τῆς Βασιλομήτωρος) τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐλεοδότου (Aumonier), θέσις σπουδαιοτάτη καὶ οὐ σμικρὰς παρέχουσα αὐτῷ ὠφελείας. Μετὰ ἐν ἔτος ἐγένετο γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας. Τὸ 1617 ἠκολούθησε τὴν ὥραϊαν Βασιλομήτωρα (οὐσαν τότε ἐν δυσμενείᾳ πρὸς τὸν Βασιλέα) εἰς Βλοῶ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ὁ ποτηρὸς Δούξ, ἐν τῇ ἐξόχῳ αὐτοῦ συνέσει, ἠννόησεν ὅτι οὐδόλως συνέφερε νὰ δυσταρεστήσῃ τὸν Βασιλέα συνοδεύων τὴν ἐν δυσμενείᾳ Βασιλομήτωρα· καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθησεν ὅσον ἠδυνήθη (κολακεύων ἀμφότερα τὰ μέρη) νὰ μὴ τὰ χαλάσῃ καὶ μὲ τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν Δουδοβίκον.

Ἐν τῇ λεπτῇ ταύτῃ ἀποστολῇ ἀναπτύξας πᾶσαν τὴν πανουργίαν καὶ διπλωματικὴν αὐτοῦ δεινότητα, κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὰς συνθήκας τῆς Ἀγκουλέμης (1620) καὶ τῆς Ἀγγέρσης (1621)· ἐπὶ πᾶσι τούτοις προσεπάθησε νὰ συμφιλιώσῃ τὸν Βασιλέα μὲ τὴν Βασιλομήτωρα, δι' ὃ, πρὸς ἀμοιβήν, τῷ ἐδόθη τὸ 1622 τὸ ἀξίωμα τοῦ Καρδινάλιου. Ἦτο τότε ἡλικίας τριάκοντα ἑπτὰ ἔτων. Ὁ Δουδοβίκος ΙΓ', ὁ ἀσθενὴς οὗτος βασιλεὺς, ἐπιθυμῶν διακαῶς νὰ διοικήσῃ μόνος τὴν Γαλλίαν, καὶ μὴ δυνάμενος ἀφ' ἑνὸς διὰ τοῦ σώματος τὴν καχεξίαν, καὶ διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ πνεύματός του ἀφ' ἑτέρου, φθόνῳ κινούμενος ἐμίσει θανασίμως τὸν Καρδινάλιον, παντὶ σθένει ἐπιζητῶν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον εἶναι παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Δουδοβίκου, εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ συμβούλιον ἡ Βασιλομήτωρ.

Ὀλίγον βραδύτερον τὸ 1623, ὁ Ἄρμάνδος Ἰωάννης Δουπλεσσίς, δούξ Ριχελιεύς καὶ Καρδινάλιος πρὸς μεγίστην τοῦ ἀσθενοῦς Βασιλέως λύπην καὶ ἐκπληξιν ἀπάσης τῆς Γαλλίας ἀνηγγέλετο Πρωθυπουργός.

Πρωθυπουργός! Βασιλεὺς δηλ. τοῦ μεγαλειτέρου καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένου ἔθνους. Ἐν τῶν μεγίστων κατορθωμάτων τοῦ Καρδινάλιου, καὶ διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς Γαλλίας καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὴν στερέωσιν αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ θρόνου, ἦτο τὸ νὰ κατορθώσῃ νὰ μὴ λάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Γαλλίας ὁ Δουδοβίκος. Διότι οὗτος ἐπιδεκτικὸς τῶν καλῶν ὅσον καὶ τῶν κακῶν συμβουλῶν καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ ἀλλοκολάκων καὶ κακῶν συμβούλων (πόσους βασιλεῖς δὲν κατέστρεψαν οἱ κακοὶ σύμβουλοι!) ἤθελε καταστρέψῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς Γαλλίας τὸ ὅποιον παρεσκεύασε μὲν ὁ Καρδινάλιος, παρέλαβε δὲ καὶ ἐτελειοποίησεν ὁ εὐφυὴς Δουδοβίκος ὁ ΙΔ'. Μόνος λοιπὸν ὁ Καρδινάλιος ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῶν Νόμων, καὶ διὰ τοῦτο οἱ εὐγενεῖς οἱ αἰεὶ ἐχθροὶ τῶν Νόμων καὶ τῆς τάξεως, τὰ τέρατα ταῦτα τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας ἀρνούμενα δυνάμεις, εἶχον κηρυχθῆ ἀδιάλλακτοι ἐχθροὶ καὶ ἀσπουδοὶ πολέμιοι τοῦ Καρδινάλιου, ὅστις ἐπίσης ἀνηλεὴς πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπλήρωσε πάντοτε διὰ τοῦ αὐτοῦ νομίματος.

Πρωθυπουργός γενόμενος ὁ Καρδινάλιος ἐσκέφθη νὰ πραγματοποιήσῃ τρία τινὰ τὰ μόνα του ὄνειροπολήματα· α) νὰ ταπεινώσῃ τὸν Βασιλικὸν τῆς Αὐστρίας οἶκον, πρὸς ὃν ἔτρεφεν ἄσπουδον μῖσος· β) νὰ καταστρέψῃ τὴν πολιτικὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ διαμαρτυρουμένων καὶ γ) νὰ πολεμήσῃ τὰ ἐπαναστατικὰ τῶν εὐγενῶν πνεύματα.

Καὶ ἀληθῶς ἐπραγματοποίησεν ὅ,τι ἐσκέπετο ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ.

Ἐθεώρει τοὺς διαμαρτυρουμένους ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ σύμφορον αὐτῇ τὴν ἐξόντωσίν των, καὶ διὰ τοῦτο ἐπολέμει αὐτοὺς μανιωδῶς τὴν τελείαν αὐ-

τῶν καταστροφῆν ἐπιδιώκων. Τὸ 1626 πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ἐτέρου τῶν σχεδίων του, (τὴν ταπείνωσιν τῆς Αὐστρίας) θέτει ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῆς Ἑλβετίας (ὅπως ἔχη αὐτὴν κατόπιν σύμμαχον) τὴν Βαλτελέν (Baltelen) (1626) ἢ ἐπιμόμως διεφιλονείκει ἢ Ἰσπανία, ἀσφαλίζει εἰς τὸν δούκα τοῦ Νερβὲς τὸ ὠραῖον, ἀλλὰ διαφιλονεικούμενον δουκάτον τοῦ Μαντουέ, ὀχυρώνει καλῶς τὸ στενὸν τοῦ Suze (1629) καὶ ἐτοιμάζεται γὰρ πολεμῆσθαι ἀναφανδὸν τὴν Αὐστρίαν. Ἐπὶ τούτῳ λαμβάνει μέρος εἰς τὸν τριακονταετῆ τῆς Γερμανίας πόλεμον (τὸ 1648, ὅτε οἱ διαμαρτυρούμενοι ἠθέλησαν γὰρ κτίσῃσι ναοὺς ἐπὶ ἐδάφους καθολικοῦ) συμμαχεῖ μὲ Γουσταύου τὸν Ἀδόλφον βασιλέα τῆς Σουηδίας καὶ ἀρχηγὸν τῆς φατρίας τῶν διαμαρτυρουμένων ἐν Γερμανίᾳ (1650) καὶ βοηθεῖ αὐτὸν ὅλαις δυνάμεσι κατὰ τῆς Αὐστρίας. Δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουσταύου, ἐπειδὴ οὐδὲν εὐρωπαϊκὸν κράτος ἠθέλεε γὰρ πολεμῆσθαι τὴν Αὐστρίαν (ὑποβοηθούσης τῆς Γαλλίας) ἠναγκάσθη γὰρ κηρύξῃ φανερά τὸν πόλεμον (1634), προσβαλὼν αὐτὴν μετ' ἀπεριγράπτου μανίας. Διηύθυνε τὸν στρατὸν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Καταλωνίαν καὶ πανταχοῦ ἐνίκα παρασκευάζων τὴν ἔνδοξον κυριαρχίαν τῶν Γάλλων τὴν ὅποιαν ἐξῆσφάλισαν αἱ συνθήκαι τῆς Βεσταλίας τὸ 1648 καὶ ἡ τῶν Πυρηναίων βραδύτερον τὸ 1659. Ὅ,τι ὁμως ἐκόστισε πολὺ παρὰ πολὺ εἰς τὸν Καρδινάλιον ἦν ὁ ἀγὼν δὴν ἀνέλαβε κατὰ τῶν εὐγενῶν. Ἡ πάλῃ αὕτη κατέστησεν ἐχθρὸν πολλῶν τὸν Καρδινάλιον. Ἡμέραν τινα συνωμόσαντες πάντες οὗτοι οἱ ἐχθροὶ του (ὧν κορυφαῖοι ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Μαριλλὰκ, καὶ ὁ στρατάρχης Βασσομπιέρος,) ἔρχονται μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν Βασιλέα (διαμένοντα ἐν Βερσαλλίαις) ἵνα πείσωσιν αὐτὸν ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Καρδινάλιον τῆς Αὐλῆς φυλακίζων αὐτὸν εἰς τὴν Βαστίλλην (ἰσχυρὰν ἐν Παρισίοις εἰρκτήν.) Ἄλλ' ὁ δούξ μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ διορατι-

κότητος (ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει ἀν ἐγένετο συνεπεία προδοσίας) ἀνακαλύπτει τὰ πάντα, τρέχει πρὸς τὸν ἀσθενῆ Δουδοβίκον, ἀναλαμβάνει ὄλην τὴν πλησίον αὐτοῦ ἰσχύον του καὶ θριαμβεῖει κατορθώσας γὰρ ὑποστῶσιν οἱ ἐχθροὶ του ὅ,τι παρεσκεύαζον δι' αὐτόν. Οἱ μὲν ἐφυλακίσθησαν, ἄλλοι ἐξωρίσθησαν, καὶ ἄλλοι ἐθανατώθησαν. Ὁ σφραγιδοφύλαξ Μαριλλὰκ ἐξωρίσθη, ὁ ἀδελφὸς του στρατάρχης Μαριλλὰκ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ προφάσει καταχρήσεων. Ὁ στρατάρχης Βασσομπιέρος ἐστάλη εἰς Βαστίλλην. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτις ἦτο ἡ 11 Νοεμβρίου 1650. ὀνομάσθη ἡ μέρα ἀπάτης. Μετὰ ἔν ἔτος, τὸ 1651 δηλ. ἐξώρισεν εἰς Βρυξέλλας τὴν ὠραίαν προστάτριάν του τίς ἡ αἰτία τῆς δυσαρρεσκείας τῶν ταύτης, εἶναι ἀγνωστος· ἴσως ὁ ἔρωσ τῶν εἶχε ψυχρανθῆ· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἦτο ἀγνωμοσύνη μεγίστη ἐκ μέρους τοῦ Καρδινάλιου ἢ πράξεις αὐτῆ. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος κατώρθωσε γὰρ ὑποταχθῆ ὁ Γάστων τοῦ Ὁρλεάνς, μικρότερος ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως, ὅστις εἶχε ἐπαναστήσει.

Ἴδου τὸ ἔγγραφον τῆς συγγνώμης ὅπερ ἔπεμψε πρὸς τὸν ἀδελφόν του Δουδοβίκον ὁ Γάστων.

«Monseigneur

Je suis au desespoir d' avoir encore manqué à la fidélité que je dois à votre Magesté je la supplie tres humblement d' agreer que je lui en demande un million de pardons, avec un compliment de submission et de repentance.

Votre très-humble sujet

CASTON»

Ὀλίγον ἔπειτα κατεδικάσεν εἰς τὸν ἄτιμον τῆς ἀγχιῶνης θάνατον, τὸν δούκα τοῦ Μοντμορανσύ (Montmoransy) συμμαχέξαντα εἰς τὴν στάσιν τοῦ Πρίγκηπος. Τὸ 1652 παρέδωκε εἰς τὸν κόμητα τοῦ Σοασσῶν (συμμαχοῦντα μετὰ τῆς Αὐστρίας) τὴν ἀρχηγίαν μάχης ὅπου ὁ ἄρχων οὗτος εἶρε τὸν θάνατον. Ἡ μάχη αὕτη ἦτο ἡ πεισματώδης μάχη τοῦ Μαρφέ, λαβούσα χώραν τὸ 1641. Τέλος τὸ 1643 κατεδικάσε τὸν Thou καὶ Cing-Mars (μ' ὄλας τὰς ὑπὲρ αὐτῶν κατα-

βληθείσας προσπαθείας) εἰς θάνατον.

Ὁ Λουδοβίκος αἰείποτε μισῶν τὸν Καρδινάλιον πείθει τὸν εὐνοούμενόν του Cing-Marc ὅστις μετὰ τοῦ φίλου του Θεου σκείραρει κατὰ τοῦ Καρδινάλιου συνωμοσίαν, ἀλλ' ὁ Καρδινάλιος ἀνακαλύπτει αὐτὴν (ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τὸνομα τοῦ προδότου) καὶ ἀναγκάζει τὸν βασιλέα, διαμίνοντα ἕνεκα τοῦ πολέμου εἰς Περνιῶν νὰ ὑπογράψῃ τὴν θανατικὴν ποιήν του Cing-Marc. Μάτην ὁ Λουδοβίκος ἐπέμενε νὰ μὴ θανατωθῶσιν ὁ Καρδινάλιος ἦτο ἀδυσώπητος. Καρδινάλιε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρὸς χάριν μου σὲ ἱκετεύω, σῶσε τὴν ζωὴν τοῦ Cing-Marc, εἶναι φίλος μου. Ἄλλ' εἶναι ἐχθρὸς μου, ἀπήντησε ὁ Καρδινάλιος, ἐξύφανε συνωμοσίαν ἣς θὰ ἐγινόμεν τὸ θῦμα ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ φίλου μου. Μεγαλειότατε ἡ ὑπογράφετε τὴν θανατικὴν ποιήν τῶν κακούργων αὐτῶν, ἡ θὰ διακηρύξω εἰς ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατ' ἐμοῦ συνωμοσίαν, ὅτι ἐπέδωξε τὸν θάνατον ἐμοῦ ὅσους αἰείποτε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς οικογενείας του ἐπεξήτησα. Ἐχεις ἄδικον, Καρδινάλιε, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τρεμούσης φωνῆς, μόνον καὶ μόνον διότι εἶναι φίλος μου καὶ τὸν ἀγαπῶ ζητῶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν του. — Ἄλλ' ἐμοῦ εἶναι θανάσιμος ἐχθρὸς, Μεγαλειότατε, καὶ, ἡ ὑπογράφετε τὴν καταδίκην του ἡ θὰ ὑπογράψετε τοῦτο; καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τὴν παραίτησίν του. Ὁ Λουδοβίκος ἀπέμεινε ἄφωνος ὡς εἰς θεῶν Μεδούσης, εἶτα ἀπομάσσων τὸν ἐκ τοῦ μετώπου του καταρρέοντα ἰδρῶτα ὑπέγραψε διὰ τρεμούσης χειρὸς τὴν καταδίκην τοῦ Θεου καὶ Cing—Marc· διατί; ... διότι συνώμοσαν κατὰ τοῦ καρδινάλιου Ῥιχελιέως τοῦ πρωθυπουργοῦ του.

Ὁ Καρδινάλιος τὸν θάνατον τοῦ Θεου καὶ Cing-Marc ζητῶν εἶχε δίκαιον, διότι ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωὴν του· ὁ βασιλεὺς ὅμως ὑπογράφων τὴν καταδίκην τῶν εἶχε ἄδικον, διότι οὗτοι συνώμοσαν κατὰ τοῦ Καρδινάλιου τῇ ἐπιμόνῃ αὐτοῦ αἰτήσῃ.

Ὁ θάνατος τῶν δύο συνωμοτῶν, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ βασιλέως, οὐδενὸς κωλύματος ὑπάρχοντος, ἐτελέσθη ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀγαιακτικῆσεως.

Ὁ Καρδινάλιος σπουδαίως ἤθελε ὠφελῆθῃ, εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τούτων, διότι αὐτοῦ μὲν θὰ ἐγένοντο φίλοι, τοῦ δὲ βασιλέως ἐχθροὶ ἄσπονδοι.

Αὕτη ἦτο ἡ τελευταία πράξις τοῦ Καρδινάλιου. Ἐδῶ σταματᾷ ὁ ἔνδοξος βίος τοῦ εὐεργέτου τῆς Γαλλίας. Ἀπέθανε τὴν 2 Δεκεμβρίου 1642, εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν, ἐν μέσῳ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πένθους τῆς Γαλλίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς χαρᾶς τῶν εὐγενῶν. Ὁ Καρδινάλιος εἰς τὸ διάστημα τῆς ὀλιγοχρόνου ζωῆς του ἐδόξασε τὴν Γαλλίαν, καταστήσας αὐτὴν σεβαστὴν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ἀναμφιβόλως Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' ἦτο καλὸς βασιλεὺς, ἡ δόξα του ὅμως παρεσκευάσθη ἀπὸ τὸν Καρδινάλιον· ὁ Ῥιχελιέως ἔρριψε τὰ θεμέλια ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὸ μέγα οἰκοδόμημά του Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. Ἀνατιρρήτως ὁ ὑπουργὸς οὗτος ὑπῆρξεν ὁ νουνεχέστερος ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας· οὐδεὶς τοιοῦτος ὑπῆρξε πρὸ αὐτοῦ οὐδεὶς μετ' αὐτόν. Καὶ ἡ Γαλλία ἀφεύκτως θὰ ἐσώζετο ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς θέσεως εἰς ἣν περιήλθεν σήμερον, εἰς τὴν ὑπῆρχε εἰς Ῥιχελιέως νὰ κανονίσῃ τὰ πράγματα. Ὁ Καρδινάλιος ἀποθανὼν δὲν ἠδυνήθη νὰ περαιώσῃ τοὺς πολέμους οὓς εἶχεν ἀρχίσει, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιτυχιῶν κατῴρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ Γαλλικὰ προνόμια· ἐπροστάτευσεν τὴν παιδείαν συστήσας πλείστα ἐκπαιδευτήρια καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εἰς τὸ κατόπιν ἀνεγερθὲν πρὸς μνήμην του μανσωλεῖον, ἐν τῷ ναῷ τῆς Σορβόννης, ὁ καλλιτέχνης ὁ κατασκευάσας αὐτὸ, ἔθεσεν τὴν θρησκείαν στηρίξουσιν τὴν κεφαλὴν του, καὶ τὴν παιδείαν θρηνοῦσαν εἰς τοὺς πόδας του. Ἡ Γαλλία διεπλάσθη καὶ ἀνεμορφώθη ὑπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ῥιχελιέως ὅστις διοργάνωσε τὸν στρατὸν, ἐβελτίωσε τὰ δικαστήρια, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπενέμετο ἀμερολήπτως.

Τελευταῖον ἐστερέωσε τὸν κλονούμενον θρόνον· τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς, ὅστις ἀποθανὼν ἀφῆκε τὰς ἀρίστας ἐν Γαλλίᾳ ἐντυπώσεις. Ἐν τούτοις ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν ἐλάττωμά του, καὶ ἐλάττωμα ὄχι μικρὸν· ὅτι πολλάκις προφασίζόμενος τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος ἐξετέλει προσωπικὰς ἐκδικήσεις καὶ ἰδιωτικὰ πάθη. Ἄλλ' οὐδεὶς ἀναμάρτητος.

Ὁ Καρδινάλιος ἀποθνήσκων, ἀφῆκε τὸνομα τοὺς τίτλους καὶ τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν μικρὸν του ἀνεψιὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Ρενέ-Βενερὸτ καὶ τῆς Φραγκίσκης τῆς ἀδελφῆς του ὃν ἠγάπα περιπαθέστατα. Ὁ Ἀρμάνδος Ἰωάννης Δουπλεσσίς (ὁ κληρονόμος τοῦ Καρδινάλιου) ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' Μαρσεάλου τῆς Γαλλίας δουκὸς Ῥιχελιέως.

Ἦδη ὀλίγα τιμὰ περὶ τοῦ Μανσωλείου τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν του ἠγειρεν. Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ τάφος τοῦ Ῥιχελιέως ἀνηγέρθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Σαρβόνης· τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς τέχνης κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Γιραρδὼν, ὅστις ἐκτὸς τοῦ τάφου τοῦ Καρδινάλιου Ῥιχελιέως κατεσκεύασε πρὸς τούτοις τὰ λουτρά τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Βερσαλλίας καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης ἔργα εἰς ἃ λάμπουσι εἰς ὑψηλὸν μάλιστα βαθμὸν, ἢ κομψότης καὶ ἡ καλαισθησία. Ὁ τάφος τοῦ Ῥιχελιέως εἶν' ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων του. Ὁ ὑπουργὸς Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' παρίσταται κεκλιμένος ἐπὶ εἵδους κλίνης, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του· ἡ θρησκεία τὸν ὑποστηρίζει, ἐνῶ ἡ παιδεία κἀηται εἰς τοὺς πόδας του, εἰς στάσιν βαθυτάτης θλίψεως· δύο ἄγγελοι ἐπ' αὐτοῦ κρατοῦσιν πίνακα μὲ τὰ οἰκόσημα τῆς οἰκογενείας Ῥιχελιέως. Τὰ πάντα ἔχουσι θαυμασίως εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο, δὲν δύναται τις εἰμὴ νὰ θαυμάσῃ τὴν κομψότητα καὶ τελείαν ἀπομίμησιν τοῦ σώματος, τὴν μεγάλην καὶ ἐκπληκτικὴν ὄψιν τῆς διαθέσεως τοῦ ἔργου, καὶ τὴν διάταξιν τῶν γραμμῶν πρὸ πάντων δέ

τὴν λαμπρὰν ἀπομίμησιν τῆς μορφῆς, ἣτις ἀποπνέει τὴν ἡσυχίαν τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως.

ΔΗΜ. ΕΥΑΓ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Α'.

Ἐὰν ἀληθῶς ἠδύνατό τι νὰ ἐγείρῃ ἐν ἡμῖν σεμνὸν καὶ ὑπερήφανον φρόνημα, ἠδυνάμεθα δ' ἐντεῦθεν νὰ ἐλπίσωμεν ἐλληρικωτέρας καθόλου ἡμέρας ζωῆς, μάλιστα θὰ κατωρθοῦτο τοῦτο ἐὰν τοῦλάχιστον ἀνεζητεῖτο καὶ ἀνευρίσκομεν ἐν ἡμῖν τὸ αἷμα τῶν παλαιάτων προγόνων, τὰ ἦθη δηλοῦντι αὐτῶν, τὰ συναισθήματα, τὴν φαντασίαν, τὰς πίστεις, ὅπως ὑπὸ τὸ χῶμα ὕπερ πατοῦμεν ἀνακαλύπτομεν καθ' ἐκάστην τὰς πόλεις αὐτῶν, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα. Διότι, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἶνε ἀληθές ὅτι: la noblesse oblige. Ἐν τῷ μακρῷ καὶ αἰμοσταγεῖ ἀγῶνι τῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν ὅ,τι ἐξέκεε τοὺς ἀνδρας τῆς ἀγροίκου καὶ ἀγνοιάτης πατρίδος εἰς ἐνθουσιώδη καὶ ἀκατεύναστον πόλεμον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ πίστεως, ὅ,τι καθίστα αὐτοὺς ἀδουλώτους καὶ ἀθανάτους ἥρωας ἐν ταῖς μάχαις, γλυκεῖς καὶ ὑπερανθρώπους μάρτυρας ἐν ταῖς πολιορκίαις καὶ τοῖς δυστυχίμασιν, ἦτο ἡ μαγικὴ συναίσθησις, τὸ ἅγιον φῶνημα ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, ὅτι ἐκαλοῦντο ἀδελφοὶ τοῦ Λεωνίδα, ὅτι κατόκου, ἀνέπνεον καὶ ἐνητένιζον τὰ ἐδάφη, τὸν ἀέρα, τὰ ὄρη τῆς Σπάρτης, τῆς Κορινθοῦ, τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀνάμνησις τούτων, ἡ φιλόστοργος λατρεία πρὸς τὰ μεγάλα ὀνόματα τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος ἤρκεσε νὰ δώσῃ τὴν ἐθνεγέρτιδα ἐκείνην ἀνάτασιν εἰς τοὺς φθόγγους τῶν χελέων τοῦ Ῥήγα, νὰ πλημμυρήσῃ ἀπὸ φιλελευθέρου αἰσθήματος τὴν καρδίαν

τοῦ Ὑψηλάντη, νὰ πνεύσῃ φλογερὸν καὶ οὐράμιον ἐνθουσιασμὸν εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὸ βῆμα τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Φλέσσα, τοῦ Βότσαρη. Ἐὰν δὲ ἀνεπτέρου τὸ φρόνημα τῶν πάλαι εὐκλεῶν Ἑλλήνων τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ μόλις προφερόμενον, πατρίδος ἀφηρημένης καὶ εἰκαζομένης μόνον περίπου ἕως τότε, ὁποῖον κατὰ δίκαιον λόγον ἐνθουσιασμὸν ὄφειλε νὰ διεγείρῃ εἰς τὰ στήθη τῶν μετέπειτα Ἑλλήνων τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος, πατρίδος οὐχὶ πλέον ἀφηρημένης ἢ περικλειομένης εἰς γεωγραφικὴν τινα ἔκφρασιν, ἀλλ' ἐνεχούσης ὅτι μέγιστον καὶ κάλλιστον παρήγαγέ ποτε ἡ ἀνθρωπίνῃ διάνοια καὶ καρδία, τὸν Πλάτωνα δηλοῦντι καὶ τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν Αἰσχύλου καὶ τὸν Ἀλέξανδρον; Ἐὰν ὑπάρχῃ λαὸς ὅστις κύπτων ἀπλῶς πρὸς τοὺς τάφους ἠδύνατο καὶ ὄφειλε νὰ ἀναλαμβάνῃ ἐκείθεν ζωὴν κρατίστην καὶ ἀπειρον, λαὸς ὅστις στρέφον πρὸς τὰ ὄπισθεν μόνον τὸ βλέμμα, νὰ χωρῇ ἐπὶ τὰ πρόσω μετὰ ἀσβέστου πυρὸς ζωῆς καὶ ἀνεσπέρου ἐλπίδος καὶ ἀλυγίστου φρονήματος, οὗτος ἔδει νὰ ἦτο καὶ εἶνε ὁ ἑλληνικός. Οὐδὲν βεβαίως λέγει τις καινὸν ἐπαναλέγων ὅτι: οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου εὐγενεστέραν ἔχει τὴν καταγωγὴν, οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου ὠραιότερους ἔσχε ποτὲ πατέρας καὶ θειοτέραν κληρονομίαν ἀπετέξατο, οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου βαρυτέραν καὶ ἱερωτέραν ἀνέλαβεν εὐθύνην καὶ ὀφειλὴν ὑπὲρ τοῦ φιλελευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως καὶ αἰείποτε ἐπὶ τὰ πρόσω ζῆν· οὐδεὶς. Ὁ Ἄγγλος, ὁ μέγιστος τῶν ἀριστοκρατῶν τῆς Ἀγγλίας, εἶχε πατέρας ἀλιεῖς καὶ τραυλοδύτας· οὐδὲν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὄμιλε τὸ ὠκεανὸς τὸ κύμα, ὅταν πελώριον θραύεται ἐπὶ τῶν βράχων τῆς πατρίδος του, οὐδ' εἰς τὰ φύκη του θὰ εὔρῃ ποτὲ λόγῃν ἢ ἀκινάκην περσικὸν, ὡς εἰς τὰ κύματα τῆς Σαλαμίνας· οὐδὲν εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἀποκαλύπτει τὸ σκιερὸν τῆς πατρίδος του ὄρος, οὐδὲ θὰ ἀνεύρῃ ποτὲ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ τὰ μαρμάρια

ἔχνη τῆς Σουνιάδος Ἀθηνῶς· οὐδὲν εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει μέγα καὶ ἀθάνατον, ἢ μικρὰ πεδιάς τῆς πατρίδος του εἰς ἣν τὰ βλέμματά του πλαυῶνται πλήρῃ στοργῆς καὶ εὐφυίας, οὐδὲ θὰ διακρίνῃ αἴφνης εἰς τὸν χλοάζοντα ἐκεῖ που λόφον τοῦ Μιλτιάδου τὸ τρόπαιον. Ἄλλ' ὅμως ὁ πλήρης ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἀληθοῦς φιλοπατρίας Ἄγγλος κατ' οὐδὲν λησμονεῖ τὴν ἰδίαν μητρίδα ὑπέναντι τοῦ κάλλους τῆς κοιτίδος ἄλλων λαῶν, οὐδαμῶς φθονεῖ τὰ ἀμύθητα γόητρα τῆς χώρας εὐγενεστέρου καὶ εὐκλεεστέρου ἄλλου λαοῦ, ἀλλ' ἐμμένει ἐκεῖ φιλόπατρις, φθάνει μόνον ὅτι εἰς τὴν εὐρωτικῶσαν καὶ ὀμιχλώδη γῆν τῶν πατέρων του εὐρίσκει αὐτὸς τὴν πέφιλημένην ἑλευθερίαν, τοιαῦτα δὲ ἐπ' αὐτῇ μόνῃ ἀναφωνεῖ ἐνθους ὁ Ἀδδισων ἀθάνατα ἔπη:

Ὁδὰμῶς φρονῶ τὸ κλίμα ὅπου τὴν ζωὴν γλυκεῖται
Καθιστῶσι δέκα ἔτι τῆς θερμότητος βελτοί,
Εἰς τῶν Βρετανῶν τὴν νῆσον βλέπω τὴν ἑλευθε-

Καὶ αὐτὴ τοὺς μαύρους βράχους μὲ μειδίμα κο-
[ρίαν
[σμεῖ
Κ' εἰς τὰ ὄρη τῆς ὀμιχλῆς ἐπιχέει γοητεῖαν . . . (*)

Ὁμιλοῦμεν οὕτω καὶ ἡυχόμεθα οἴο-
νεὶ νὰ ἐκκαύσωμεν παρ' ἡμῖν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ὅπερ, ὡς μὴ ὄφελεν, ἀπὸ πολλοῦ ἤρξατο καταρρέου ὄλως καὶ μαραινόμενον. Ἀφ' ὅτου τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν καθηλώσαμεν εἰς τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1821, ἀφ' ὅτου τὸ ἀπὸ Ἰστρου μέχρι Κρήτης χρυσοῦν ὄνειρον τοῦ Φερραίου, τοῦ Σκουφᾶ, τοῦ Γρηγορίου, τῶν Ἱερολοχιτῶν καθείρξαμεν ἀπὸ Ἰθάκης μέχρι Λαμίας, ἀφ' ὅτου παρὰ τὸ τρόπαιον τῶν Μαραθωνομάχων ἀνεγείρωμεν τὰ τρόπαια τοῦ Ἀρβανιτάκη, δέιλαιοι ἡμεῖς!, ἐπελαθόμεθα βαθμηδὸν τοῦ πατρώου σεπτοῦ ὀνόματος, μετ' ἀγωνίας φέρομεν τὸ βαρὺ φορτίον τῶν

(*) We envy not the warmer climate that lies
In ten degrees of more indulgent skies:
Tis liberty that crowns Britannia's isle,
And makes her barren rocks and her bleak
(mountains smile.

ἐλπίδων τῆς Ἀνατολῆς, κύπτομεν δὲ ἐν αἰσχύνῃ τὸ πρόσωπον πρὸ τῆς φωτεινῆς μορφῆς τῶν προγόνων καὶ οἰονεὶ πειρώμεθα νὰ λησμονήσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῇ ἀγκάλῃ ἐκνευρισμένου πολιτισμοῦ, πολιτικῆς βδελυρῆς καὶ ἐλεεινῆς ἀναπαύσεως...

Ἄλλ' εὐρηνται ἔτι ἐν Ἑλλάδι λίθοι, καὶ οἱ λίθοι πολλὰκις πλειότερον τῶν ἀνθρώπων ὠμίλησαν, ἔτι δὲ ὁσημέραι ἐκκολάπτονται φωτειναὶ τινες καρδίαι, νεαραὶ ἐλπίδες ἑλληνικωτέρου μέλλοντος. Διερχόμεθα ὕπνον ἄς ὄνειρευώμεθα κἂν περίχρυσα ὄνειρα καὶ ᾧμεν εὐέλπιδες ὅτι θὰ ἀνατείλῃ καὶ πάλιν πρωΐα. Ὁ ὕπνος δὲν εἶνε θάνατος...

Β΄.

Ἐν τῶν τιμαλφῶν ὀνείρων εἰς πολλοὺς, πολλῶν ἢ μυχία καὶ προσφιλῆς μελέτη ἦτο, πρακτικώτερόν τι καὶ ἱερώτερον παρ' ὅ,τι ἔλεγε πρὸ τινῶν ἐτῶν ὁ πολὺς Κούρτιος Βαξμούθ· ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι: Παντὶ τῷ ἐπιθυμοῦντι ὅπως αἱ μεγάλαι τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος μορφαὶ μὴ μείνωσι κενὰ ἰσκιὰ καὶ μόνον, ἀλλὰ εἰς ζῶν, μὲ σάρκας καὶ αἷμα σώμα μεταβληθῶσιν, ἐν εἶνε τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον καὶ τὸ μᾶλλον ἐπαγωγὸν ζήτημα, — τὸ ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι ἀναζητήσαι καὶ εὐρεῖν τὴν ἀρχαίαν. Ἄλλ' ἐπίσης ζήτημα ἐπαγωγὸν καὶ ἀριστον ἐν ταύτῳ ἦτο — ἵνα μὴ καὶ τὰ σήμερον ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων μένωσι κενὰ πλάσματα καὶ εἰκασίαι κυμαινόμενα μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς γνησιότητος καὶ τοῦ σλαβικοῦ αἵματος. Εὐτυχῶς ἐπέστη ἡ στιγμή, ἡ τοιαύτη εὐχὴ ἐνδὸς τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων, τοῦ Κ. Θ. Π. Ῥοδοκανάκη, νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ πολύτιμα ἐπὶ τούτῳ μνημεῖα καὶ θησαυρίσματα νεαροῦ καὶ εὐφροσύνης σπουδαστοῦ, πρὸ ὀλίγου δὲ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐν τῷ φερωνύμῳ ἐν Ἀθήναις ἀγῶνι βραβευθείσης συγγραφῆς τοῦ Κ. Ν.

Γ. Πολίτου ὑπὸ τὸν τίτλον: Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Εἶνε ἄλλως τε καὶ ἀληθῶς ὄραϊον, τοὺς μύθους οὓς παιδίον ἠκροᾶσο παρὰ τὰ γόνατα τῆς τιτθῆς, νὰ ἐπανευρίσκῃς ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Κ. Ν. Πολίτου καὶ νὰ μαθῆναις ὅτι οὗτοι εἶνε τὰ πολύτιμα ῥάκη τῆς περικαλλεστάτης θρησκείας τῶν προγόνων, τὰ ἱερὰ θρύματα τῆς μεγάλης τραπέζης τῶν ἐπιχαρίτων αὐτῆς θεῶν. Εἶνε ἀληθῶς ὄραϊον καὶ κολακεύουσι βαθύτατα τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν αἱ πλήρεις ἀπλάστου καλλονῆς καὶ ἀτελευτήτων εἰδήσεων ἐπὶ τὸ αὐτὸ σελίδες αὐται, ἐν αἷς διαβλέπεις ὅτι αἱ τῆς παιδικῆς καὶ ἀγνῆς ἡλικίας μυθολογικαὶ ἀναμνήσεις, οἱ καλικάντζαροι, αἱ νεράϊδες, τὰ στοιχεῖα, οἱ δράκοντες, αἱ λάμναι, αἱ στρίγγλαι καὶ μυρία ἄλλα, εἰσὶ γηράσασαι ἢ ἐκπτωτοὶ θεότητες τοῦ παλαιτάτου ἐκείνου καὶ χαριεστάτου ἑλληνικοῦ κόσμου. Εἶνε δ' ἀληθῶς ὄραϊον, εἶνε οὐ μόνον παρήγορον, ἀλλὰ καὶ ἡ μόνη ἴσως ἀναμφίλεκτος καὶ ὑψηλός ἀπάντησις πρὸς τοὺς ὑβριστὰς καὶ συκοφάντας τῆς τάλαιπώρου ἡμῶν καὶ ἐν τοῖς χεῖλεσι μόνον πεφλημένης πατρίδος, αἱ σαφεῖς καὶ ὑπὲρ τὰ φύλλα τοῦ ἔαρος παμπληθεῖς ἀλήθειαι τῆς ἀνὰ χεῖρας συγγραφῆς ὅτι αἱ παραδόσεις, οἱ μῦθοι, τὰ ἄσματα, τὰ ἤθη, αἱ δεισιδαιμονίαι τοῦ σήμερον ἔτι ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκείνου ὃν οὐδ' ἠγγίσειεν οὐδ' ἀπεχαύνωσεν ἀκόμη ὁ φραγκικὸς χορὸς καὶ τὰ μυθιστορήματα τῆς Σάνδης, εἰσὶν αὐταὶ ἐκεῖναι αἱ πεποικιλμέναι, θῆσιμα, αἱ λατρεῖαι, αἱ δεισιδαιμονίαι, τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ ὅστις ἐμάχετο ἐν Θερμοπύλαις καὶ ἐστεφανοῦτο ἐν Πλαταιαῖς. — Πόσοι ἀκόμη τοιοῦτοι θησαυροὶ ἐθισμού, ἑλληνικοὶ ἀδάμαντες παλαιγόνου καὶ πατροπαράδοτου ζωῆς θὰ κρύπτονται ἀφανεῖς καὶ ἄγνωστοι εἰς τὰ στήθη τῶν χωρικῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γηραιᾶς μάμμης τοῦ χωρίου, τοῦ ἐπιθανάτου ἤδη δημοδιδασκάλου, τοῦ εὐθύμου καὶ χαριέντος ναύτου τοῦ Αἰγαίου, τοῦ ἐκπνέοντος πλέον πολε-

μιστοῦ τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Τριπόλεως. «Αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, λέγει ὁ Φραγ. Λενορμάν, τὰς ὁποίας ὁ λαὸς πρὸ αἰώνων εἶχε διατηρήσῃ διαδοχικῶς ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ, καὶ τὰς ὁποίας διηγεῖται κατὰ τὰς χωρικὰς ἐσπερίδας ἢ περὶ τὰς πυρὰς τῶν ποιμένων, ἐξαλείφονται ὡς ἡμέραι... Καὶ ἂν ἀφήσωσιν νὰ διέλθῃ μία εἰσέτι δεκαετηρὶς, — οὐδεμιὰς αὐτῶν ἢ μνήμη θέλει τηρηθῆ. Καὶ ἐν τούτοις εἰσὶν ἄξιοι ὅλης τῆς προσοχῆς τῶν πεπαιδευμένων...» Ἄλλ' οὐδεμία ποτὲ κεφαλὴ ὑπουργοῦ, οὐδεὶς ποτὲ φιλότιμος καὶ φιλεθνὴς κυβερνήτης ἐσκέφθη νὰ διερευνήσῃ, νὰ καταζητήσῃ, νὰ συναγείρῃ, νὰ ἀποθησαυρίσῃ τὰ ἀτίμητα ταῦτα λείψανα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγνότητος, τὰ τιμαλφῆ ταῦτα πετράδια καὶ πειστήρια κατὰ τῆς βαρβάρου μομφῆς ὅτι βάρβαροι καὶ Σλαῦοι ἐσμέν! Καὶ ἐνῶ ἐγείρομεν μουσεῖα καὶ δαπανῶμεν τόσα πρὸς περίσσωσιν τῶν συντριμμάτων τῆς ἐλληνίδος τέχνης, ἐνῶ πρὸς ταῖς δαπάναις ἴδιον τμήμα διοικήσεως καὶ σχολῆς φροντίζει, εὐρίσκει, περικαθαίρει καὶ λούει, ὡς ἅγια λείψανα καὶ δικαίως, τοὺς πηλοὺς καὶ τὰ μαρμάραινα θρύμματα τῆς ἀρχαιότητος, οὐδεὶς ἐσκέφθη ἐν τούτοις νὰ συναγείρῃ καὶ διαφωτίσῃ καὶ ἐν ἱερῷ βωμῷ καταθέσῃ τὰ ἀγνὰ ἔθιμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, τὰς σεμιὰς καὶ μεγάλας αὐτοῦ παραδόσεις, τὴν ἀληθῆ καὶ μόνην σφραγίδα πατρότητος οἰοῦν ἡμῶν, τὸ πνεῦμα δηλονότι καὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀρχαιότητος¹). — Ἀπὸ τῶν μελετῶν δὲ τούτων, ὡς αὕτη ἢ τοῦ Κ. Πολίτου, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἰδίων συναισθήσεων τῆς καθόλου πατρίδος ἡμῶν, σαφὲς συνάγεται τεκμήριον, ἂν οὐχὶ καὶ συμπέρασμα, ὅτι ὁ

1) Εὐτυχῶς, ἐν μέσῳ τῆς πολιτικῆς διαφθορᾶς καὶ μικρονοίας ἡμῶν, ἐν μέσῳ τῶν δίκην νεκρῶν ἐπιγραφῶν περιπλανημένων ἐν Ἀθήναις τοσοῦτων πανεπιστημόνων ἐν τῇ σιωπῇ σοφῶν, ὁ ἐπ' αἰτίαις οἰωνοῖς καὶ γρηστῶν ἐλπίδων Σύλλογος ἐν Ἀθήναις «Παρνασσός» ἀνέλαβε τὴν φιλοπάτριαν καὶ ἱερὰν ταύτην ἐργασίαν, δημοσιεύει δὲ ἤδη τὸ ἕβδομον φυλλάδιον τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, μύθων καὶ ἐθίμων τῆς νέας Ἑλλάδος.

ἰδίως ἐλληνικὸς σήμερον κόσμος ἀπέβρευσεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοτάτου ἐκείνου, εἶνε δ' ὄλως ἡμαρτημένη ἢ πεποίθησις ἐκείνων καὶ μάταιος ὁ ἀγὼν, ὅσοι πειρῶνται νὰ συνεχίσωσι τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦτο μετὰ τῆς συγχρόνου ἡμῶν πατρίδος, καθόσον ἐλάχιστα ἀναγνωρίζεται ὁ ῥυπαρὸς βυζαντινὸς χαρακτήρ εἰς τὰ γνήσια ἤθη τοῦ σήμερον ἔθνους, ἰδίως τῆς ἐλευθερωθείσης μερίδος, ὅπως τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀμυδρῶς ἀνεφαίνετο εἰς τὴν βυζαντινὴν σηπεδόνα. Ἡ Ἑλλὰς ἀναγεννηθεῖσα, ἔκοψεν ἐπὶ Καποδιστρίου νομίσματα φέροντα ἐτέρωθεν τὴν εἰκόνα τοῦ φοίνικος· αὕτη ἦν καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια.

Ἐπὶ τούτοις τὸ ἔργον τοῦ Κ. Πολίτου εἶνε πολῦτιμον ταμεῖον διὰ πάντα φιλέλληνα μύστην τοῦ νέου ἐλληνικοῦ κόσμου, διὰ πάντα φιλότιμον υἱὸν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δημοσιευθὲν τοῦτο πρῶτον μέρος τοῦ πρῶτου τόμου, καί τοι οὕτω τὸ ὄγδοον τοῦ ὑπολείπομένου ἀνεκδότου ὄλου ἔργου, καταδεικνυσὶν ἐκτὸς τῆς ἀπεράντου μελέτης ἐπὶ τῶν ἀλλοεθνῶν παντὸς σχετικοῦ ἐθίμου ἢ παραδόσεως, καὶ κρίσιν, περὶ τὸν συνδυασμὸν καὶ τὴν διάγνωσιν τῶν ῥακῶν καὶ συντριμμάτων τοῦ ἠθικοῦ κάλλους τοῦ ἐλληνισμοῦ, οὐ τὴν τυχοῦσαν. Δικαίως ὅθεν ἐν ᾧ τὰ παρ' ἡμῶν ἡμερόβια τῶν ἐφημερίδων φύλλα, παρήλθον κατὰ τὸ σύνθηρες ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ περὶ τὴν ἐθνικὴν ταύτην μελέτην, ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων μόλις λαβὼν τὸ τομίδιον τοῦ Κ. Πολίτου εἰσήγαγεν αὐτὸ ἄσμενος καὶ εὐελπίς εἰς τὸ διαγώνισμα τοῦ Κ. Ζωγράφου. Ἡ συγγραφή αὕτη, ὡς νέου ἀνθρώπου καὶ μάλιστα περὶ τοιοῦτον χολιόμορφον ἀσχολούμενη θέμα, ἴσως πολλὰ φέροι τὰ ἀβασάνιστα ἢ ἡμαρτημένα· ἡμεῖς ὁμως χειροκροτοῦμεν ἀπὸ καρδίας τὸ σύνολον, ἐνθουσιῶμεν ἐνώπιον τῆς μεγάλης ταύτης εἰκόνας τῶν ἀγῶν ἠθῶν τῆς Ἑλλάδος, οὐδ' ἔχομεν τὴν ὑπερευαισθησίαν τῆς φρονήσεως ἐκείνην ἥτις παρορᾷ ἢ καταδικάζει ἓνα ἥρωα αἴφνης, διότι φέροι ὑποδήματα κεκοιμημένα· πολὺ

καλὰ, ἅς κύφη τις δοῦλος νὰ ἴδῃ καὶ καθάρισιν αὐτά. Ἡμεῖς αἰσθανόμεθα ἀνυπόκριτον καὶ εὐφῶνον τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἀληθῶς ὠραία ἔργα, διότι εἶναι παρ' ἡμῖν τόσον ὀλίγα ταῦτα! Διότι, ἐὰν πρὸς τὰ καλὰ τῆς φιλολογίας ἔργα κλείσωμεν, καὶ οἱ ἐλάχιστα δυνάμενοι εἰπεῖν τὸ ἀγαθόν, τὸ στόμα, ὅπως κλείουσιν οἱ ἐν Ἑλλάδι πλούσιοι πρὸ αὐτῶν τὰ βαλάντια, τότε τί διάβολον λοιπὸν μένει ὡς ἀμοιβὴ τῶν βαρυνόμεθων νυκτῶν τοῦ πτωχοῦ ἐκείνου ἐργάτου τῆς διανοίας, τοῦ μεγάλου ζωγράφου τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους, τοῦ σφοδροῦ μουσολήπτου ὅστις μόνον αἰσθάνεται καὶ εἰκάζει τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ἐνῶ πάντες καμμύουσιν τὰ ὄμματα πρὸς ὑπνον ἢ πλουτισμόν; Οὐδ' ἔχουμεν τὴν οἰκτρὰν ἀπάθειαν τῆς παρ' ἡμῖν Πανδώρας ἥτις μνημονεύουσα πρό τινος ἐν πέντε ἢ ἕξ γραμμαῖς τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Πολίτου ἠρκέσθη μόνον νὰ ὑπαινιχθῇ τι σκωπτικῶς περὶ ὀρθογραφίας, περὶ ὀλιγωτέρου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εἰδωλολατρείαν, ἂν καλῶς ἐνθυμούμεθα, καὶ περισσοτέρου πρὸς τοὺς δικάσαντας τὸ ἔργον πανεπιστημιακοὺς κριτὰς, — τῆς Πανδώρας ἥτις ὑπὲρ πάν ἄλλο φύλλον ὄφειλε νὰ χαιρετίσῃ τὸ ἔργον μετὰ εἰλικρινοῦς καὶ σφοδρᾶς ἀγαλλιᾶσεως, βλέπουσα ὅτι ἀντὶ νὰ σπαταλᾷ ἡ νεότης σήμερον τὰς ὥρας τῆς μεταφράζουσα ἀδὴ τινὰ ἱππότην Ἀρμαντὰλ, μετὰ ἀγνωστάτου αἰσθήματος περιπτύσσει τῆς μητρὸς Ἑλλάδος τὸ σῶμα, μελετᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ ἔκκη αὐτῆς καὶ τὰ μαραιθέντα κάλλη, δεικνυσι κἂν ὅτι πάλлетαι ὑπὲρ τῶν πατρῶν καὶ οὐχὶ ἐκφύλων μυθιστοριῶν.

Ἄδυνατοῦμεν νὰ ἔλθωμεν εἰς λεπτομερῆ τοῦ ἔργου ἀνάλυσιν, καθόσον ἡ περὶ τὰ καθέκαστα διατριβὴ θὰ ἀπέβαιεν ἀτελεῦτητος τοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν θησαυροῦ ὄντος σχεδὸν ἀκνωτοῦ. Οὐχ ἦττον οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅποσον τὰ ἀληθῶς ἐθνικὰ ἔργα ἐνέχουσι ζωὴν καὶ κάλλος ἀειθαλές, ἐνορῶντες ὅτι συχνότατα ἐντῆ συγγραφῇ τοῦ Κ. Πολίτου φέρεται, ὡς δεῖγμα ἢ κύ-

ρωσις ἐθνικῆς τινος παραδόσεως, ἀπόσπασμά τι τῆς Κρητηίδος τοῦ Κ. Α. Ἀντωνιάδου, ἔργου ὅπερ παρῆλθεν ἐπίσης ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ καὶ ὅπερ ἐν τούτοις, βελτιούμενον ἐν τισιν ἐν δευτέρῃ ἐκδόσει, ἔσται ἡ μόνη μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἡμῶν ἐθνικὴ ἐποποιία ἕως σήμερον, ἂν μὴ καὶ τὸ μόνον ποιητικὸν ἔργον τοῦ ἄρρώστου δραματικοῦ. — Ἄλλ' ὑπὲρ πάντα ὑμῶν ἔπαινον τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Πολίτου, ἀλλ' ὑπὲρ πάντα συγχαρητήριον χαιρετισμὸν παντὸς πρὸς τὸν ἀκάματον οἰκονόμον τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, τὸ ἄριστον καὶ ὄλων εὐτυχέστερον θὰ ἦτο ἐὰν ἀγαθὴ τις καρδία καὶ ὁμοῦ βαρὺ τι βαλάντιον παρείχεν εὐγενῶς ὑλικωτέραν τινὰ ἀρωγὴν εἰς τὸν καλὸν ἐργάτην, ὅπως ἐκδοθῇ τὸ πλεῖστον καὶ ὑπόλοιπον τῆς συγγραφῆς μέρος, ἵνα οὕτω καὶ ἡ πατρὶς ἀποκτήσῃ σεμνὴν αὐτῆς καὶ βαθυτάτην εἰκόνα, καὶ ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς μὴ ἐπανείπη ποτὲ, ὡς ἐν τέλει τοῦ προλόγου του σήμερον, ὅτι ἀδιὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ Πτωχοπροδορῶμου, καὶ ἕκαστος λόγιος δύναται εὐλόγως νὰ ἐκφωνήσῃ μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ μοναχοῦ: Ἀνάθεμα τὰ γράμματα! Χριστὲ καὶ ποῦ τὰ θέλει!

Σ. Ν. Β.

Η ΙΑΠΩΝΙΑ

Τῷ 1254 Πορτογαλλικὸν πλοῖον ταξιδεῖον ἐντὸς τῆς Σινικῆς θαλάσσης προσεβλήθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν φοβερῶν ἐκείνων σιφώνων συνήθων εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὁδεῖον βορειοδυτικῶς ἐρρίφθη ἐπὶ τινος ἀγνωστοῦ νήσου ὅπου εὗρε φιλοξενίαν καὶ περιποιήσεις παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. Οἱ ναυαγοὶ Μότας, Ζεῖμότας καὶ Πεξὸτ ἐπιστρέψαντες κατόπιν εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου τότε ἦνθει ἡ Πορτογαλικὴ κυριαρχία, διηγοῦντο θαυμάσια περὶ τοῦ καρποφόρου ἐδάφους, τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος, τοῦ ἀκραίου, εἰλικρινοῦς καὶ μεγαλοψύχου χαρακτήρος τοῦ λαοῦ ταύτης τῆς ἐσχατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς.

Αὕτη ἡ νήσος ἀπετέλει μέρος τῆς Ἰαπωνίας ἣτις ἦτο γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζιπάγκο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρκου Πόλου, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ πραγματικὴ ἀνακάλυψις δὲν ἀνέρχεται πρὸ τῆς ἀναφερθείσης ἐποχῆς, ἦτοι πενήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τεσσαράκοντα πέντε μόνον ἀπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος.

Τὸ κράτος τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μεγάλων νήσων Νιπὸν, Κιουσιὸς καὶ Σικὸκ καὶ πολλῶν μικροτέρων. «Αἱ νῆσοι αὗται, ὡς γράφει σπουδαῖος περιηγητῆς πρὸ τινος ἐπιστρέφας ἐκεῖθεν, σχηματίζουσιν ἄθροισμα μήκους περίπου ἑπτακοσίων καὶ πλάτους ἑκατὸν πενήκοντα μιλίων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπάρχει θάλασσα δυναμένη νὰ ταξειδεύηται ἀκινδύνως ὑπὸ πλοίων ὁποῦοι δῆποτε μεγέθους.

Τὸ κλίμα τῆς Κιουσιὸς καὶ Σικὸκ δύναται νὰ παραβληθῇ ἐπὶ τινος μῆνας τοῦ ἔτους μὲ τὸ τῶν νοτιῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἂν καὶ ὀλίγον ὑγρὸν καὶ βροχερὸν κατὰ τὸ θέρος, ἐνῷ ἄλλων νήσων κλίμα πρὸς τὸ συννεφῶδες καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς Σκωτίας ἢ τὸ τῆς Νοβεργίας.»

Ὁ κατοικῶν τὰς νήσους ταύτας λαὸς εἶναι πεπροικισμένος μὲ πολλὰ προσόντα. Ἡ γλυκεῖα καὶ συμπαθητικὴ φυσιογνωμία του, διαφέρουσα τῆς Μογγολικῆς ὀλίγον, πολὺ δὲ τῆς Μαλαϊκῆς, εἶναι ἔτοιμος νὰ σοὶ μειδιάσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον δείγμα φιλίας· ἀλλὰ τὸναντίον εἶναι ἔτοιμος εἰς ἀπερίγραπτον σκληρότητα εἰς τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ὕβρεως. Ἐργατικὸς λίαν μισεῖ τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν φιλαργυρίαν· ἐνθυμείται καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν ὕβριν, εἶναι δὲ ἀμείλικτος ὡς πρὸς τὴν ἐκδίκησιν. Ἄν καὶ ἔραστης τῶν τέρψεων τῆς ζωῆς, δὲν φοβεῖται τὸν θάνατον καὶ τὸν περιμένει γαλήνιος εἴτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, εἴτε ὑπακούων εἰς τινὰ νόμον τῆς πατρίδος του ὑποχρεοῦντα αὐτὸν νὰ τὸν λάβῃ ἰδιοχείρως σχίζων τὴν κοιλίαν του κάλλιον ἢ προσάπτων ἐπὶ τοῦ με-

τώπου του τὴν ἐλάχιστην κηλίδα. Ζῆ ὑποκείμενος εἰς σιδηροῦν κοινωνικὸν σύστημα, ὅπερ αἰῶνες καθιέρωσαν παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐξεγείρεται εἰς τὸ ἐλάχιστον δείγμα ἐλλείψεως σεβασμοῦ πρὸς τὰ πάτρια ἐκ μέρους τῶν ξένων οὓς μισεῖ καὶ οὓς μὴ δυνάμενος νὰ πολεμήσῃ φανερῶς πολεμεῖ δι' ἐνεδρῶν.

Τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως δὲν εἶναι ἀξιολίμητον. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶδος Ποντίφηκος καλούμενος Μικάδο περιστοιχιζόμενος ὑπὸ αὐλῆς ἱερέων καὶ παλλακίδων, ἀόρατος εἰς τὸν λαόν, ἐκδίδει τὰς διαταγὰς του ἐκ τῆς πρωτεῦσης του Κιότο. Ἄλλ' ἡ ἐξουσία τούτου πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως αἰῶνων ἐξέπεσε καὶ διεμοιράσθη μετὰ τινος ἀντιβασιλέως εἰς Ἐδῶ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρχηγῆς τοῦ κράτους, καλουμένου Ταϊκούν, ἐν ᾧ ὁ Μικάδο εἶναι ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἄρχων.

Ἀφ' ὅτου αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Εὐρωπαίων φαίνονται ἀπειλοῦσαι τὰς παναρχαίας ἐθνικὰς συνθηκείας, οἱ πλείστοι προὔχοντες συναθροιζόμενοι παρὰ τῷ Ἱεράρχῃ παραπονοῦνται κατὰ τῆς αἰσχρᾶς ἀδυναμίας εἰς ἣν ὄθησε τὸ κράτος ἡ βιαία ἀνάμιξις τῶν στρατιωτικῶν εἰς τὰ πολιτικά.

Οἱ μεγάλοι κτηματῖαι Δαῖμιος καλούμενοι εἶναι ὑποχρεωμένοι εἰς περιοδικὴν ἀντιπροσωπείαν εἰς τὰς δύο αὐλὰς· ὅσον δὲ καὶ ἂν εὐεργετῶνται ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, εἶναι πάντοτε πρόθυμοι νὰ συνωμόσωσι κατ' ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἴδωσι δεικνύοντα φιλίαν πρὸς τοὺς μισαροῦς ξένους ἢ πρὸς τοὺς νεωτεριστάς.

Μεταξὺ τῶν προὔχοντων τούτων ὑπάρχουσι τινες ἔχοντες εἰσοδήματα τριάκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων, στόλον ἀτμοπλοίων καὶ στρατοῦς ὡπλισμένους κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον. Βαθὺ μυστήριον περικαλύπτει τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις βίον αὐτῶν, καὶ ὁ οἰκιακὸς βίος τῶν Δαῖμιος εἶναι αἶνιγμα διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν Ἰαπωνίαν Εὐρωπαίους.

Ἐξερχόμενοι τῶν οἰκιῶν των διέρχονται τὰς ὁδοὺς ἐνδεδυμένοι ἀπλῶς,

ἀλλὰ κοσμίως, μὴ διακρινόμενοι τῆς συνοδουσύης αὐτοὺς πολυαριθμοὺ ἀκολουθίας εἰ μὴ ἐκ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς. Ἄμα δύο ἀκολουθίαι προὔχοντων συναπαντηθῶσιν, ὄντων ὠπλισμένων τῶν στρατιωτῶν διὰ ξιφῶν, λογχῶν, ὑσπίδων μὲ τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας, ἐξ οὐδεμιᾶς τούτων ἀκούεται λέξις χαιρετισμοῦ, οὐδὲν δὲ σημεῖον ἐκδηλοῦ ἔχθραν ἢ φιλίαν· τὸ μόνον σημεῖον φιλικοῦ αἰσθήματος εἶναι τὸ νὰ κρατῶσιν ἅπαντες ἐντὸς τῶνθηκῶν τὰ ὄπλα, καθὼς καὶ τὸ νὰ κρύψωσι πάντα σίδηρον λάμποντα· διότι ἄλλως εἶναι ἐκδήλωσις προκλητικῆ, καὶ ἡ ῥῆξις εἶναι ἀναπόφευκτος. Διαβαινούσας βασιλικῆς πομπῆς, ὅλοι οἱ διαβάται εἶναι ὑπόχρεοι νὰ μακρύνωνται τῆς ὁδοῦ μὴ ὑψώνοντες τὸ βλέμμα, διότι ἄλλως τιμωροῦνται μὲ θάνατον.

Πᾶς πολεμιστῆς καλούμενος Σαμουραϊ μὲν, ἂν ἦναι ἀκόλουθος Δαϊμίου, Ζακουνίνου δὲ, ἂν τοῦ Ταϊκούν, εἶναι ὑπόχρεως ἐν καιρῷ πολέμου νὰ προσέλθῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν του καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς ἀρχηγούς του εἰς πᾶσαν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ ἔμποροι καὶ ὁ λαὸς δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τὸ δικαίωμα οὐδὲ τὸ καθήκον τοῦ ὀπλοφορεῖν, ὄντος τούτου προνομίου τῶν εὐγενῶν. Ὑβρισθέντος τινὸς εὐγενοῦς, συνήθως πολυαριθμοὶ τῶν ἀκολούθων του γίνονται ἐκουσίως ὄργανα τῆς ἐκδικήσεώς του ὀρκιζόμενοι νὰ ἀποθάνωσιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ φονευθῇ ὁ ἐχθρὸς τοῦ κυρίου των· οἱ φανατικοὶ οὗτοι καλοῦνται Λονίνι, ὅπου δ' ἂν ἐκδικηθῶσιν, ἐκδικοῦνται φρικαδῶς. Διηγοῦνται περὶ τεσσαράκοντα ἑπτὰ Λονίνι οἵτινες παρητήθησαν τῆς ὑπηρεσίας των, ἵνα ἐκδικηθῶσι τὸν φονέα τοῦ Βασιλικοῦ πρίγκηπος· ἥλλαξαν ὄνομα, κατέλιπον τὴν πόλιν περιπλανώμενοι ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ὑπηρέτησαν ἀπὸ αὐθέντου εἰς αὐθέντην, μεταξὺ ταλαιπωριῶν καὶ κινδύνων, μέχρις οὗ ἡδυνήθησαν νὰ ἐκπλύνωσι τὸ ἀδίκημα εἰς τὸ αἷμα τοῦ φονέως. Τότε ὅλοι ἔσχισαν τὰς κοιλίας των ἔμπροσθεν τοῦ πτώματος τοῦ φονέως τοῦ πρίγκηπος φωνάζων ἕκαστος μεγαλοφῶνως τὸ ἀληθές

του ὄνομα, ἐκδηλώσαντες οὕτω τὴν πρὸς τὸν αὐθέντην των πίστιν. Αὕτη ἡ ἀπόδειξις ἡρωϊσμοῦ καὶ σκληρότητος, ἱπποτικῶν αἰσθημάτων καὶ αἰμοχαροῦς ἐνστίκτου εἶναι πρᾶξις κοινοτάτη εἰς Ἰαπωνίαν, καὶ κατεστράφη τὸ πλεῖστον τῆς Ἰαπωνικῆς νεολαίας εἰς ταύτην τὴν ἐκδίκησιν.

Οἱ δὲ λησταὶ διατρέχουσι τὰς ὁδοὺς προσβάλλοντες καὶ γυμνώνοντες τοὺς ὁδοιπόρους, ἔτοιμοι πάντοτε νὰ μισθωθῶσιν εἰς τὸν τυχόντα προὔχοντα, ἵνα βλάψωσι τὸν ἐχθρόν του.

Ὁ Ταϊκούν περιστοιχίζεται ὑπὸ συμβουλίου καλουμένου Κορογίου συγκειμένου ἐκ Δαϊμίων δευτέρας καὶ τρίτης κλάσεως, διότι οἱ πλουσιώτεροι καὶ ισχυρώτεροι προτιμῶσι τὸν ἐν τοῖς φρουρίοις αὐτῶν μονήρῃ ὑπερήφανον βίον. Μετὰ τὸ Κορόγιον ἔρχεται ἡ ἐξουσία τῶν Βάνιο, διοικητῶν τῶν πόλεων, σωματαρχῶν τοῦ στρατοῦ καὶ οἰκονομικῶν διαχειριστῶν. Τὰ κατόπιν ἀξιώματα δίδονται εἰς εὐγενεῖς μὴ Δαϊμίους, ἐκ τῆς τάξεως τῶν καλουμένων Ἀτταμότο.

Θρησκευτικῶς δὲ διαιροῦνται οἱ κάτοικοι εἰς τρία θρησκευματα. Ἡ ἀρχαία λατρεία εἶναι ὁ Σινσοῦν ἢ Σιντισμός τοῦ ὀποῦο ἢ ἀνωτέρα θεότης εἶναι ἡ θεὰ τοῦ Ἡλίου Τίου-Σίο-Δαϊζίν· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη εἶναι, ὡς φαίνεται, πολὺ ὑπερήφανος καὶ κατοικεῖ πολὺ ὑψηλὰ, δὲν δύναται τις νὰ τὴν ἐπικαλεσθῇ ἢ μέσον ἄλλων θεοτήτων καλουμένων Καμ', ἐξ ὧν 492 εἶναι θεοὶ, καὶ 2640 ἡμίθεοι καὶ ἡρωεῖς· ὁ δὲ Βουδισμός εἰσήχθη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τῷ 69 μ. χ. καὶ εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα σχεδὸν θρησκεία. Τὸ τρίτον θρησκευμα ἐν Ἰαπωνίᾳ κάλλιον δύναται νὰ ὀνομασθῇ φιλοσοφικὸν ἰδεῶν τὸν Κομφυκίον καὶ τινων πανθειστικῶν ἀρχῶν ἐκ τοῦ Βουδισμοῦ· τοῦτο δὲ πρεσβεύουσιν οἱ πεπαδευμένοι καὶ ἡ ὑψηλὴ ἀριστοκρατία.

Ὁ ἅγιος Φραγκίσκος Σαβέριος εἰς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν οὓς δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἱστορία τοῦ Καθολικισμοῦ εἰσήγαγεν ἐκεῖ τὴν διδασκαλίαν

τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ δὲ βουλόμενοι νὰ ἴδωσιν εἰς ποῖον βαθμὸν ἠρωϊσμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, ἂν καὶ κρυπτομένη ὑπὸ ἔνδυμα Ἰησοῦντου (1) παραπέμπονται εἰς τὸ περὶ χριστιανισμοῦ σύγγραμμα τοῦ Μακώλεϋ. Οἱ ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων διδαχθέντες τὸν χριστιανισμὸν ὑπῆρξαν πολυάριθμοι, ἀλλ' αἱ βίαιπραγαίαι καὶ τὸ μαρτύριον ἐξήλειψαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν νέαν θρησκείαν.

Οἱ Πορτογάλλοι οἴτινες διὰ τῆς ἀνδρείας, συνάμα δὲ καὶ τῆς σκληρότητος τῶν Ἀλμεῦδα καὶ Ἀλβουκβεφκού, ἠδυνήθησαν νὰ ιδρύσωσιν εἰς Τόαν κράτος ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Μαλάκας καὶ Μικαίου ἠθέλησαν νὰ ἐγκατασταθῶσι καὶ ἐπὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἀλλ' οἱ αὐτόχθονες παρακινηθέντες καὶ βοηθούμενοι συνάμα ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀντίδρασις ἠκολούθει πανταχοῦ τοὺς Ἰβηρας ἀπεδιώξαν ἐκ τῶν νήσων τῶν τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ Πορτογάλλους.

Οἱ Ὀλλανδοὶ ἐνεκατεστάθησαν εἰς Φίραδο τῷ 1609 καὶ τῷ 1641 παρεδέχθησαν αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τινος νησιδίου παρὰ τὴν Ναγασάκην καλουμένου Δεσίμας καὶ ἔχοντος μῆκος μὲν τριακοσίων καὶ πλάτος ἑκατὸν μέτρων ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὴ ἐξέρχωνται εἰς τὴν πόλιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ διοικητοῦ Ναγασάκης. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ὀλλανδικοῦ τούτου καταστήματος ὄφειλε νὰ ἀσχολῆται μόνον εἰς τὰ τῆς ἀποικίας τῶν ὦν ὑπόχρεως πρὸς τούτοις κατ' ἔτος νὰ μεταβαίη εἰς Ἰεδὼ καὶ προσφέρῃ τοὺς προσκυνισμοὺς εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ἡ Γαλλία κατόπιν καὶ ἡ Ἀγγλία προσεπάθησαν νὰ θέσωσι καὶ αὐταὶ πόδα ἐπὶ τῆς Ἰαπωνίας, καὶ πολλάκις ἐπεμψαν πρὸς τοῦτο πρεσβείας, ἀλλ' ἅπασαι ἐναυάγησαν ἀπέναντι τῆς ἐπιμονῆς τῶν Ἰαπώνων τοῦ νὰ μὴ ἐξέλθωσι τῆς μοναξίας τῶν καὶ μέχρι τοῦ 1846 ἐξηκολούθει ἡ κατάστασις αὕτη, τοῦ Γάλλου ναυάρχου Σεσίλ ἀποπεμφθέντος, μὴ θελησάσης τῆς ἐγχωρίου ἀρχῆς

οὐδὲ καὶ νὰ συγκοινωνήσῃ μετ' αὐτοῦ.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1853 στόλος ἀτμοκινήτων τῶν Ὀμοσπόδων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς παρουσιάσθη εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἰεδῶ. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Watt καὶ τοῦ Φούλτωνος εἶχε δωρήσει εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν δύναμιν εἰς τὴν ὅποιαν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῶν Δαϊμίων, ὥστε ὁ ναύαρχος Πάρρου ἠδυνήθη νὰ ἀρπάσῃ ἀπὸ τὸν Ταϊκὸν τὴν συνθήκην τοῦ Κανακαβὰ τῇ 31 Μαρτίου 1854 διὰ τῆς ὁποίας οἱ βάρβαροι καὶ μισητοὶ ξένοι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τοὺς Ἰαπωνιακοὺς λιμένας.

Ἄμα ἐγνώσθη εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα τῆς ἀμερικανικῆς ἐκστρατείας, αἱ εὐρωπαϊκαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις ἔσπευσαν νὰ λίβωσι καὶ αὐταὶ μέρος εἰς τοῦτο τὸ εὐτύχημα. Ὁ ναύαρχος Στίρλιγκ ἀπέκτησε τοῦτο διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ὁ δὲ ναύαρχος Πουτιατίνης διὰ τὴν Ῥωσίαν. Ἡ δὲ Γαλλία καὶ Ὀλλανδία ἐγένοντο δεκταὶ μετ' οὗ πολὺ χρόνον.

Ἄλλ' ἡ ἀντίδρασις καὶ ἡ πρὸς τοὺς νεωτερισμοὺς ἀποστροφὴ τῶν Δαϊμίων, ἀντὶ νὰ ἐξαλειφθῇ μετὰ τὰς εἰς τοὺς ξένους παραχωρήσεις, τοῦναντίον ἠῤῥξανε. Μεθ' ἐκάστην ὑπογραφὴν συνθήκης εἰς Ταϊκὸν ἐπιπτεν ὑπὸ τὸ ἐγχειρίδιον τῶν Λουίνι ἢ ἐδηλητηριάζετο ὑπὸ τῶν οἰκείων του.

Καθ' ἐκάστην ἡ εἰδησις τοῦ φόνου Εὐρωπαϊοῦ τινος ἔθετεν εἰς ταραχὴν τὰς μικρὰς ἀποικίας τῶν Σιμέδα καὶ Ἀκοδάδ. Ἡμέραν τινα τὸν Ὀλλανδὸν κύριον Χέουσεν, ὅστις εἶχεν ἔλθει εἰς Ἰαπωνίαν τῷ 1854 καὶ μάθει ἄριστα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα τῆς χώρας καὶ ἦτο διερμηνεὺς τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας ἐδολοφόνησαν οἱ Λουίνι καθ' ὁδὸν, ἐν καιρῷ νυκτός. Ἄλλοτε τὰ θύματα ἦσαν τρεῖς Ῥῶσοι, διερμηνεὺς τις ἐγχώριος εἰς Βρεττανικὴν ὑπηρεσίαν ὦν τελευταῖον δὲ ὁ κύριος Ριχαρδσὼν κατεμελίσθη, διότι δὲν ἀπεχώρησε, διαβαινούσης τῆς θεραπείας ἐνὸς Δαϊμίου. Πολλάκις αἱ εὐρωπαϊκαὶ πρεσβείαι ἐπυρπολήθησαν, καὶ ἡ ζωὴ τῶν πρέσβων ἠπειλήθη μυριάκις. Ἐκ τούτων ἠναγκά-

¹ Ὁ γράφων εἶναι Ἰταλός.

σθησαν αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις νὰ πέμψωσι στόλον, ὅστις ἀφίχθεις εἰς Ναγασάκην μετὰ τριήμερον κανονοβολισμὸν ἠνάγκασε τὸν Δαίμιον αὐτῆς νὰ τηρῇ τὰς συνθήκας καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς οἱ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐμπορευόμενοι Εὐρωπαῖοι διέρχονται τὸν βίον σχεδὸν ἡσυχῶς.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συμβάντα καὶ ἡ Ἰταλία ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὸ προνόμιον τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ εἰσόδου τῶν ὑπηκόων της.

Ἐν Ἐρμουπόλει 12 Μαρτίου 1872.

N. K. X.

ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ Εἰς τὴν ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΝ ΦΥΣΙΚΗΝ

ΥΠΟ

Σ. Ι. ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥ

καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν τῆς ἐν Σμύρνῃ
Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

Ὅτι μὲν τὸ τῆς Φυσικῆς μάθημα κατέστη κοινὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ παντὶ ἐτέρῳ ἐξευγενισμένῳ ἢ ἄλλως τὸν πολιτισμὸν θηρεύοντι κόσμῳ, καὶ οἶονεὶ τοῦ συρμοῦ, ὡς ἐν τῶν ἐλευθερίων παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις καλουμένων παιδευμάτων, ἀλλαχόθεν περιττὸν κρίνω νὰ ζητῶ μαρτυρίας ἢ παρ' ὑμῶν αὐτῶν, Κύριοι, ὧν τινὲς μὲν ὑπῆρξαν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, πολλοὶ δὲ βεβαίως θὰ ἔλαβον τὰς δεύσας πληροφορίας παρὰ τῶν πρώτων, ἠγοῦν θὰ τὸ συναισθάνωνται οὕτως ἔχον διαλογιζόμενοι· ἐγὼ δὲ πρὸ δώδεκα καὶ ἐπέκεινα περίπου ἐτῶν διατρίβων εἰς τοὺς Παρισίους, εἰς τὴν μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἐκείνην πόλιν τῆς κομψότητος καὶ τῆς πολυτελείας, συνάμα δὲ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φάτων, τὴν τοὺς πόρους τῆς τε ὑλικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς εὐπαθείας δαφιλῶς συγκομίσασαν, νῦν δὲ φεῦ! καὶ αὐτοῦ ἴσως τοῦ ἐπιτυσίου ἄρτου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην στερουμένην, εἰς τὴν μεγαλόπολιν, λέγω, ταύτην σπαδαστῆς ὧν, καὶ καθορῶν πο-

λυπληθῆ λαὸν, ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, νέους μετὰ γερόντων, εὐπόρους μετὰ ἀπόρων, ἀνθρώπους, ἐνὶ λόγῳ, πάσης τάξεως, παντὸς γένους, πάσης ἡλικίας, ἐγχωρίους ἢ ξένους, συρρέοντας εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ συγκαθημένους εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ τῆς Φυσικῆς, εἴπερ τινὸς ἐτέρου, μαθήματος, διδασκομένου ὑπὸ τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς Καθηγητῶν, τῶν κεκτημένων καὶ κατεχόντων ἐν ταῖς χερσίν αὐτῶν τὴν κλεῖδα τῆς ἐπιστήμης, καὶ μάλιστα συντελεσάντων εἰς τὴν ἐπαύξεισιν καὶ προαγωγὴν αὐτῆς, ἐνός, λέγω, Δεπρὲ, ἐνός Ρενιῶ, ἐνός Δεσαῖν, ἐνός Γκαβαρρὲ, ἐνός Βεκκερέλ, ἐνός Παιϋὲν, κ.λ. κ.λ., παρατηρῶν μάλιστα τὴν μετὰ σπουδῆς συρροὴν εἰς τὰ νυκτερινὰ ἀκροάματα αὐτῶν τῶν ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας ἀσχολουμένων καὶ διὰ τῆς ἡμέρας ποριζομένων τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ προστοχαζόμενος καὶ διαπυθθανόμενος ὅτι ἀλλαχού τῆς Εὐρώπης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως εἶθισται ταῦτα γιγνόμενα, ὑπὸ τινος τῇ ἀληθείᾳ κατελαμβανόμενῃ ἐκπλήξεως, καὶ αὐτὸς ἑμαυτὸν ἐκ διαλειμμάτων ἠρώτων. Τί τοῦτο τὸ μάθημα; ἔχει τί θεατρικόν; ποῖον τὸ γοητευτικόν του; ἢ μᾶλλον ἔχει τι καθόλου ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον, ἀναγκαῖον καὶ ἀξιοσπούδαστον; Προελαύων τὴν μελέτην καὶ τὴν σκέψιν, συγκρίνων τὰς ἐποχὰς, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχων τὰ ἐξ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς προκύψαντα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καλὰ καὶ συμφέροντα, τὰς μεγάλας καὶ ἀξιοθαυμάζους ἀνακαλύψεις της, τὰς ἐφαρμογὰς τῶν ἀρχῶν της, δι' ὧν ὅ,τι μάλιστα προήχθησαν αἱ τέχναι καὶ ἡ βιομηχανία, τὰς διαφόρους εὐκολίας, ἃς παρέχουσα εἰς τὸν ἀνθρώπον ἀνέδειξεν αὐτὸν πραγματικῶς, κατὰ τὴν Γραφήν, κύριον καὶ βασιλέα ἐπὶ πάντων, ἐν τε τῇ ξηρᾷ καὶ τῇ θαλάσῃ, κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπιφάνειαν μετὰ τῆς περικυκλώσεως αὐτὴν ἀτμοσφαίρας, ταῦτα πάντα διαλογιζόμενος ἔλεγον· διπλᾶ, τριπλᾶ καὶ πολλαπλᾶ τῆς Φυσικῆς τὰ πλεονεκτήματα! Ἄλλ' ἵνα μὴ βαίω

πρωθυστερώς, ἀρχόμενος ὅθεν ἔπρεπε κυρίως νὰ καταλήξω, ἀρκοῦμαι μόνον ν' ἀναμνήσω παροδικῶς εἰς τὰ ὑμέτερα περίεργα πνεύματα, ταῦθ' ἄπερ καὶ ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν ὑμῶν συνδιαλέξεσι συχνολέγονται, καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ τοῖς περιοδικοῖς καὶ λοιποῖς πλείστοις ὅσοις συγγράμμασι καὶ πονηματοῖς ἐκτίθενται κατὰ πλάτος, καὶ ἅπας ὁ κόσμος, ἐνὶ λόγῳ, τὸ γνωρίζει καὶ κηρύττει· ὅτι αἱ μεγαλύτεραι, αἱ θαυμαστότεραι καὶ αἱ μᾶλλον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὠφέλιμοι ἀνακαλύψεις, αἱ συντελέσασαι τὰ μέγιστα εἰς τὸν ὑλικὸν πλουτισμὸν, εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἔθνῶν, εἰς τὰ μέσα δι' ὧν καταρτίζεται ὁ πνευματικὸς στολισμὸς καὶ συνακολουθεῖ ὁ πολιτισμὸς, ὀφείλονται εἰς τὰς ἀτρίτους τῶν Φυσικῶν ἐρεύνας, εἰς τὴν γιγαντιαίαν τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν πρόδον, εἰς τὰς ἐκ τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς προσποριζόμενας γνώσεις· οἶαι αἱ ἐπὶ τῆς γνώσεως τῶν ιδιοτήτων καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ στηριζόμεναι καὶ δι' αὐτῆς ταύτης τῆς γνώσεως κατασκευασθεῖσαι διάφοροι κινητικὰ μηχανὰ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις, τὰ πιεστήρια, τὰ ἀτμόπλοια, αἱ ἀτμάμαξαι, δι' ὧν συντέμνονται τοσοῦτον ὁ κόπος, ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος· ἐξ ἄλλων ἐπίσης γνώσεων τῆς πολυκλάδου φυσικῆς ὁ τηλεγράφος, τὸ μέγιστον τοῦτο θαῦμα τῆς οἰκουμένης, τὸ ἀντιπαλαῖον πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς νοητικῆς κινήσεως καὶ συνδέον τὰ διεστώτα, ἡ ἀόρατος τῶν ἀπόντων καὶ πέρα θαλασσῶν καὶ ἠπείρων οἰκούντων συγκοινωνητικὴ καὶ συνδιαλεκτικὴ λακωνικωτάτη αὐτῆ γλῶσσα· ἡ ἠλιοτυπία καὶ φωτογραφία, ἔνεκα τῶν ὁποίων οἱ φίλοι ἔπαυσαν πλέον τοῦ παραπονεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους ὅτι στεροῦνται ἀπόντες τῆς ἀναμνηστικῆς καὶ παρηγορητικῆς αὐτῶν εἰκόνας καὶ θεάς, καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ Ζωγραφικὴ, ἡ Ἀρχαιολογία, ἡ Ἀστρονομία, ἡ Φυσικὴ Ἱστορία καὶ ἐν γένει διάφοροι τέχναι καὶ ἐπιστήμαι εἶδον μὲν πολλὰς ὠφελείας, περιμένουσι δὲ ἀναντιρρήτως

ἠπείρους ἄλλας· ἡ Γαλβανοπλαστικὴ, ἔνεκα τῆς ὁποίας ὁ πτωχὸς, ὡς πλούσιος, δύναται νὰ κοσμηῇ ἐπίσης τὴν οἰκίαν του, καὶ νὰ ἔχη ἐν αὐτῇ ὀλόκληρον μουσεῖον· τὸ ἀερόφωτον, ἔνεκα τοῦ ὁποίου τὸ πυκνὸν σκότος τῶν νυκτῶν, μάλιστα τῶν χειμερινῶν, αἴρεται διὰ παντὸς, καὶ διαρκοῦντος τούτου, δυνάμεθα νὰ βαδίζωμεν ἐν ταῖς ὁδοῖς τοσοῦτον ἀσφαλῶς καὶ ἀπροσκόπτως ὅσον καὶ τὴν ἡμέραν· ἡ ναυτικὴ πυξίς, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἔχει πλέον φόβον ὁ θαλασσοπόρος νὰ περιπλανᾶται ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐκτιθέμενος ἐπομένως εἰς τοὺς καταστρεπτικὸς ὀδόντας πολλῶν Σκυλλῶν θαλασσίων καὶ Χαρυβδεῶν· τὸ ἀερόστατον, χάρις εἰς τὸ ὅποιον καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πᾶσαν συγκοινωνίαν διακωλυούσας πολιορκίας οἱ ἐντὸς καὶ οἱ ἐκτὸς γονεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλοι δὲν ἀναχαιτίζονται τοῦ νὰ ἔχωσι τὰς ἐκ διαλειμμάτων εἰδοποιητικὰς καὶ παραμυθητικὰς αὐτῶν ἀλληλογραφίας, καὶ ἔνεκα τοῦ ὁποίου οἱ μετεωροσκόποι περιηγητὰι συχνάκις ἐπισκέπτονται τὰς αἰθερίου χώρας, ὅπως οἱ διαθαλάσσιοι καὶ οἱ ἠπειρώται τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὰς Ἀνατολικὰς καὶ τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας, τὰ διάφορα καὶ ἀξιοθέατα ὄρη, κοιλάδας, ποταμοὺς καὶ θαλάσσιας, νήσους καὶ τὰς πλέον μεμακρυσμένας ἠπείρους· τὰ Τηλεσκόπια καὶ Μικροσκόπια, ἔνεκα τῶν μὲν ὁ οὐρανοσκόπος ὑπερεκτείνει τὴν ἀκτίνα τῆς ἀστρονομικῆς Σφαίρας, ἀνακαλύπτων ἠπειρίαν ἐκτὸς καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν ἐπικρεμαμένον κόσμων, κατανοῶν καὶ μετὰ τινος ὡς ἐκ τῆς ἀληθοῦς μακρότητος καὶ μηδαμινότητος ἡμῶν προκύπτουτος δέους θαυμάζων τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὸ ἀχανὲς κράτος τοῦ Αἰτίου τῶν ὄντων, τῶν δὲ ἔνεκα ὁ ζωολόγος, ὁ ἀνατόμος, ὁ φυσιολόγος κατοπτρεύουσι τὰ ἀναρίθμητα ἐκεῖνα καὶ περιεργότατα μικροσκοπικὰ ὄντα, βρῖθοντα καὶ ἐνδιαιώμενα ἐν τῷ ἀέρι, ἐν τοῖς ὕδασι, ἐν τοῖς σπλάγχθυσι ἐτέρων ζώων, ἐν τοῖς παρεγχύμασι τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων, τὰ ὅποια ἀνευ τῆς θαυμασίας μεγεθυντικῆς δυνάμεως

τῶν μικροσκοπίων ἤθελον εἶναι βεβαίως εἰς αἰεὶ ἀόρατά εἰς τὸν τοῦ λοιποῦ ὄρατου κόσμου κάτοικον ἄνθρωπον· ἀλλὰ καὶ αἱ δίοπτραι καὶ τὰ ὀμματουῦλια, τὰ ὁποῖα ἴσῃν ἰκανότητα ὀράσεως χορηγοῦσιν εἰς τε τὸν νέον καὶ τὸν πρεσβύτεν, εἰς τοὺς μύωπας καὶ τοὺς ἀμβλύωπας; Τί δὲ πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δὲ ὕστατον καταλέξω ἐκ τῶν βοηθητικῶν καὶ χρησίμων εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τῆς Φυσικῆς ἐκείνων ἀνακαλύψεων; τὰ βαρόμετρα; τὰ μονόμετρα; τὰ ἀραιόμετρα; τὰ θερμόμετρα; ἢ τὸ ἐκκρεμές, τὸν μοχλὸν, τὸν ζυγὸν καὶ τὰς ἀντλίας; Ἄλλ' ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον περὶ τούτων, ὧν ἄλλως τέ τινα θέλομεν σπεύσει συμφώνως πρὸς τὸν προτεθειμένον σκοπὸν· ἀναφέρωμεν συνδιαλεκτικῶς τινὲς τρόπων ἐν τῇ ἐπ' αἰσίσις ἀρχομένη ταύτῃ σειρά.

Φύσει, Κύριοι, περίεργος, καθὰ σοφώτατα ὁ μέγας καὶ διορατικώτατος Ἀριστοτέλης, καὶ ἕκαστος ἡμῶν δύναται νὰ τὸ συνείδῃ κατὰ πᾶσαν περίστασιν, φύσει, λέγω, περίεργος ὁ ἄνθρωπος, μικρὸς ἐν μεγάλῳ κόσμῳ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ διαφόρων ὄντων, κατατρυχόμενος ὑπὸ πολλῶν ἀναγκῶν, ζῶν μεταξὺ παντοίων μεταβολῶν, καὶ βλέπων πολυποίκιλα φαινόμενα ἐν τε τῇ Γῇ, ἣν ἐθεώρει κατοικίαν· του, καὶ ἐν τῷ περικυκλοῦντι πανταχόθεν αὐτὸν στερεώματι, εἴτε ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐνοικοῦντος ἔνδον αὐτοῦ αἰσθήματος τῆς περιεργείας, εἴτε ἐξ αὐτῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἀναγκῶν, μεταβολῶν ἢ φαινομένων, εἴτε, ὅπερ ἴσως καὶ πιθανώτερον, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἐλατηρίων τούτων συνωθούμενος ἔσπενσε νὰ ἐξερευνήσῃ ἅπαντα, καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ κατὰ τὴν γῆν πνεύματα καὶ σώματα, τὰ ὑπόντα καὶ τὰ παρόντα, τὸν κόσμον ὀλόκληρον ἀπὸ τῶν ἐσχάτων μέχρι τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, τὰ δεδημιουργημένα μετὰ τοῦ δημιουργοῦ, ἠθέλησε νὰ προσαποκτήσῃ ὄλων τούτων, εἰ δυνατόν πλήρη τινὰ καὶ ὀλοσχερῆ γνῶσιν, καὶ ἐκ τούτου ἐνεκχυμώθη γενική τις, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιστήμη, μὴ

δυναμένη νὰ οἰκειοποιηθῇ ὄνομά τι, εὐρυτάτῃ μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, ὡς προτιθεμένη τὴν γνῶσιν ὄλων, ἀλλ' ἀβαθῆς ὄλως καὶ πλημμελῆς, μηδὲν ἀκριβὲς καὶ μεθοδικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν περιέχουσα. Πρᾶγμα παράδοξον καὶ παντάπασιν ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου! Καθὼς τὸ βρέφος, τὸ μόλις συνεθίσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἐνατενίσαι κατὰ τινὰς στιγμὰς εἰς τὰς στιλπνὰς ἀκτῖνας τῶν ἐν τῷ ἀστερόεντι οὐρανῷ αἰωρουμένων σωμάτων, ἢ στρέψαι τὴν κεφαλὴν ἐνθευκάκεισε, προσβαλλομένων τῶν ἀκουστικῶν αὐτοῦ ὀργάνων ὑπὸ τινῶν φωνῶν, κρότων ἢ ἤχων, εὐρισκόμενον ἅμα μεταξὺ πολλῶν καὶ ποικίλων κύκλω αὐτοῦ πραγμάτων, μηδὲ ὄλως ἀναλογιζόμενον μηδ' ἔχον τὴν ἰδέαν τῆς μικρότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας ἑαυτοῦ, σπεύδει, ἐκτείνει τὰς χεῖρας, ζητεῖ νὰ ἀρπάξῃ ὅλα, νὰ τὰ συσσωρεύσῃ, νὰ τὰ οἰκειοποιηθῇ, ἀλλὰ δὲν δύναται ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ἐννοεῖ τὸ δυσανάλογον τῶν δυνάμεων του πρὸς ὅσα ἐπιθυμεῖ νὰ συλλάβῃ πράγματα, καὶ κατ' ὀλίγον μαθάνει νὰ συναλλήλιξῃ ταῦτα πρὸς ἐκείνας· οὕτω συνέβη, Κύριοι, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐγνώρισε τέλος τὸ μέγα χάσμα τὸ ἐνυπάρχον μεταξὺ τῆς γνωστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ τῶν ζητούμενων γνώσεων· ἐκατάλαβεν ὅτι ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατος συμπεριληπτικῆς τις γνῶσις διὰ μιᾶς νὰ προσκτηθῇ· ὅτι ἦτον ἀσύνητον καὶ ματαιοπονία ἢ περὶ τῶν ὄλων ἀσχολία, ἢ σπουδὴ, ἢ ἔρευνα, ἢ ἀθρόα ἀναζητήσεις τῶν πάντων· Διαγνωσθέντος δὲ τῷ ὄντι ὅτι ὑπάρχουσι δύο κόσμοι χωριστοὶ καὶ διακεκριμένοι, ὄρατος καὶ ἀόρατος, αἰσθητὸς καὶ νοητὸς, φυσικὸς καὶ μεταφυσικὸς ἢ ὑπερφυσικὸς, ἤρξαντο ἕκτοτε ἀσχολούμενοι οἱ μὲν μᾶλλον εἰς τὴν ἔρευναν τούτου, οἱ δὲ ἰδίως εἰς τὴν τοῦ ἐτέρου· καὶ τῆς ἐπιστήμης τὴν προτιθεμένην τὴν γνῶσιν τῶν αἰσθητῶν, ὑλικῶν ἢ ἄλλων φυσικῶν ὄντων ἐκάλεσεν Φυσικὴν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς Φιλοσοφίας, ἣτις, ὡς ἦτο ἐπομένον, ὤφειλε νὰ στρέφεται περὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἐτέρων, τῶν

νοητῶν δηλονότι καὶ μηδέποτε μηδαμῶς ὑποπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις. Ἄλλὰ μὴ διαχαραχθέντων κυρίως τῶν ὀρίων ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἐπιστημῶν, μηδὲ προσδιορισθεισῶν τῶν ἰδία ἐκάστη ἀρμοδίῳ μεθόδῳ, ἐγένοντο συγχύσεις, δανείσματα καὶ οἰκειοποιήσεις, καὶ ἀντικείμενα ὑπαγόμενα εἰς τὴν Φυσικὴν διηρευνῶντο ὁμοίως ὑπὸ τῶν Φιλοσόφων, καὶ οἱ Φυσικοὶ τῇ συλλογιστικῇ καὶ θεωρητικῇ τῶν Φιλοσόφων μεθόδῳ συνεκρότουσαν τὰ συστήματά των· ὅθεν ἡ Σχολὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἰωνικῆς Φιλοσοφίας ὀνομάζεται ἢ τῶν Φυσικῶν. Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης εἶναι καὶ φιλόσοφος καὶ φυσικός· ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ἔξοχος ἐκείνος ἀνήρ καὶ μεγαλοφύεστατος τῶν πρὸ ἐκείνου ἀντῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι νόων, συνδέει τὰ Μεταφυσικὰ τοῖς Φυσικοῖς· ὁ μαθητὴς καὶ ὁπαδὸς τῶν μεγάλων φιλοσόφων Πυθαγόρου καὶ Ἀναξαγόρου Ἐμπεδοκλῆς συγγράφει πρῶτος ἰδίως τὸ περὶ Φύσεως πόνημά του. Ἄλλὰ καίτοι ἡ Φιλοσοφία φαίνεται προοδεύσασα γιγαντιαίοις βήμασι παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις καὶ συγκροτήσασα διάφορα καὶ περικλεῆ συστήματα, κατὰ τὰ ἔχνη τῶν ὁποίων βαίνουσιν ἔτι καὶ οἱ σήμερον φιλοσοφοῦντες, καὶ ἀναμασσῶσιν ἀδιαλείπτως τὰ ὑπ' ἐκείνων ῥηθέντα — καὶ τοῦτο πρὸς κλέος ἰδίῳ τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων — ἡ Φυσικὴ ἀπειναντίας προέβαιεν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς χελώνη· διότι ἡ μέθοδός της ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐσφαλμένη, περιοριζομένη εἰς μόνον τὸν θεωρητικὸν συλλογισμόν, καταφρονούσα τὴν πείραν καὶ παραμελοῦσα τὴν παρατήρησιν. Ἐπειτα ἡδύναται ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐγκαταλίπη ἑαυτὸν ἐκουσίως εἰς τοὺς ῥεμβασμούς τοῦ συλλογισμοῦ μᾶλλον ἢ νὰ καθυποβάλληται εἰς τὸ μακροχρόνιον καὶ πολύπονον τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως ἔργον· ἢ δὲ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαζομένων ὀργάνων καὶ πειραματικῶν μέσων καθίσταται ἀφρημένας καὶ ὑποθετικὰς σκέψεις τερπνοτέρας· ὡς σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν ἢ τοιαύτη τῶν ἐπιστημονικῶν μέσων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παντοῦν ὠφελημάτων

στέρησις ἀναγκάζει τοὺς πλείστους νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὰ τῆς φιλολογίας καὶ νὰ ἐγκολπῶνται τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, διότι φύσει βεβαίως ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ καὶ ζητεῖ ἐνασχόλησιν τινα οἰαυδήποτε ἐν τῷ βίῳ.

Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ μέγας Ἀριστοτέλης, ὁ διδάσκαλος τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ, συμπεριηγούμενος μετ' αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ ταμεῖον καὶ αὐτόχροημα Μουσείου πολλῶν καὶ παντοειδῶν φυσικῶν γνώσεων, καὶ βαίνων πάντοτε εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ ἀναλυτικῆς τινι καὶ παραταρητικῆς ἢ πειραματικῆς μεθόδῳ, οὐ μόνον ὑπῆρξεν ἔξοχος φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ πατὴρ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, μετὰ μεγίστης βαθυνοίας καὶ ὀξυδερκείας συγγράψας τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ἱστορίαν τῶν ζώων· καθὼς καὶ ὁ πολυμθέστατος καὶ πολυγραφέστατος μαθητὴς αὐτοῦ Θεόφραστος κατεδαπάνησε καὶ ἀφώσισε τὴν πλείστην αὐτοῦ ζῶν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν φυτῶν καὶ τῶν βοτάνων, καὶ οὕτως ἔλαβον ἀρχὴν καὶ σύστασιν ἢ τε Ζωολογία καὶ ἢ Βοτανικὴ. Ἄλλ' ἢ παραδοχὴ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ, τῶν τεσσάρων δηλονότι ἐκείνων στοιχείων τῶν ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους αὐτοσχεδιασθέντων ὡς ἀρχῶν τοῦ κόσμου, τοῦ πυρὸς, τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς γῆς, ἀντὶ νὰ προωθήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀναζήτησιν μᾶλλον τῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν, καὶ νὰ ἰδρῦσῃ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους κλάδους τῆς Φυσικῆς, τὴν Στατικὴν καὶ τὴν Δυναμικὴν, τὸ περὶ ὑγρῶν καὶ τῶν ἀερίων, τὸ περὶ θερμότητος καὶ περὶ τοῦ φωτὸς, τοῦναντίον ἔρριψεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἀτρύγητον πέλαγος ἀγόνων κοσμογονιῶν, καὶ ἐξηπάτησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξήγησιν πολλῶν φυσικῶν καὶ μηχανικῶν φαινομένων, καθὰ παρατηροῦμεν ἐν τοῖς περὶ τούτων ἰδίως παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους γεγραμμένοις, ἢ τοῦλάχιστον εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενοις. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς φαίνεται μὲν ὅτι ἀνεκάλυψε τὴν ἑλκτικὴν καὶ ἀπωθητικὴν δύναμιν ἐν τοῖς οὐσι, διὰ τῶν δύο ἐπινενοημένων ὑπ' αὐτοῦ ἀρχῶν, «τῆς φιλίας καὶ τοῦ

νείκους», ἀλλὰ καὶ οὗτος ἕως αὐτοῦ περιωρίσθη, καὶ ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον μᾶλλον ἠθέλησε νὰ κάμῃ χρῆσιν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Μετ' εὐχαριστήσεως ἀνελογίσθη πάντοτε τὸν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος δοθέντα περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου ὀρισμόν. *Si hortum cum bibliotheca habes nihil deerit.* Ἐὰν ἔχῃς κήπον καὶ βιβλιοθήκην, οὐδενὸς στερεῖσαι ἡσυχόν τινα γωνίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε εἰς κἂν κρότος τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπικρατοῦντος θορύβου ἀκούεται· μικρὸν τι κτῆμα μετ' εὐπρεποῦς οἰκίας· ἐν ταύτῃ δὲ βιβλιοθήκην ἐξ ἐκλεκτῶν βιβλίων. Ταῦτα ἔχων τις τίνας ἔχει πλέον ἀνάγκην;

Ἴσως μειδειῶσί τινες ἀναγινώσκοντες τὰς εἰδυλλείους ταύτας εὐχάς. Καὶ δικαίως. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι προωρισμένος διὰ τὴν τοιαύτην ζωὴν. Ἐχει καθήκοντα πρὸς τοὺς ὁμοίους του· ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς περιπετείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὸ καθ' αὐτὸν νὰ συνεισφέρῃ τὸν λίθον του πρὸς τελειοποίησιν τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος τοῦ χρόνου, ὅστις ἐπὶ τέλους τόσον ταχέως παρέρχεται. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει ἐνίοτε τὴν ἐκ τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ἀηδίαν, τὴν πρόκλησιν στιγμῶν, καθ' ἃς αἰσθάνεται τις τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του μικρὸν γῆς ἐλευθέρας μέρος, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ περὶ ἑαυτοῦ ἄλλο τι παρὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ βιβλία.

Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ σχολαστικὸν τὸν ἀγαπῶντα τὰ βιβλία, οὔτε γελοῖον, ὅπως τὸν Ἀγγλον ἐκείνον, ὅστις εἶχεν ἀγοράσει τριακόσια ἑξήκοντα πέντε ἀντίτυπα τοῦ Ὀρατίου, ὅπως δύνηται ἐκάστην ἡμέραν ν' ἀναγινώσκῃ αὐτὸν εἰς ἄλλο βιβλίον, καὶ ὅστις εἶχε φροντίσει νὰ τυπώσῃ τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φῶδᾶς ἐπὶ μεταξωτοῦ

ὑφάσματος, ὅπως περιτυλιχθῇ δι' αὐτοῦ τὸ λείψανόν του. Δὲν δύναται ὅμως καὶ νὰ μὴ θαυμάσῃ ὡς ὑψηλόφρονα τὴν ιδεάν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ὅστις ἔφερεν αἰέποτε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Ὀμηρόν του ἐν τῷ χρηματοκιβωτίῳ τοῦ Δαρείου.

Οἱ πρῶτοι Γάλλοι Ἀπόστολοι τοῦ μεγάλου Γουτεμβέργου ἐξαίρουσι τῆς τέχνης τῶν τὰ προτερήματα διὰ τῶν πομπωδεστέρων καὶ ἐν τούτοις δεδικαιολογημένων λέξεων. *Gloire, γράφουσι au livre eternel ! il est la lumière du coeur, le miroir de l'esprit, le maître des vertus, la couronne de la prudence, le compagnon du chemin de la vie.* Il est l'hôte assidu de la maison, la guerison du malade; un verger plein de fruits, un prairie abondante en mille fleurs, une grâce, un souvenir, un conseil. » παρόμοια δὲ τούτοις ἔγραφον καὶ οἱ διάδοχοί των, οἵτινες εἰσήγαγον εἰς Παρισίους τὴν τυπογραφικὴν τέχνην, ὁ Οὐλριχ, ὁ Ἐγερικ, ὁ Μαρτίνος, ὁ Ἐράνξ καὶ ὁ Μιχαὴλ Φριβούργιος.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ νέα τέχνη ἀπέκτησε καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς, καὶ ὅτι αὕτη κατηγορεῖτο ὑπὸ πολλῶν ὡς ἔργον τοῦ δαίμονος. Ἡ μωρία ὑπῆρξε πάντοτε δύναμις, οἱ δὲ ἐπικίνδυνοι νεωτερισμοὶ ἐχρησίμευσαν συνεχῶς εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς ὡς ὄργανον, δι' οὗ ἐπαρουσιάζοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ λαοῦ μαῦρα φαντάσματα ἐπὶ τῶν τοίχων ζωγραφούμενα. Εἶναι δ' ἄλλως γνωστὸς ὁ πεπαιδευμένος ἐκείνος ἀνὴρ, ἡ ἔξοχος καὶ καταπληκτικὴ φαντασία τοῦ ὁποίου παρέστησε τὴν νέαν τέχνην ὑπὸ τὸ σχῆμα τέρατος, τὸ ὁποῖον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ὠοῦ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου, καὶ τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς ἀναστάτῳσιν ὀλόκληρον τὸν κόσμον, καὶ κατεπλημύρησεν ὅλους αὐτοῦ τοὺς ποταμούς. Τὸ τέρας τοῦτο ἐτρέφετο μὲ λινὰ ὑφάσματα, τὰ ὁποῖα ἐμάσσα διὰ τῶν μεταλλίνων ὀδόντων του, κατέπαυε δὲ τὴν δίψαν του πίνουσι αἰθαλωδῆδες μέλαν, καὶ διέδιδεν ἄπειρον πληθὺν παραδόξων, ψευδῶν, διαβολῶν καὶ ἄλλων παρο-

μοίων. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχουσιν εἰσέτι τινές, οἵτινες φαντάζονται τὴν τυπογραφικὴν τέχνην ὑπὸ τοιαύτην τινὰ εἰκόνα· τοῦλάχιστον βεβαίως ἀκόμη πολλοὶ, οἵτινες θεωροῦσιν αὐτὴν ἐπιτυχεστάτην διὰ τὸν λεγόμενον «ἀπρεπὴ τύπον.»

Ναί, ὑπάρχουσιν πάντοτε εἰσέτι τινές οἱ ὅποιοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ γίνωσι κύριοι τῆς ἀναγκατήσεως, τὴν ὁποίαν ἤσθάνθη ἡ συμμορία των, ὅταν τὸ πρῶτον ἀνεφάνη ἡ νέα τέχνη. Ὁ Βολταίρος ἐν τῷ διὰ τὸν Γουτεμβέργου ποιηθέντι ὕμνῳ του ὑπέδειξε, ποῦ δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους:

Cet art, disait Boyer, a troublé les samilles
Il a trop raffiné les garçons et les filles
Je le veux; mais aussi quels biens n'a-t-il pas
[faits
Tout peuple, excepté Rome, a senti ses bien-
[faits
Avant qu'un Allemand trouvât l'imprimerie
Dans quel cloaque affreux barbotait ma patrie.

Εἶναι λίαν παράδοξον, θὰ εἴπωσιν ἴσως οἱ σημερινοὶ συμπατριῶταί του, ὅτι οἱ ζυθοπόται καὶ οἱ ξυνολαχανοφάγοι Γερμανοὶ ἐξεύρου τὴν τέχνην ταύτην.

Οἱ ἐφευρεταὶ ὁμως τῆς τέχνης ταύτης ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῆς τέχνης των. Αὐτοὶ ἐγνώριζον ὅτι κατεσκεύασαν τὸ διὰ τὸν μεταξὺ φωτὸς καὶ σκότους πόλεμον κοπτερώτερον καὶ μᾶλλον ἀφθαρτον ἐκ πάντων τῶν ὄπλων. Κατὰ πόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς νέας ταύτης ἐφευρέσεως ὁ ἐκ τῆς Σχλητστάδης Μαίντελιν, ὅστις ἀπεκατέστησε τὸ τυπογραφεῖόν του ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου θηριοτροφείου τοῦ Στρασβούργου, τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἐφυλάττετο ἐντὸς τοῦ θησαυροφυλακείου τῆς πόλεως, τοῦτο δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν, παραθέτομεν μόνον ἐνταῦθα τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου του τεθὲν ἐπιγράμμα·

«Κεῖμαι τέλος καὶ ἐγὼ ἐνταῦθα νεκρὸς ὁ Ἰωάννης Μαίντελιν, ὅστις τῇ θείᾳ συνάρσει εἰσήγαγον εἰς Στρασβούργου τῶν ὠραίων στοιχείων τὸν τύπον, καὶ οὕτω ἐχρησιμοποίησα τὴν ὠραίαν ταύτην τέχνην, ὡς τε νὰ δύναται εἰς ἀνὴρ ἐν

μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ γράφῃ τόσα, δι' ὅσα ἄλλοτε ἔδαπανα ἐν ἔτος. Ἡ τέχνη δὲ αὕτη θὰ ἐξακολουθῇ ὑπάρχουσα μέχρι τέλους τοῦ κόσμου.»

Καὶ βέβαια θὰ ὑπάρχῃ μέχρι τέλους τοῦ κόσμου. Ἐάν ποτε ὁ κόσμος καταστραφῇ αἴφνης ὀλόκληρος, ὅπερ κατὰ πᾶσαν ἐλπίδα δὲν θὰ τὸ πάθῃ ποτέ, τότε ἐξ ἄπαντος μεταξὺ ἑκατον ἀνθρώπων θὰ ἐκπλαγῇ εἰς, ἀναγινώσκων βιβλίον τι, μεταξὺ δὲ χιλίων εἰς γράφων ἐν τοιοῦτον.

Ἡ βιβλιοπωρία τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν δύναται σήμερον νὰ παραβληθῇ μὲ ἀΐξουσιν παλίρροϊαν, μὲ κυματογῆν, ἢ μὲ ἄσλος εὐθαλῶν ἀνθῶν. Βεβαίως μεταξὺ τῶν χρυσῶν καρπῶν ὑπάρχουσι καὶ χιλιάδες φύλλων, τὰ ὅποια ὁ ἄνεμος παρασύρει. Ἐάν οἱ ὑψηλοὶ νόες ἠδύναντο νὰ προσβλέψωσι πρὸς τὰ κάτω, οἱ νόες ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπὸ μυρίας στερήσεις, σπανίως εὐνοηθέντες ὑπὸ τῆς τύχης, περιέφερον τὴν θείαν αὐτῶν τέχνην ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὁποίαν εὐχαρίστησιν, ὁποίαν ἀνταμοιβὴν θὰ ἠσθάνοντο ρίπτουτες τοιοῦτον βλέμμα. Συγς γράμματα, θελαὶ γραφαὶ, οἱ ἀναστάντες μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος θνητοὶ εἰσθ-ὑπερήφανοι, διότι κατὰ χιλιάδας ἀπαριθμεῖσθε. Τίς δύναται νὰ εἴπῃ ἡμῖν πόσα ἑκατομμύρια βιβλίων φέρεῖ ἤδη ἡ γῆ;

Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ὅλως ἀδιὰφορον, ἐὰν προσπαθήσωμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν αὐξησιν τῆς τοιαύτης παλίρροϊας, ἥτις τὸ πρῶτον μὲν ὁμοία ταῖς ἐκ τῶν ὀρέων ἀναβλυζούσαις πηγαῖς, ἤδη μυκᾶται ὡς ἄπειρος ὠκεανός. Βεβαίως αὕτη δὲν εἶναι, οἷαν παρίστησιν αὐτὴν ὁ κύριος Janin ὁ ἀκαδημαϊκὸς διὰ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος συγγράμματός του «Le livre.» Οὗτος ἀναζητεῖ ἐκ τῆς εὐρείας θαλάσσης νὰ ἀνεύρῃ τὰς πρώτας αὐτῆς πηγὰς, αἵτινες κατὰ τὴν μεγάλην ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως ἐπότισαν τὸ ἔδαφος, ἐξ οὗ ἐβλάστησεν ὁ ἀδάμας τῆς νέας ἀναπτύξεως. Ἀπαριθμεῖ τὰς πρώτας σπανίας ἐκδόσεις, αἵτινες προῆλθον ἐκ τῶν ἐργοστασιῶν τῶν τὸ φῶς διαδόντων τυπογρά-

φον, καὶ καταλήγει εἰς τὰς ἀξιοσημειώτους ἐκδόσεις μεταγενεστέρας ἐποχῆς· πραγματεύεται δὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μὲ τὸν ζῆλον βιβλιοφίλου, καὶ τὴν μικροψυχίαν Γάλλου, ὅστις, καίτοι εὐρισκόμενος ἐπὶ ἐδάφους κοσμοπολιτικοῦ, δὲν ἐξέρχεται πέραν τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του.

Ὁ κ. Janin ὠνόμασε τὸ σύγγραμμά του «τὸ Βιβλίον» τὸ, βιβλίον κατ' ἐξοχὴν, ὅπως οἱ Χριστιανοὶ τὴν βίβλον των, οἱ Μωαμεθανοὶ τὸ κοράνιον των· τὸ πρόβλημα ὅμως ὅπερ ἀνέλαβε νὰ λύσῃ Γερμανὸς λόγιος θὰ τὸ ἐπραγματεύετο βεβαίως καὶ βασιμώτερον καὶ περιεκτικώτερον, συγχρόνως ὅμως καὶ ξηρότερον. Ὁ Γιαννί, ὁ κλασικὸς ἐπιφυλλιδογράφος, περιέβαλε τὸ σύγγραμμά του ἐπαγωγὸν ἔνδυμα, ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ εἰς τὴν πολυμάθειάν του καὶ πολυγνωσίαν του τὸν χαρακτήρα χαριέσσης διδασκαλίας διὰ τῶν παρεμβληθεισῶν ἐπαγωγῶν διηγήσεων, εἰς ἃ δὲ οἱ Γάλλοι ἰδίως διακρίνονται. Ὅτι δὲν ἐμμένει αὐστηρῶς ἐπὶ τοῦ θέματός του, ἀλλ' ἀναμιγνύει πολλὰ ἐπεισόδια πραγματευόμενος περὶ σπανίων συλλογῶν, περὶ αὐτογράφων, περὶ ἀνεκδότων τοῦ βίου τῶν κορυφαίων τῆς γαλλικῆς φιλολογίας κλπ. τοῦτο ἕκαστος εὐκόλως κατανοεῖ.

Ἡ ἔναρξις τῆς τυπώσεως τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγένετο κατὰ τὸ 1870, παρεμποδίσθη ὅμως ἔνεκα τοῦ ἐκραγέντος πολέμου, καὶ διὰ τοῦτο ἐδημοσιεύθη πρό τινος. Ἀφιερῶθη εἰς τὸν νέον βιβλιόφιλον Ἰάκωβον Ῥοσχίλδ. Λαβῶν ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῶν περιέργων ἀφιερώσεων. Τοιαύτας ὅμως παρουσιάζει ἡ γερμανικὴ φιλολογία πολὺ περιεργωτέρας τῶν τῆς γαλλικῆς. Ἀρκεῖ μόνου νὰ μάθῃ τις ὅτι γεωγραφία τις τῆς ἱερᾶς γῆς ἀφιερῶθη παραδόξως εἰς τοὺς τρεῖς μεγάλους τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κυρίους· δηλ. πρῶτον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, δεύτερον εἰς τὸν πρίγκηπα διάδοχον τῆς Σαξωνίας καὶ τέλος εἰς τὸν πρίγκηπα τῶν Σάξεν Τσαίτζ. Καὶ ἐνταῦθα ὅμως

ἀπαντᾷ τις ἀφιερώσεις περιέργους, αἰτινές εἰσι διασκεδαστικαί· ἀφιερῶσιν τινα εἰς τὴν βασίλισσαν Ἄνναν (τὴν βασίλισσαν εἰς ἴ' homme qui rit) πρὸς ἣν ὁ συγγραφεὺς μὲ τὴν ἀνήκουσαν μετριοφροσύνην ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἀφιερούμενον εἰς τὴν Μεγαλειότητά της βιβλίον δὲν εἶναι ἐκ τῶν τυχαίων κοσμημάτων τῆς ἑκατονταετηρίδος.

Αἱ ἀφιερώσεις καὶ οἱ πρόλογοι χρησιμεύουσιν ἰδίως ὡς γνώρισμα τῆς ματαιότητος τοῦ ἐκδότου. Τὴν πρώτην δ' ὡς πρὸς τοῦτο θέσιν κατέχει Βυζαιτινὸς τις σύγχρονος τοῦ Φωτίου συγγραφεὺς, ὅστις ἐν τῷ προλόγῳ συγγράμματός του τινος γράφει τὰ ἐπόμενα. «Καὶ ἐὰν ὁ οὐρανὸς ὀλόκληρος μετεβάλλετο εἰς χάρτην, ἅπαντα δὲ τὰ δένδρα τῆς γῆς εἰς κοινύλια, καὶ ὀλόκληρος ἡ θάλασσα εἰς μελάνην, καὶ πάλιν ἅπαντα ταῦτα ὁμοῦ δὲν θὰ ἐξήρκουν πρὸς σύνταξιν καταλόγου τῶν ἔργων μου καὶ τῶν προτερημάτων μου!»

Ἄγνώμονες μεταγενέστεροι! μέχρι τῶν ὁποίων δὲν περιῆλθε τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδρὸς, ὅστις ἠδύνατό ποτε νὰ ὀμιλῇ τόσοσιν ὑπερηφάνως περὶ ἑαυτοῦ! καὶ τὸ ὅποιον ἀτυχῶς ἐλησμονήθη.

Ἰνα εἴπῃ τις ὅμως τὴν ἀλήθειαν, δὲν ὑπάρχει γελοιωδέστερον πάθος τοῦ τῆς ματαιότητος. Καὶ τῶν ἐπισήμων μεταγενεστέρων τις ἐποίησατο χρήσιν παρομοίας τερατώδους εἰκόνας, ἀλλ' ὅμως μόνον ὅπως ψάλλῃ διὰ ταύτης τὰς ἐρωμένας τῆς καρδίας του.

Βεβαίως καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν εἶναι ἐλεύθεροι τῶν ματαιοτήτων, ὅφ' ὧν κατέχονται οἱ μικροὶ ἐκδότηι βιβλίων! Ἀναγινώσκων τις τὸ ἐπισημότερον ὄνομα, ἀναγκάζεται νὰ σιναναγνώσῃ καὶ τὸ ἰδικόν των. Τίς ἢ ἀνάγκη λοιπὸν καὶ νὰ τὸ λέγωσιν; Καὶ τί πρέπει τις νὰ εἰκάσῃ περὶ τινῶν ἄλλων συγγραφέων ἢ ποιητῶν, οἵτινες ἐν τῷ ἀνωτάτῳ βαθμῷ τῆς ματαιότητος ἀπεθέωσαν ἑαυτοὺς, καθὼς ὁ Πλάτων; ἢ ἐποίησαν διθύραμβον τῆς ματαιότητος, καθὼς ὁ Σλέγκελ, ἐὰν μάθῃ, ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ σή-

μερον συγγραφείς, οἵτινες . . . ἀλλὰ περὶ τούτου πλέον ἄλλοτε.

Παράδοξόν τι γερόντιον, ὁ Ἰακώβ Κλαβέρης, περιήρχετο καθ' ἐκάστην τὰς ὁδοὺς φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ποιήματα του καὶ γλυκύσματα· οὗτος ἔδιδε ταῦτα εἰς τοὺς παῖδας, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ψάλλωσι τὰ ποιήματά του, ὑπέσχετο δὲ καὶ ἄλλα, ἐὰν ἀπεφάσιζον νὰ τὰ ἄδωσιν ἀπὸ μνήμης. Ἐὰν τοιοῦτόν τι σήμερον δὲν συμβαίνει, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουσι μωροὶ ποιηταί, ἀλλὰ μόνον, ὅτι δὲν ἀναγκάζονται νὰ ἐπιβάλλωσι διὰ παρομοίου τρόπου τὰς μωρίας των. Πόσοι λεγόμενοι ποιηταί κατέφυγον εἰς τὰ εὐτελέστερα μέσα ὅπως κατορθώσωσι τὴν εἰς τὸ θέατρον εἰσαγωγὴν τῶν δραμάτων των, καὶ πόσοι ὑποκριταί ἀμφοτέρων τῶν γενῶν καταφεύγουσιν εἰς παρόμοια καὶ τινὰ χεῖρονα εἰὰ νὰ χειροκροτηθῶσι παρουσιαζόμενοι ἐπὶ τῆς σκηνῆς!

Ἄλλὰ πόθεν προέρχεται ἡ τοιαύτη τῶν ἐκδοτῶν ματαιότης; Τὴν ἀπάντησιν δίδει ἡμῖν ὁ πρόλογος. Ἀναδημοσιεύεται ἐν αὐτῷ χωρίον ἐκ τοῦ «Essais de messire Michel, seigneur de Montaigne» ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἔρωτος, ὃν εἶχεν ὁ καλλιτέχνης εἰς τὰ ἔργα του. «Voire je fay grand doubte, que Phidias ou aultre excellent statuaire aymast autant la conservation et la durée de ses enfants naturels, comme il feroit d' une image excellente, qu' avec long travail et estude il auroit parfaite selon l' art. Ἐὰν οἱ γονεῖς ἦνε τοσοῦτον βέβαιοι περὶ τῶν προτερημάτων τῶν φυσικῶν τέκνων των, πόσον ἄρα γε περισσύτερον βέβαιος εἶνε ὁ καλλιτέχνης ἢ ὁ λόγιος περὶ τῶν τέκνων τοῦ πνεύματος, ἢ τῆς φαντασίας του! Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης αὐτὸς λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐργάτης τοσοῦτον ἐρωτευμένος εἰς τὸ ἔργον του, ὅσον ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ βιβλίον του.

Τὰ βιβλία ὁμως δὲν διεσώθησαν ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα του ἀγάπης· ἐπειδὴ μετὰ τοῦ συγγραφέως συναποθνήσκει καὶ ὁ ἔρως του. Τὸ

τελευταίου του βλέμμα πίπτει ὄχι σπαινίως διὰ τῶν κεφαλῶν τῶν τέκνων του ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ πνεύματός του, ἐπὶ τῶν προϊόντων τοῦ βίου του, τὰ ὅποια ἀναγκάζεται ν' ἀποχαιρετήσῃ. Ἄλλο ὁμως πάθος ἔσωσε σπάνιά τινὰ βιβλία ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τὸ πάθος πρὸς ἀπόκτησιν τοιοῦτων, ἢ βιβλιοφιλία. Ἡ ἐποχὴ παρήλθε, καθ' ἣν καὶ ὁ τυπογράφος αὐτὸς ἦτο ἐρωτευμένος εἰς τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του, καθ' ἣν ὁ Cheville ἀνεφώνει. «O dieux et déesses, quoi le plus rare et le plus charmant que le contemplation d' un beau livre imprimé en bons caractères, gros et menus, avec une bonne encre indestructible!» Αἱ πολυπληθεῖς τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ἐργασίαι, οἱ μηχανισμοὶ δὲν παρέχουσιν ἀφορμὰς θεαλήτρων, ὅπως προέβη τοιοῦτός τις πρὸς τὰ ἔργον ἔρως, διετηρήθη ὁμως ἐν ἄλλο πάθος, εἰς τὴν ὑπαρξίν δὲ τούτου ὀφείλεται ἡ διατήρησις πολλῶν συλλογῶν βιβλίων, τὸ πάθος δὲ τοῦτο εἶνε ἡ βιβλιοφιλία, ἢ βιβλιομανία.

Εἶνε γνωστὸν πόσον ὁ Μαζαρίνος ἀποθνήσκων ἐθρήνησε πρὸ τῶν εἰκόνων του. Ἡμέραν τινα — ἦτο ἡ 7 Μαρτίου 1661, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, τὸν ὅποιον ἠσθάνετο ἐγγιζοῦσα, — περιήλθε τὴν πινακοθήκην του μετὰ μεγάλης δυσκολίας, μένων δὲ ἰστάμενος χρόνον τινα ἐνώπιον ἐκάστης τῶν εἰκόνων του ἀνεστέναζε βαθέως καὶ ἔλεγεν. Ἄχ! Ταῦτα πάντα ὀφείλω ἐν τούτοις νὰ ἐγκαταλείψω! Ὑγιαίνετε, πολῦτιμοι εἰκόνες μου, τὰς ὁποίας ἠγάπησα τόσον πολὺ, καὶ διὰ τὰς ὁποίας ἔδαπάνησα τόσα χρήματα!

Πόσοι ἄρα γε φίλοι τῶν βιβλίων, οἵτινες ἐνόσω ἔξω μετεχειρίσθησαν πάν δυνατὸν αὐτοῖς μέσοι, ὅπως συναθροίσωσι τὰ πολυτιμώτερα βιβλία εἶπον ἀποχωριζόμενοι τοῦ κόσμου τούτου τὰ αὐτὰ πρὸς ταῦτα; Καὶ ἂν ἐθεώρουν ὑπάρχοντα δευτέρον τινα κόσμον, ὅποιαν σημασίαν θὰ ἔχη οὗτος δι' αὐτοὺς, ἐὰν δὲν ἔχωσι καὶ βιβλία εἰς αὐτόν;

Ἄς κατηγορῶνται οἱ βιβλιομανεῖς, καὶ ἄς ἦνε ἀξιοσέβαστοι οἱ βιβλιοφίλοι! Τὸ πρῶτον ἔπραξεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ

Ἀπουλήϊος, ὅστις ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς curiosuli καὶ ὁ Βολταίρος ἐν τῷ συγγράμματί του «Temple de gout.»

L'amas curieux et bizarre
De vieux manuscrits vermo lus,
Et la suite inutile et rare
D'ecrivains qu'on n'a jamais lus.

Ἐν τῷ συγγράμματί του ὁ Janin μνημονεύει βιβλιοφίλων οἵτινες συνομιλοῦσι περὶ τῶν σπανιωτέρων ἐκδόσεων τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς· τὸ πάθος των ὁμοιάζει περίπου μὲ τὸ τῶν βιβλιομανῶν. Βεβαίως λέγει τις αὐτῶν, τὸν ὁποῖον οἱ φίλοι του ὀνομάζουσι ἐκ τινος σπανίας ἐκδόσεως, ἣν κατεῖχε, Κοῦντιλιανὸν, βεβαίως εἶμαι δίκαιος ἀνὴρ. Ἐὰν ὅμως ἐλάμβανον τὸ εὐτύχημα ν' ἀποκτήσω τὸν δακτύλιον ἐκείνου, ὅστις καθίστησι τὸν κάτοχόν του ἀφανῆ, δὲν θά ἐσκεπτόμην ἐπὶ μακρὸν, θά ἐξέτεινον τὴν χεῖρά μου, ὅπως λάβω «τὸ περὶ τῆς ἐν Κωνσταντίας συνόδου σύγγραμμα» (ἐκδοθὲν ὑπὸ Γουτεμβέργου 1485), τὸ «Καθολικόν», (ἐκδοθὲν 1466), τὸν «Μισαήλ τῆς Ῥατισβόνης» (1518), τὴν ὠραίαν ἐκδοσιν τῶν «Officia» τοῦ Κικέρωνος τοῦ ἔτους 1465 καὶ ἄλλα ὅμοια.

Ὁ διάλογος στρέφεται μετὰ ταῦτα εἰς τὰς κλοπὰς βιβλίων εἰς τὴν «βιβλιοκλεπτομανίαν», ἐὰν δύναται τις νὰ σχηματίσῃ τὴν λέξιν ταύτην πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ τοιοῦτου πάθους. Γίνεται λόγος περὶ τῆς δίκης τοῦ Σὶρ Ἐδουάρδου Φίτς Γεράλδου ἐκείνου, ὅστις πρὸ τινων ἐτῶν ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἔκτου δικαστηρίου τῆς ἐπανορθωτικῆς ἀστυνομίας τῶν Παρισίων. Ὁ Σὶρ-Φίτς-Γεράλδος γνωστὸς παρ' ἅπασιν τοῖς βιβλιοπώλαις καὶ παλαιοπώλαις τῶν Παρισίων ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον ὁ «Ἀγγλος» ἦτο ἀδιόρθωτος. Εἶχεν ἰδιοποιηθῆ πληθύν τινα βιβλίων, μέχρις οὗ συνελήφθη κλέπτων βιβλίων πολὺγλωσσον. Ἄλλ' ἰάθη ἄρα γὰρ ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο ὑποστὰς δύο ἐτῶν φυλάκισιν, εἰς ἣν κατεδικάσθη διὰ τὸ ἔγκλημά του.

Ἡ βιβλιοκλοπὴ τῶν βιβλιομανῶν δὲν εἶναι νέον πάθος, δυστυχῶς ἢ καταγω-

γῆ του εἶναι ἀρχαία. Διηγοῦνται περὶ τινος Ἀνδρέου Τιρακῶ ἐκ Ποῦτὸν ὅτι ἔκλεψεν ἐκ τινος μονῆς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κικέρωνος, καὶ ὅτι οἱ ἀνακαλύψαντες αὐτὸν μοναχοὶ τοσοῦτον εἶχον ἀγανακτήσει ἐναντίον του, ὥστε ἐπέμενον νὰ ἀπαγχονισθῆ. Ἀχ! ἀνέκραξεν οὗτος, εἶχον ἀνάγκην τοῦ Κικέρωνος τούτου. Ἄλλως τε, καλοὶ μου μοναχοὶ, δὲν εἶναι δίκαιον ν' ἀπαγχονισθῆ καλὸς ἄνθρωπος, ὡς ἐγὼ, ὅστις ἐν διαστήματι δώδεκα ἐτῶν ἔφερον εἰς φῶς δώδεκα τέκνα καὶ δώδεκα βιβλία μεγάλα εἰς φύλλον.

Ὁ ἐπιτηδειότερος ὅμως καὶ ὁ ἀτυχεστέρος ἐξ ὅλων τῶν βιβλιομανῶν ἦτο ὁ Δὸν Βικέντιος ὁ ἐκ Βαρκελόνης, ὅστις πρὸ δώδεκα περίπου ἐτῶν διὰ τῶν δολοφονιῶν του συνετάραξεν ὀλόκληρον τὴν πόλιν ταύτην, τὰς ὁποίας δὲν ἔπραξε δι' ἄλλον τινα σκοπὸν, παρὰ μόνον καὶ μόνον, ὅπως αὐξήσῃ τὸν θησαυρὸν τῶν πολυτίμων βιβλίων του. Οὗτος εἶχε ὑπὸ τοὺς κίονας τῶν Los Encantes βιβλιοπωλεῖον, τὰ ἔσοδα τοῦ ὁποίου μετεχειρίζετο πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ σπανίας ἐκδόσεις. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἀτυχή ὅστις ἀγοράζων παρ' αὐτοῦ τοιαύτην τινα ἐκδοσιν, τὸν ὑστέρει ταύτης! Δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ ἀποφύγῃ τὴν πώλησιν τοῦ βιβλίου, ὅταν ὁ ἀγοραστὴς ἐπλήρωνε τὴν μεγάλην ποσότητα, τὴν ὁποίαν οὗτος διὰ τὴν σπανίαν ἐκδοσιν ἀπῆτει, παρεφύλαττεν ὅμως εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς τὸν ἀτυχή ἀγοραστήν, ἐδολοφόνει αὐτὸν, καὶ οὕτω τοῦ ἀφήρει τὸ ἀντικείμενον τοῦ πάθους του. Ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ δικαστήριον ἀνεκάλυψε τὰ κακουργήματά του. Παρευρεθεὶς οὗτος εἰς τινα δημοπρασίαν βιβλίων προσήνεγκε σημαντικὴν ποσότητα πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ σπουδαίου βιβλίου «Ordinacions per los gloriosos reys de Arago» ὑπὸ Λαμβέρτ Πάλμερ 1482, τοῦ ὁποίου μόνον ἐν ἀντίτυπον ὑπῆρχεν. Ἀντίπαλός του τις ὅμως ὁ βιβλιοπώλης Patxot προσήνεγκε περισσότερα καὶ οὕτω ἀπέκτησεν αὐτὸς τὸ βιβλίον. Μετ' ὀλίγον χρόνον σκοτεινὴν τινα νύκτα ἢ οἰκίαν τοῦ Patxot ἀπετεφρώθη.

Ὁλόκληρος ἡ πόλις περιήλθεν εἰς πυρετώδη συγκίνησιν, δὲν ἠδύνατο γὰρ ἐξηγήσωσι τὸ τρομερὸν τοῦτο κακούργημα, κατὰ τὴν διάπραξιν τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῶν φόνων, τὰ πάντα εἶχον μείνει ἄθικτα, καὶ τὰ ὄρολόγια αὐτὰ εἰς τὰς θήκας των. Ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ἐπανέλθει οἱ χρόνοι τῆς ἱεράς ἐξετάσεως καὶ ὅτι οἱ ἀτυχεῖς ἐγένοντο θῦμα μυστικοῦ τιнос ἱεροξεταστηρίου· τὸ δικαστήριον διέταξεν αὐστηρὰν ἀνάκρισιν. Εἰς πάσας τὰς οἰκίας ἐγένοντο ἔρευνοι, καὶ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Βικεντίου εἰσήλθον οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἀστυνομίας. Ἦσαν ἑτοιμοὶ ν' ἀναχωρήσωσιν, ἀφοῦ δὲν εὔρου τι ἐγείρον ὑπόνοιαν, ὅτε τὸ βλέμμα τοῦ ἀνακριτοῦ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ παραδόξου ἐκείνου βιβλίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀγοράσει ὁ ἀτυχῆς Πατξὸτ εἰς τὴν δημοπρασίαν ἐκείνην, εἰς ἣν καὶ οὗτος εἶχε παρερρεθῆ. Ἀμέσως ἐξεπλάγη, καὶ δικαίως, πῶς δὲν ἐγένετο καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὅτε ἀπετεφρώθη ἡ οἰκία. — Πόθεν ἀπεκτήσατε τὸ βιβλίον τοῦτο; ἠρώτησεν ἀμέσως ὁ δικαστής. Ὁ Δὸν Βικέντιος ἐκπλαγεὶς, δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀποκριθῆ· ὅταν ὁμως ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν μετὰ ταῦτα, ὅτι θὰ δεχθῶσιν τὰ βιβλία του, τὰ ὁποῖα ἤθελε νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν συνύλῳ, ἤρχισε νὰ ὁμολογῇ τὰ ἐγκλήματά του· εἶχε δολοφονήσει δώδεκα βιβλιοφίλους, ὅπως ἀνακτήσῃ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα οὗτοι δὲν ἤθελον νὰ τῷ ἐπιστρέψωσιν οἰκειοθελῶς, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπέθυμει νὰ ἔχῃ εἰς τὴν κατοχὴν του· εἶχεν ἐπιπέσει κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Πατξὸτ κοιμωμένου, ἀφοῦ δὲ τὸν ἐφόνευσεν, ἤρπασε τὸ προσφιλὲς αὐτῷ πολῦτιμον ἐκείνο βιβλίον, ἔπειτα δὲ ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Δικαστ.— Καὶ ἐξετελέσατε πάντας τούτους τοὺς φόνους μόνον καὶ μόνον χάριν τῶν βιβλίων;

Κατηγορούμενος.— Καὶ ἐρωτᾶτε διὰ τοῦτο; Καὶ τί νομίζετε; Es la gloria di Dios. Τὰ βιβλία εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητός, τὰ

καλὰ βιβλία ὁμως δύναται τις καὶ ὀφείλει νὰ τὰ διατηρῇ.

Ὁ διὰ τὴν βιβλιομανίαν του οὗτος φορεὺς ἐτιμωρήθη διὰ τὴν κακούργον του ταύτην μαιίαν μὲ τὸν θάνατον.

(Ἀκολουθεῖ).

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Ἐν τῶν ὠραίων ἔργων ἄτινα σήμερον, καὶ τοι ἐν προπλάσματι, κοσμοῦσι τὰς ἐν τῷ μεγάλῳ πολυτεχνεῖῳ αἰθούσας τοῦ Κ. Δρόση, εἶνε καὶ ἡ Ἐλεημοσύνη. Οὐδεὶς δύναται παρερχόμενος νὰ μὴ σταθῇ ἐνώπιον τῆς γλυκυτάτης αὐτῆς παραστάσεως, ἐν ἣ φαίνεται πτωχή τις γυνὴ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς περικολπουμένη παιδίον, διὰ δὲ τῆς εὐνύμου ἐλεούσα πτωχόν τινα παῖδα καθ' ὁδόν. Ἐκτὸς τῆς εὐγενεστάτης γραμμῆς τοῦ σώματος καὶ τοῦ προσώπου, ἔτι δὲ τῆς καθόλου ἀληθῶς ἑλληνίδος ἐκφράσεως ἦν ὁ κ. Δρόσης κατώρθωσε πάντοτε νὰ δίδῃ εἰς τὰ ἀνθρώπων καὶ ἑλληνικῶν ὑποθέσεων ἀφομοιώματά του, ἐκφράσεως ἣτις διαπρέπει καὶ ἐν τῷ ὄλῳ τῆς ἐλεήμονος ἐνταῦθα γυναικός, δηλονότι ἐκτὸς τῆς ἐναρμονίου καὶ εὐσταλοῦς τοῦ προσώπου εὐτεχνίας, τῆς λεπτῆς καὶ ἀφελοῦς τοῦ σώματος κινήσεως καὶ περιβολῆς, τῆς σεμνῆς ἄμα καὶ λιγείας ὑφῆς τοῦ γυναικώδους τύπου, ἀγνὴν καὶ εὐπαθῆ ἀποπνεούσης ζωῆν, ἰδίως ἐν τῷ τῆς Ἐλεημοσύνης διαγράμματι τούτῳ ἀρίστου καὶ ἀληθοῦς καλλιτέχνου ἐνθουσιώδης ἐμπνευσις εἶνε τὸ ἐπαιτοῦν ἐκείνο παιδίον. Ἡ φαινομένη πενιχρὰ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ῥακώδης ἐσθῆς, ἡ ἀνεγειρομένη καὶ ὄλη ἰκετεύουσα τοῦ παιδὸς κεφαλῆ, ἡ μόλις ἀιρομένη τῆς ἀληθοῦς ἐνδεείας χεὶρ, τὰ μὴ τολμῶντα νὰ ἀνοίγῳσι χεῖλη, ἡ καθόλου παράστασις τοῦ μικροῦ τούτου πλάσματος, δεικνύει οὐχὶ τὰ συνήθως ἐν τοῖς ὁδοῖς ἐπαιτοῦντα

παιδιά ὧν ἡ ἐπανεπιλημμένη χρῆσις τῆς ἰκεσίας ἀποτυποῖ ἐν τῇ μορφῇ αὐτῶν ἔμμοον ἢ τινα καὶ νεκρῶν χαρακτήρων ἔκφρασις, ἣτις τεκμηριούσα τὸ τοῦ ἐπαίτου ἐπάγγελμα, πείθει τὸν φιλανθρωπότερον ὀδίτην νὰ δώσῃ τι οὐχὶ ἀπὸ ἐλέους βαθέως κινήσαντος τὰ σπλάγχνα, ἀλλὰ μόνον ἢ ἀπαλλαγῇ τῆς κλαυθμηριζούσης μάστιγος, οὐχὶ τοιοῦτόν τινα ἐπαίτην, ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ κ. Δρόση παρίστησι τὸ ἐνδεές παιδίον ὅπερ μόλις ἦδη ἠσθάνθη τὴν ἔνδειαν, ὅπερ ἀμφιένυται τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν δειλίαν, ὅπερ κρατεῖ ὑποτρέμοσιν τὴν χεῖρα καὶ τὸ χεῖλος, τὸ θλιβερόν ἐκεῖνο παιδίον ὅπερ οὐδαμῶς θὰ σὲ παρηκουλοῦθαι φεύγοντα καὶ ἄρνούμενον, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ παρίδῃς αὐτὸ καὶ ἀρηθῆς τὸν ὀβλοδὸν τοῦ ἐλέους. Οὐδεμίαν τὸ πτωχὸν ἐκεῖνο παιδίον δύναται νὰ σοὶ εἴπῃ συμφορὰν καὶ ἐπὶ κλησιν, διότι ὀμιλεῖ ὑπὲρ πᾶσαν φω-νὴν ἢ γυμνότης αὐτοῦ καὶ τὸ βῆμα τὸ δειλὸν καὶ ἡ τρέμουσα χεῖρ καὶ τὸ μόλις ὑπανοιγόμενον στόμα, ὡς νὰ διέρχεται ὀδύνης μάχαιρα τὸ μικρὸν του στήθος. Οὐδαμῶς δὲ εἶναι ταῦτα ὑπερβολή· διότι ὅ, τι ἰδίως σώζει καὶ ἀναδείκνυσιν ἀληθῆ καλλιτέχνην τὸν κ. Δρόσην εἶνε ἰδίως τὸ αἶσθημα ὅπερ αὐτὸς οὗτος φέρει. Ὁ κ. Δρόσης ἔχει καρδίαν εὐμάλακτον, θερμουργόν, περιπαθῆ· οὕτως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε πλειότερον εἰδυλλιακὸς ποιητῆς ἢ μυθιστορικὸς τεχνίτης· εἰς τὰ ἔργα τοῦ ἀπαντᾶς μᾶλλον τὴν ἀφελῆ χάριν καὶ ἀπλαστον ἀλήθειαν, ἢ τὴν περίνου καὶ ἐξητημένην ἀντίθεσιν, ποικιλίαν, πλοκὴν· οὕτω ἐν τῇ Ἑλεημοσύνῃ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὸ ἕτερον παιδίον, τὸ ὑποβασταζόμενον, ὡς τέκνου αὐτῆς τῆς ἰδίας γυναικὸς καὶ οὐχὶ ἄθροισθὲν καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς ὁδοῦ· τότε δὲ ἡ εἰκὼν ἠδύνατο νὰ ἦτο πλειότερον τεχνικὴ καὶ δραματικώτερα ἔτι. Οὐχ ἦτο ἡ ἀφελῆς καὶ ἡπία τραγωδία, ἢ ἀπλαστος καὶ δι' ὅλους ἀλήθεια, ἦτο τὸ κάλλος καὶ ἡ ἀθανασία τῶν τῆς ἀρχαιότητος μεγάλων καλλιτεχνῶν.

Ἐπὶ τούτοις προσέλθετε εἰς τὸ ἐν προπλάσματι ἔτι ἔργον τοῦτο τοῦ κ. Δρόση.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕἶΟΣ Β΄].

Θεάθητε τὴν καλλὴν ταύτην τοῦ Ἑλλήνος καλλιτέχνητος σύλληψιν, βάλετε μόλις τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ ἐπαίτουτος παιδίου καὶ θέλετε ἀναμνησθῆ καὶ ὑποπο-θορύσει τοὺς ὄφραλους τούτους στίχους τοῦ κ. Α. Παράσχου, οἵτινες τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐναρμόζουσι τῷ πλάσματι τοῦ κ. Δρόση, ὡσαυτὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀληθῆς ἀφειτηρία καὶ ἔμπνευσις τῆς Ἑλεημο-σύνης.

Μοσχοβολοῦσεν ἀργοντιά, κ' ἄς ἦτο γομνωμένο.

Ἄκομα χθές μεσ' ἐστὶ φωνητὰ

Στῆς μάννας του τὴν ἀγκαλιὰ

Πετοῦσε τὸ καυμένο!

Ὅμως τουφέκια βρόντησαν ἐπὶ Κρήτη μὴν ἡμέρα.

Τοῦ πῆρε ἀγέρι τὴ φωνητὰ,

Τὴ μάννα Τούρκου πιστολιὰ,

Κ' ἡ μάχη τὸν πατέρα!

Ἀμίλητο καὶ σκυθρωπὸ τὸ δάκρυ του κρατοῦσε

Κ' ἄπλωνε χέρι μ' ἐντροπή,

Ὅμως δὲν ἤθελεν νὰ πῆ,

Τὸ μαῦρο, πῶς πεινοῦσε!

Ἄχ, καίτος ποῦ δὲν πείνασε «πεινώ!» ποτὲ δὲν λέγει

Δὲν τὸν ἀφίνουσι οἱ λυγμοί,

Κυττάζει μόνον τὸ ψωμί

Ἄπο μακρὰ καὶ κλαίγει.

ΕΝ Τῷ ΕΛΡΙ

Ἦ ἔαρ! ἔαρ! μὴ τοσοῦτω βίαιον, μὴ τοσοῦτω ταχὺ, μὴ δίδῃς ἡμῖν τὰ πάντα ὁμοῦ!

Κάλιξ γιγνόμενε, διατὶ σπεύδεις νὰ ἀνθήσῃς; Ἄνθος ῥοδόεν καὶ μυροβόλον, ἀξίζον κάλλιον τοῦ εὐχύλου καρποῦ ἢν ὑπόσχεσαι, ἄφες ἡμῖν τὴν ἐλπίδα, τὴν ἠδυτάτην τῶν ἀγαθῶν.

Ῥόδον, ἄντεχε, μὴ ἀκοῆς τὸν συμβουλεύοντά σε ζέφυρον, ὑπέκφευγε τὴν προκαλοῦσάν σε ἀκτίνα, καὶ τὴν γοιμοποιοῦσάν σε δρόσον, βράδυνον τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου Κάρρ τοῦ κηπουροῦ ἀγγεληθείσαν ἐκείνην ἐκρηξίει, οἰκονόμει τὴν καλλονὴν σου, μὴ παραδίδου πάσας τὰς εὐφρίας σου, θὰ ἀποθάνῃς.

Ποῦ δὲ, ἀνόητον ῥεῦμα, τοσοῦτω ταχέως τρέχεις διὰ τῶν ἀνθηρῶν χλοῶν; Μὴ τόσῳ βιαίως! Τοσοῦτω λοιπὸν σπεύδεις νὰ καταλείπῃς τὴν ἐκ βρύων καὶ λεπτῆς ἄμμου ταύτην κοίτην, ὅπως ἀπο-

λεσθῆς εἰς τὰ θορυβώδη κύματα τοῦ μεγάλου ποταμοῦ.

Καὶ σεῖς πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὅποια τοσοῦτον χαριέντως ψάλλετε πηγνύμενα ὑπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τὰς καλιάς σας διατί νὰ σπεύδητε; Ἡ τράπεζα, ὡς λέγουσιν οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, δὲν εἶναι ἐνοικιασμένη.

Ἄηδονεῦ, πτωχὲ μικρὲ, δὲν γινώσκεις ὅτι μετὰ τὸν χρόνον τῶν ἐρώτων δὲν θὰ ἄσῃς πλέον; Καὶ τί θὰ γενῶμεν ἡμεῖς, ὅταν θὰ παύσωμεν ἀκούοντας τὸ ἄσμα τοῦ ἀηδονέως ἐν τῇ λαμπρᾷ σελήνῃ; θὰ τελειώσωσι λοιπὸν αἱ ἑορταὶ τοῦ ἔαρος;

Μὴ τοσοῦτω βιαίως, παιδάριον πειρώμενον τῶν πρώτων βημάτων καὶ προχωροῦν μὲ σφαλερὸν καὶ ταλαντώδες βῆμα, ὡς εἰς ὑπήκουες εἰσέτι εἰς τὴν ταλάντευσιν τοῦ λίκκου σου, μὴ ἀφίνης παρευθὺς τὴν ὑποστηρίζουσάν σε χεῖρα, θὰ πέσης, πίπτεις καὶ κλαίεις.

Μὴ τοσοῦτω βιαίως, νεανία, μὲ τὴν ἀγνὴν καρδίαν ὅστις εἰσέρχεται τοσοῦτω ἐπιθυμητικῶς εἰς τὴν ζωὴν· μετρίασον τὸν ζήλόν σου, μὴ παραδίδου ὀλόκληρος, μὴ σβέσης διὰ μιᾶς βαιοτάτης κινήσεως τὴν λαμπάδα ἣν ὁ Θεὸς ἔθηκεν ἐν τῇ χειρὶ σου καὶ ἥτις φωτίζει τὴν ψυχὴν σου, μὴ δρέψῃς ἅπαντα ταῦτα τὰ ἄνθη, μὴ μεθύσκησαι ὑπὸ πασῶν τούτων τῶν εὐωδιῶν, θὰ πέσης, πίπτεις καὶ κλαίεις!

Μὴ τοσοῦτω βιαίως σεῖς οἱ θέλοντες ἐν παντὶ ἀγωνίᾳ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἐπιτυχίαν, σεῖς οἱ μετὰ τοσαύτης μανίας ὀρμῶντες πρὸς σκοπὸν ὅστις πάντοτε σὰς διαφεύγει καὶ ὃν μόνον τινὲς δύνανται νὰ ἐλπίζωσι παρατηρήσατε ὀπισθεν ὑμῶν πᾶν ὅτι καθ' ὁδὸν ἀνετρέψατε καὶ ἐθραύσατε! Ἐὰν δὲν μετριάσητε τὸν ἀκάθεκτον τοῦτον δρόμον, θὰ ἀφήσητε αὐτοῦ καὶ τὴν ζωὴν, ἴσως δὲ καὶ τὴν τιμὴν!

Μὴ τοσοῦτω βιαίως σεῖς οἱ κρατοῦντες τὴν γραφίδα, τὸν χρωστήρα ἢ τὴν λύραν, ἢ βία δὲν εἶναι ἡ ἰσχὺς· σεῖς οἱ ἄδοντες, αἱ κραυγαὶ δὲν εἶναι ἑκφρασις· σεῖς οἱ ὀμιλοῦντες, ἢ λοιδορία δὲν εἶναι τὸ ἐπιχείρημα, σεῖς οἱ δικάζοντες καὶ

καταδικάζοντες, ἢ δικαιοσύνη δὲν εἶναι πλέον μάχαιρα· καὶ σεῖς δὲ οἱ πίνοντες ὑπὸ τὴν σκιαδά, δὲν εἶναι ἡ μέθη ἢ ἡδονή.

Μὴ τοσοῦτω βιαίως, πνεῦμα τῶν κλυδώνων καὶ καταγιγίδων τῶν διασκορπιζόντων τὰς μεγάλας πολεμικὰς ναῦς, δεινότης περὶ τὴν λεηλασίαν καὶ τὸν πόλεμον αἱματοῦντων τὸν κόσμον, πάθη ἀνόητα ταράσσοντα τὰς ψυχὰς!

Ἄλλὰ βιαιότερον, ἡδέϊα ἔσπερία αὔρα ἢ ἐπανάγουσα εἰς τὸν λιμένα τὴν πτωχὴν τοῦ ἀλιέως λέμβον· αἴσθημα ἀδελφικὸν ἐπανάγον τὴν ὁμόνοιαν· εὐσπλαγχνία θεραπεύουσα καὶ ἰωμένη τὰς πληγὰς.

Βιαιότερον σεῖς οἱ καλοθηληταὶ οἱ διὰ τῆς καρδίας ἀνυψούμενοι καὶ διὰ τῆς ἐργασίας δοξαζόμενοι· σεῖς οἱ ὑποστηρίζοντες καὶ προστατεύοντες τὸν ἀδύνατον· σεῖς οἱ ἀναζητοῦντες τὰς ἀγνώστους ἰκανότητας καὶ διὰ πάσης εὐγενοῦς προσπαθείας ἐπαινοῦντες· σεῖς οἱ ἐκκέοντες τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς ἔργοις σας, σεῖς τέλος πάντων πάντες οἱ ἀγαπῶντες· σεῖς, οἱ ἄγγελοι τοῦ καλοῦ Θεοῦ οἱ ἐν ἀτελευτήτῳ ἔαρι παράγοντες καὶ διασκορπιζοντες ὑπὸ τὰ βήματά σας τὰ ἄνθη τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἔρωτος βιαιότερον, ἔτι βιαιότερον!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

N. Γ. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

Υ Π Ο

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΡΑΓΩ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΒΕΡΜΟΝΔΟΥ

Πρόσωπα

ΡΟΒΙΝΟΣ

ΙΠΠΟΤΗΣ ΡΑΠΙΝΙΕΡ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΩΤΙΕΡΟΣ

ΜΑΡΙΑ

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

ΜΑΡΚΕΣΙΟΣ ΛΟΡΜΙΑΣ

ΚΟΜΗΣ ΣΕΡΝΥ

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΡΩΝΗ ΡΟΝΚΕΡΟΛ

ΚΟΜΗΣΣΑ ΣΕΡΝΥ

Ἡ σκηνὴ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πράξει εἰς τινα καλύβην τῶν Πυρρῆναίων· ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ εἰς Παρισίους, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Ῥουκερόλ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(Ἐν τῷ θεάτρῳ παρίσταται τὸ ἐσωτερικὸν καλύβης τῶν Πυρρῆναίων. Θύραι πλάγιαι· θύρα εἰσοδοῦ καὶ παράθυρα βλέποντα πρὸς τὰ ὄρη. Δεξιᾶ, μεγάλη ἐστία μὲ προπέτασμα· πλησίον αὐτῆς τράπεζα χωρική. Δύο ὁδοιπορικὰ δισάνκια, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ πλαγίας θύρας, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς ἀριστερᾶς. Λυχνία ἀνημμένη ἐπὶ τῆς τραπέζης.)

Σ Κ Η Η Α'.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ, ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ· ἔπειτα ΙΩΑΝΝΗΣ

ΓΩΤΙΕΡΟΣ

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

(Εἰς τὴν θύραν τοῦ βάλθους καλοῦσα εἰς τὰ ἐκτός.)

Ἐ! φίλε.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ποῖον φωνάζετε, κυρὰ Ζιρώ;

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Τὸν Ἰωάννην Γωτιέρον, ἐκεῖνον ποῦ ὀνομάζουν Ἡλίθιον, τὸν ξυλουργὸν τῆς ἐπαύλεως, ὁ ὁποῖος μένει ἐκεῖ καρφωμένος εἰς τὸν δρόμον, σὰν νὰ ἐπερίμενε κανένα.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Τέτοια ὥρα; Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς εἰς τὸ χωριὸ αὐτὸς ὁ βλάξ ἔχει φήμην μάγου.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ὁ πτωχὸς δὲν εἴμπορεῖ μῆτε δύο λόγια νὰ εἰπῇ συκρατητά.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ἰσα ἴσα δι' αὐτὸ δὲν εἴμπορεῖ.

(Ὁ Ἰωάννης Γωτιέρος φαίνεται εἰς τὸ βάλθος.)

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ἰωάννη Γωτιέρε, θέλεις νὰ μᾶς βοηθήσης νὰ φέρωμεν αὐτὰ τὰ δισάκκια εἰς τὸ ἀμαξάκι τοῦ χωρίου τὸ ὁποῖον θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Τάρβην;

ΓΩΤΙΕΡΟΣ

Ναί...

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Πολὺ ἀργὰ ἐπιστρέφεις εἰς τὸ σπίτι σου σήμερον, μπάρμπα Γωτιέρε. Μήπως ἔρχεσαι ἀπὸ τὸ συνέδριον τῶν μάγων;

ΓΩΤΙΕΡΟΣ

Ὅχι...

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον τὸ ὅποῖον εἴμπο-

ρεὶ κανεὶς νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ σῶματου.

(Δεικνύων αὐτῷ τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ δισσάκιον.)

Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ αὐτό...

ΓΩΤΙΕΡΟΣ

Ναί...

(Λαμβάνει τὸ δισσάκιον καὶ ἐξέρχεται.)

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Καὶ μολαταῦτα δὲν ἦτο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν πρὸ τεσσάρων χρόνων... τότε ὠμιλοῦσε σὰν ὅλος ὁ κόσμος... ἀλλὰ ἔπειτα, ἔξαφνα... ἔχασε τὴν ὀμιλίαν... Καὶ αὐτὸ τοῦ συνέβη τὴν ἐπομένην τῆς νυκτὸς τὴν ὁποίαν ὁ βαρῶνος Ῥουκερόλ ἐπέρασε εἰς τὴν ἔπαυλιν... Ἄπὸ τότε δὲν προφέρει ἄλλας λέξεις παρὰ Ναὶ καὶ Ὅχι· τὸν ὠνόμασαν δὲ εἰς τὸ χωρίον Ἠλιθίου καὶ Βλάκα... Ἐγὼ ἐνόμιζα πάντοτε ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε κατὰ μυστικόν... ἀλλ' ὅταν ἠθέλησα νὰ τὸν ἐξετάσω... μίαν ἡμέραν ὅπου ἐπεδιόρθουε τὸν φούρνου τῆς ἐπαύλεως... ὄχι! ναί! ὄχι! αὐτὸ μόνον εἰμπόρεσα ν' ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα του.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Παρητήρησες, κυρὰ Ζιρῶ, ὅτι ὕσαι φοραὶς ἔρχεται κανεὶς εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὁ Ἰωάννης Γωτιέρος τὸν ἀκολουθεῖ πάντοτε κατὰ πόδας;

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ναί· αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ δυστυχὴς εἶναι βλάξ.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Εἶναι ἀληθές.

(Πρὸς τὸν Γωτιέρον εἰσερχόμενον.)

Λέγουν, μπάρμπα Γωτιέρε, ὅτι ἡ γυναϊκά σου θὰ γεννήσῃ καὶ ἄλλο παιδί... τὸ ἔβδομον νομίζω.

ΓΩΤΙΕΡΟΣ

(Μὲ μειδιάμα βλακωδῶς εἰρωνικόν.)

Ναί...

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Δὲν σὲ ἐνοχλεῖ νὰ ἔχῃς τόσα παιδιὰ;

ΓΩΤΙΕΡΟΣ ὁμοίως.

Ὅχι...

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Αὐτὸ ἐμένα θὰ μὲ ἠνώχλει.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ἴδετε πόσον εὐγλωττος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄστειος. Ἐπιμένω εἰς ὅσα εἶπα... εἶναι μάγος.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

ὦ! σὺ τὰ πιστεύεις ὅλα...

(Ὁ Βαλεντίνος βοήθει τὸν Γωτιέρον νὰ λάβῃ τὸ εἰς ἀριστερὰ εὐρισκόμενον δισσάκιον.)

Εἶμαι βεβαία ὅτι δίδει πίστιν εἰς τὰς ἀναριθμήτους ἱστορίας τὰς ὁποίας διηγοῦνται διὰ τὴν ἔπαυλιν τοῦ Ῥουκερόλ... Πότε ὅτι εἶναι κρυμμένος εἰς αὐτὴν μεγάλος θησαυρός... πότε ὅτι ἔχει τὸν διάβολον ὡς πρῶτον ὑπηρέτην.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Εὐχαριστῶ, μπάρμπα Γωτιέρε, εὐχαριστῶ διὰ τὴν συνδρομήν.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ἐνα ποτηράκι κρασί... αὐτὸ δὰ δὲν τὸ ἀρνεῖται κανεὶς.

ΓΩΤΙΕΡΟΣ εὐθύμως.

Ὅχι... (πίνει.)

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ ἰδίᾳ.

Ἐὰν δίδωντάς του κρασί εἰμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὀμιλήσῃ. (Ἐψηλοφώνως.) Τὸ εὐρίσκεις καλόν;...

ΓΩΤΙΕΡΟΣ (ἐπίσης εὐθύμως.)

Ναί...

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Θέλεις ἄλλο ἓνα ποτηράκι;

ΓΩΤΙΕΡΟΣ (ἀποτόμως.)

Ὅχι...

(Ἀναστρέφει τὸ κενὸν ποτήριόν του ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἀναχωρεῖ.)

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Πέτρινο κεφάλι, πήγαινε εἰς τὸν διάβολον!

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ — ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ἄ! ἰδού, χάρις τῷ Θεῷ, τὰ δισσάκιά μας εἰς τὸ ἀμαξάκι· ἄς ἔλθουν τώρα τὰ ἄλογα, ὅταν θελήσουν.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Δὲν θὰ ἔλθουν παρὰ εἰς τὰς ἔνδεκα
καὶ τρία τέταρτα.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Θὰ ἐπρωτίμων νὰ ἀνεχωροῦμεν ἡμέ-
ραν... Τὴν νύκτα, κυρὰ Ζιρῶ, δίνουν
καὶ πέρνουν τὰ φαντάσματα... Καὶ
πρὸ ὀλίγου ἀνετριχίασα, ὅταν ἐνθυμή-
θην ὅτι σήμερον εἶναι σάββατον.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Πιστεύεις λοιπὸν εἰς τὰ φαντάσματα
καὶ σὺ, Βαλεντίνε;

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Θεέ μου! δὲν εἶμαι τόσο ζῶον ὥστε
νὰ μὴ τὰ πιστεύω. Δὲν εἶμαι πολὺ ἀν-
δρείος, τὸ ὁμολογῶ, καὶ πιστεύω εἰς τοὺς
δαίμονας καὶ εἰς τὰ πνεύματα, καὶ τὸ
λέγω. Φοβοῦμαι, ὅταν εὐρίσκω καμμίαν
σαύραν εἰς τὸ ὑπόγειον, καὶ ὅταν βλέπω
εἰς τὴν ἔπαυλιν καμμίαν νυκτερίδα. Φο-
βοῦμαι τὰς γλαυκάς τὰς ὁποίας καρφό-
νουν εἰς τὰς αὐλοθύρας διὰ νὰ προφυ-
λάττωνται ἀπὸ τὰ νυκτερινὰ δαιμόνια.
Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζω τὸ ἄλογον τῶν μα-
γισσῶν, φοβοῦμαι πρὸ πάντων τὸ ξύλον
τοῦ σαρώθρου.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ.

Οὐφ! ἄφησέ με ἤσυχον.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Κυρὰ Ζιρῶ, ὅταν κατοικῆ κανεὶς πρὸ
διακοσίων πενήντα χρόνων εἰς τὴν ἔπαυ-
λιν τοῦ Ῥουκερόλ...

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Πῶς;

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ἐπὸ πατέρα εἰς υἱὸν, πρέπει φυσι-
κῶς νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν διάβολον ὁ ὁποῖος
ἔρχεται καὶ τὴν ἐπισκέπτεται κάθε φο-
ρὰν ὅπου ἔλθῃ νέος ιδιοκτήτης.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ὅταν ἤμην πολὺ μικρὴ, μὲ ἐφόβιζαν
μὲ αὐτὰς τὰς διηγῆσεις... Ἀλλὰ νὰ
τόσα χρόνια ποῦ κατοικῶ εἰς τὸ χωρίον
καὶ ἠξεύρω ὅτι ὁ διάβολος ἔμεινε πολὺ
ἤσυχος εἰς τὸ σπιτάκι του... ὅπου πι-

θανὸν κάμνει ὀλιγώτερον κρύον παρὰ ἐδῶ
εἰς τὰ Πυρρῆναϊά μας.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Σιωπῇ, κυρὰ Ζιρῶ, μὴ ἀστειεύεσαι
μὲ τὰ σπουδαῖα πράγματα... Ἐὰν ὁ
διάβολος δὲν ἐφάνηκε πρὸ τόσο καιροῦ,
αὐτὸ εἶναι διότι ὁ τελευταῖος ιδιοκτή-
της, ὁ στρατηγὸς Ῥουκερόλ, ἀνδρείος
ἀξιωματικὸς τοῦ Ναπολέοντος, ἀποκα-
τεστάθη εἰς Γερμανίαν μετὰ τὸν πό-
λεμον.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ναί· ἀλλ' ὀλίγον καιρὸν πρὶν ἀποθάνῃ,
κατὰ τὰ 1825, εἶναι τώρα τέσσαρα χρό-
νια, ἐπέστρεψε εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐκοι-
μήθη μίαν νύκτα εἰς τὴν ἔπαυλιν.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Μόνον μίαν νύκτα... Πιθανὸν νὰ μὴ
ἔλαβε εἶδησιν ὁ διάβολος.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Λοιπὸν πιστεύεις καὶ σὺ εἰς αὐτὸν
τὸν μῦθον;

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Καὶ ποῖος εἰμπορεῖ νὰ μὴ τὸν πι-
στεύσῃ, ἀφοῦ εἶναι σημειωμένος εἰς ὅλα
τὰ χρονικὰ τῆς ἐπαρχίας; Ἄμα φθάνῃ
ὁ κάθε νέος ιδιοκτήτης, ἔρχεται νὰ λάβῃ
τὰς διαταγὰς τοῦ ὁ μυστηριώδης προσά-
της... Καὶ ἐγὼ ποῦ σοῦ ὀμιλῶ εἶδα...

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Τὸν διάβολον;

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ὅχι· ἀλλὰ τὸ κουδοῦνι τὸ ὁποῖον τὸν
ἀναγκάζει καὶ ἔρχεται... μὲ τὴν εἰκό-
να τοῦ Σαταναῖ ἀπ' ἐπάνω καὶ ἡ οὐρά
του χρησιμεύει διὰ κρόταλον.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ἄρκει λοιπὸν νὰ μὴ κουδοῦνισῃ κανεὶς,
καὶ τότε δὲν ἔρχεται.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Ναί... ἐὰν αὐτὸ εἰμποροῦσε νὰ γίνῃ
ἀλλὰ πάντοτε εὐρίσκειται κάποιος καὶ
ἐγγίζει τὸ ἀναθεματισμένον κουδοῦνι...
Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἀγαπῶ ὅλας αὐτὰς

τὰς μαγείας, ἀποχαιρετῶ αὐτὸ τὸ χω-
ρίον. Ἐκτος τούτου, πῶς εἴμπορῶ νὰ
ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὴν ἐξαιρετον κυρίαν
μου, ὅταν τὴν ἀποβάλλουν ἀπὸ τὴν
ἔπαυλίν της, ἀφοῦ κατώρθωσαν νὰ κη-
ρυχθῇ παράνομος σύζυγος τοῦ μακαρί-
του βαρώνου Ῥουκερόλ!

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Διὰ τὸ ὅποῖον ἡ ἀγαπητή μας Μαρία
θὰ χάσῃ τὸ ὄνομά της καὶ τὴν κοινωι-
κὴν της θέσιν... Ὡ! κύριε Βαλεντίνε,
εἰς μάτην ὅσα καὶ ἂν λέγουν, ἡμεῖς δὲν
θὰ πιστεύσωμεν ποτὲ ὅτι γυνὴ τόσο
ἐνάρτετος ὡς ἡ κυρία βαρώνη δὲν ἦτο
σύζυγος τοῦ Κ. Ῥουκερόλ, υἱοῦ τοῦ ἀρ-
χαίου μας αὐθέντου.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

Σίωπὴ!... ἰδοὺ ἡ κόρη της.

Σ Κ Η Ν Η Γ'.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ, ΜΑΡΙΑ, ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ

ΜΑΡΙΑ

Βαλεντίνε, ἡ μητέρα μὲ στέλλει νὰ
σὲ ἐρωτήσω, ἐὰν ἡ ἄμαξα θὰ ἦναι μετ'
ὀλίγον ἔτοιμος.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ ἰδιᾶ.

Ἡ ἄμαξα;... Δυστυχῆς παιδίον...

(Ἐψηλοφώνως)

Τὸ ἄμαξάκι, κυρία, εἶναι ἔτοιμον, ἀλλὰ
ἐξήτησαν τὰ ἄλογα ἀπὸ τὴν μεγάλην
ἔπαυλιν διὰ τὸ μεσονύκτιον.

ΜΑΡΙΑ

Τρεῖς ὥρας ἀκόμη νὰ περιμένῃ τις!...
Δὲν σὲ λέγω δι' ἐμὲ, ἀλλ' ἡ μήτηρ μου
ὑποφέρει τόσο ἐδῶ!... Ἐλπίζω ὅτι εἰς
τὴν πατρίδα μας Γερμανίαν θὰ εὔρη με-
γαλειτέραν ἡσυχίαν καὶ θὰ λησμονήσῃ
τὴν λύπην της. Ἡ ψυχὴ μου ἀκόμη ἀνοί-
γεται πρὸς τὴν ἐλπίδα· ἀλλαχοῦ ἡ τύχη
θὰ ἦναι ὀλιγώτερον αὐστηρά. Μετὰ λύ-
πης θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν Γαλλίαν,
ὅπου οἱ κακοὶ προσβάλλουσι τὴν τιμὴν
ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ Γερμανία ἐπίσης θὰ
μᾶς γίνῃ προσφιλὴς· τὸ γλαυκὸν ψυχρο-
τέρον οὐρανοῦ εἶναι ὀλιγώτερον εὐμετά-
βλητον, καὶ ὁ εὐδαίμων ἀγρὸς ὅστις εἶ-

δε γεννωμένην τὴν μητέρα μου, θὰ ἔχη
πάντοτε ἄνθη διὰ τὸ τέκνον της.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ὡ! πόσον θὰ σᾶς ἐπιθυμήσωμεν· εἴ-
σθε τόσο καλὴ καὶ τόσο χαρωπὴ!...
Ἐπήρξατε ἡ πρόνοια καὶ ἡ χαρὰ ὄλων,
ἀγαπητὴ κυρία Μαρία.

ΜΑΡΙΑ

Δυστυχὴ μου μητὲρ! αὐτὴ ἡ ἄδικος
δίκηθὰ τὴν ἐφόνευεν ἴσως, ἐὰν δὲν ἤμην
πλησίον της νὰ τὴν παρηγορῶ.

ΚΥΡΙΑ ΖΙΡΩ

Ἄλλὰ πῶς γίνεται ἡ κυρία μήτηρ
σας νὰ μὴ φυλάξῃ κανένα τίτλον τοῦ
γάμου της;

ΜΑΡΙΑ

Ἄ! καὶ ποῖος σκέπεται ὄλα αὐτὰ,
ὅταν ἦναι εὐτυχὴς; Καὶ ἔπειτα, ὑπάρ-
χουν δυστυχίαι τὰς ὁποίας δὲν εἴμπορεῖ
κανεὶς νὰ προῖδῃ... Ὁ πατήρ μου καὶ
ἡ μήτηρ μου ἐστεφανώθησαν εἰς τὴν μι-
κρὰν πόλιν Χανάου, πλησίον τῆς Φραγκ-
φόρτης... Ἦτο δυνατὸν νὰ περάσῃ
ἀπὸ τὸν νοῦν των ὅτι θὰ ἐπυρπολεῖτο
τὸ πρεσβυτέριον, καὶ ὅτι θὰ ἐκαίοντο
τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τὰ ὁποία ἀπε-
δείκνυον τὸν γάμον των;... Ἡδύνατό
ποτε νὰ συλλογισθῇ ἡ μήτηρ μου ὅτι
ὁ πατήρ μου θὰ ἀπέθνησκε τόσο τα-
χέως; Ἐνόσω ἐκεῖνος ἔζη, μᾶς περιε-
κύκλουν διὰ σεβασμοῦ, δι' ἀγάπης, καὶ
ἄμα τὸν ἤρπασεν ὁ θάνατος, ἄμα ἐμεί-
ναμεν ἐγκαταλελειμμένοι, ἀνευ στηρίγ-
ματος, ἀνευ προστατῶν, μᾶς περιέπλε-
ξαν εἰς δίκην καὶ μᾶς ἀφήρσαν ὅ,τι καὶ
ἂν εἴχομεν... τὸ ὄνομά μας... τὴν
περιουσίαν μας. Διωχθεῖσαι ἤδη ἀπὸ
τὴν οἰκίαν ἦν εἴχομεν εἰς Παρισίους,
ἰδοὺ ἀκούομεν ὅτι εἰς ἐκ τῶν συγγενῶν
μας, ὁ ἰππότης Ῥαπινιέρ, ἔρχεται νὰ
λάβῃ κατοχὴν τῆς ἐπαύλεως Ῥουκερόλ.
Ἡ μήτηρ δὲν ἐνόμισε καλὸν νὰ τὸν πε-
ριμείνῃ... διὰ τοῦτο κατεφύγομεν εἰς
τὴν ἔπαυλίν σας, καλὴ μου κυρία Ζιρῶ...
καὶ ἡ μήτηρ θέλει νὰ ἀναχωρήσωμεν, χω-
ρὶς νὰ τὸ μάθῃ κανεὶς.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΕΓΩΙΣΜΟΣ ΠΑΝΤΟΥ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ — ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. ὦ! ὀρίσατε, κύριε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Εἰς τὰς διαταγὰς σας, κύριε.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Κύριε. Ἐτοποθετήθητε εἰς τὸν οἶκόν μου με ὀδοθήκοντα φράγκα κατὰ μῆνα; Διατὶ τοῦτο;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Κύριε. Ἐλαβον τὴν τιμὴν νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκόν σας ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ γραμματέως καὶ πληρεξουσίου ὑμῶν.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ὁ προκάτοχός σας δὲν ἐλάμβανεν εἰμὴ ἐξήκοντα. Μὲ τοὺς ἰδικούς σας ὄρους νομίζω ὅτι ἔχω πλειότερον δικαίωμα νὰ ἀπαιτῶ παρ' ὑμῶν τὴν ἀκρίβειαν.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Διατάξατε, κύριε. θέλετε ζῆλον πλειότερον, θέλετε τὴν ἀφοσίωσιν τῆς ἀφοσιώσεως τὴν πλεον ἀπόλυτον;

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Πολὺ καλὰ, πολὺ καλὰ, κύριε. ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω ἐὰν διὰ νὰ μοῦ δείξετε ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν περιπατεῖτε εἰς τὸν κῆπον ἀντὶ νὰ ἦσθε εἰς τὴν ἐργασίαν σας. Εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν προδίδει ἀκρίβειαν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων σας.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἐδίδα λογαριασμὸν εἰς τὴν δεσποσύνην διὰ τινὰ ἐντολὴν τὴν ὅποιαν με ἐτίμησε διὰ τῆς ἐμπιστοστοσύνης τῆς.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τὸ νὰ ἐκτελήτε τὰς παραγγελίας τῆς δεσποσύνης εἶνε τὸ καλλίτερον, ἀλλ' αὐταὶ δὲν πρέπει νὰ σᾶς κωλύουν ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν καθηκόντων.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, Κύριε, βλέπετε... βλέπετε... σᾶς εἶπον ἐν ψεῦδος.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ναί; τί;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἡ δεσποσύνη δὲν μοῦ ἔδωκεν οὐδεμίαν ἐντολὴν.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. — Λοιπὸν τί ἐκάμνετε εἰς τὸν κῆπον.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Τρέμω ὄλος! ἀλλ' ὅπως δήποτε τί νὰ εἶπω, κάλλιον σήμερον παρὰ μίαν ἄλλην ἡμέραν, ἐπειδὴ ὅπως καὶ ἂν ἦνε, θὰ τὸ εἶπω.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τί τρέχει;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἄμα ἀνοίγω τὸ στόμα μου! ἢ γλώσσά μου παγώνει.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τί εἶνε αὐτό! Κύριε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἡ δεσποσύνη Ραλλοῦ....

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Λοιπὸν.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Λοιπὸν τὴν ἀγαπῶ, τὴν λατρεύω.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. ὦ θεέ μου!

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Θὰ σᾶς ἦμαι υἱὸς ὅστις καὶ θὰ σᾶς ἐκτιμᾶ καὶ θὰ σᾶς ὑπακούη.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. — Κύριε Δημήτριε, Δημονεῖτε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. — Εἶμαι νέος ἀνευ περιουσίας, ἀλλὰ με τὸ στήριγμά σας καὶ τὰς συμβουλὰς θὰ ἀποκαταστηθῶ. Ἄφ' ἑτέρου μία δραστηριότης ὑπερόριος εἰς τὰ συμφέροντά σας ἔσται ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς εὐγνωμοσύνης μου. Τὰς ὑποθέσεις σας θὰ τὰς θεωρῶ ὡς ἰδικὰς μου.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τὸν βλέπεις ἐκεῖ! δὲν εἶνε τόσον ἀνοστος. Κύριε Δημήτριε, ἄς ὀμιλήσωμεν σπουδαίως. Ἐὰν ἐννόησα καλῶς τοὺς ἀσυναφεῖς λόγους σας, νομίζω ὅτι με προτείνετε νὰ σᾶς δώσω τὴν θυγατέρα μου εἰς γάμον.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ναί! Κύριε, καὶ πιστεύσατε....

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ἄς τελειώσωμεν. Θέλω νὰ σᾶς ἀποδείξω μίαν μεγάλην ἀνεξικακίαν.

(Ὁ Δημητράκης τρέχει νὰ λάβῃ τὴν χεῖρα τοῦ Χονδρέλλου, καὶ πειράται νὰ τὴν φιλήσῃ. Ὁ Χονδρέλλος τὴν σύρει με ὑπερήφανον ὕφος.)

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ναί! θέλω σᾶς δείξει τὴν τὴν μεγάλην ἀνεξικακίαν μου. Δὲν σᾶς διώκω τὴν στιγμὴν αὐτήν. Νὰ τελειώσετε τὸν μῆνά σας, τὸ τοιοῦτον σᾶς δίδει τὸν καιρὸν συγχρόνως νὰ εὑρετε μίαν θέσιν.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἀλλά! Κύριε...

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Καὶ εἰς τὴν νέαν τοποθέτησίν σας, σὰς συμβουλεύω νὰ φανήτε ὀλιγώτερον ὑπερήφανος, ἀπαιτητικός.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἀλλά Κύριε! θὰ κάμω ὅπως καὶ ἡμεῖς. Διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς τιμιότητός μου θὰ κατασταθῶ πλούσιος, θά...

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ἀ! θέλετετε νὰ νυμφευθῆτε τὴν δεσποσύνην des Aulnaies. Μὰ δὲν εἶναι ἡμίσεια ὥρα ὅπου τὴν ἀπεποιήθην εἰς τὸν Κόμητα Κολοκύθαν, ὅστις, τὸ ἀκούεις, ἦλθε προσωπικῶς νὰ νὰ τὴν ζητήσῃ διὰ τὸν υἱόν του. Ἐννοεῖτε λοιπὸν, πολὺ καλὰ πιστεύω, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τὴν δώσω εἰς τὸν υἱὸν ἐνὸς ὑπαλλήλου τοῦ Ἐμπορίου τῶν Οἰκονομικῶν. Ὁχι! ἡ δεσποσύνη des Aulnaies δὲν εἶνε προωρισμένη νὰ γίνῃ Κυρία Δημητράκη Λιμπιρίκη, Κουρκουρίκη, ξεύρω πῶς λέγουν τὸν πατέρα σου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Κύριε, ὁ πατήρ μου εἶνε εἰς τιμιώτατος ἄνθρωπος.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τίς σοῦ λέγει τὸ ἐναντίον καὶ σὺ ἀκόμη, ἀκριβέ μου, εἶσαι εἰς τιμιώτατος ἄνθρωπος. Ὅλος ὁ κόσμος εἶνε τιμιώτατος. Ἀλλά... τέλος πάντων εἶνε τάξεις εἰς τὴν κοινωσίαν, εἶνε γένῃ... Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ δυστύχημα τούτου τοῦ καιροῦ, ὅτι ἕκαστος ζητεῖ νὰ ἐξέλθῃ τῆς σφαίρας... ὅτι ὅλα τὰ μέσα τὰ θεωροῦν θεμιτὰ διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸν σκοπὸν των. ὅτι ἕκαστος δὲν γνωρίζει τὴν κατωτέραν θέσιν του, οὔτε τὸν ἐγωῖσμόν τοῦ ἄλλου. Εἶνε ἡ σαλάτα, (κουλουβάχατα) εἶνε ἡ σύγχυσις.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Κύριε.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ἀρκετὰ. ἄς παύσῃ περὶ τούτου ἡ ὀμιλία. Θὰ τελειώσετε τὸν μῆνά σας. Ἐν τούτοις, εἰὰν κατὰ τὰ διάστημα τῶν 20 ἡμερῶν ὅπου θὰ μείνετε ἐδῶ σκεφθῆτε ν' ἀπευθύετε τὸν λόγον εἰς τὴν δεσποσύνην des Aulnaies, καὶ μόνον ὑψώσετε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς αὐτήν, θὰ ἀναχωρήσετε μετὰ πέντε λεπτά, χρόνος ἐπαρκῶν νὰ μαζώξετε ταῖς πένες σας καὶ τοὺς σουγιάδες σας.

[Ὁ Εὐσέβιος εἰσέρχεται.]

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Κύριε, τὸ πρόγευμα εἶνε ἕτοιμον.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Πρόσεξε, Κύριε Δημητράκη καθίσατε ἐκεῖ εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἔχω δέκα ἐπιστολὰς δι' ἀντιγραφὴν. Ἀναπληρώσατε τὸν χρόνον δι' ἐχάσατε. Θὰ τὰς ἔχετε ἐτοιμοὺς ἅμα μετὰ τὸ πρόγευμα.

[Δημητράκης μόνος]

Ἀ! Ἡ δεσποσύνη Παλλοῦ δὲν εἶνε ὀρισμένη νὰ γίνῃ Κυρία Δημητρίου Πιρικίδη. Ἀ! Ἐδιώχθην μόνον, διότι ἠθέλησα νὰ σκεφθῶ δι' αὐτήν. Αὐτὸ θὰ εἶπῃ ἄνθρωπος νεόπλουτος. Ἐμπορος πλουτήσας. Καὶ εἶνε καὶ ὑπερήφανος διὰ τοῦτο... περιουσία συναχθεῖσα με ψεύτικον μέτρον καὶ ἀπὸ πώλησιν καταπατιῶν ζαχάρων — Πῶς με μετεχειρίσθη!! Καὶ διατί; — διότι δὲν εἶμαι πλούσιος. Θὰ γίνω — ἔχω θέλησιν — ἔχω ἰκανότητα (με ἔμφασιν). Εἶνε καρδιά τιμιὸν νέου ἤτις πάλλει εἰς τὸ στήθός μου. Εἰς τίμιος νέος εἶνε ἴσος με ὅλον τὸν κόσμον (θλίβει εἰς τὰς χεῖράς του τὰς δοθείσας ἐπιστολὰς καὶ τὰς ρίπτει κατὰ γῆς).. Ναι! Θὰ γίνω πλούσιος... ὅταν ἀποφασίσω νὰ φερθῶ, καθὼς οἱ ἄλλοι... οὕτω συντέμνεται καὶ ἡ ὁδός... ὥστε νὰ νυμφευθῶ τὴν θυγατέρα ἐνὸς μωροπλοῦτου. Ἀλλά με ἀγαπᾷ! δὲν ἀπόλεσα τὸ πᾶν! — αἱ ἐναντιότητες θὰ σεβασθῶσι τὸν ἔρωτά μας — ἔρωτα, ὅστις εἶνε ἡ εὐτυχία μου, εἶνε ἡ ζωὴ μου — Ἀς σημειώσω αὐτὰς τὰς φράσεις διὰ νὰ τῆς γράψω (σημειοὶ λέγων ἔρωτος, ὅστις εἶνε ἡ εὐτυχία μου, ὅστις εἶνε ἡ ζωὴ μου) Θὰ τῆ ἐκφράσω τοὺς πόνους μου με στίχους συγγινητικούς. Ὁ ἔρωτος πλησιάζει τὴν συναίνεσιν. Ὁ ἔρωτος κάμνει ἴσον τὸν ποιμένα καὶ τὸν μονάρχη. Ὁ ἔρωτος... δὲν τὸν ἔχω εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ἀλλ' ἔχω καὶ ἀρκετὸν, — ἐν τοσοῦτῳ θὰ τὴν καγαστήσω εὐτυχῆ. Ἀγαπᾷ τοὺς ζῖλους — αἱ γυναῖκες ἀγαπᾶσι τοὺς στίχους — ἡ γλώσσα τῶν Θεῶν — θὰ κάμω στίχους. Ἐιθυμοῦμαι τὴν πρώτην μου κατὰκτησιν, κατέστρεψα μίαν γυναῖκα, τὴν ἔκαμα νὰ ἀφήσῃ τὸ πᾶν, οἰκογενέ-

νειαν, σύζυγον, τέκνα, περιουσίαν, μὲ στίχους ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε δακτύλων. Εἶμαι φοβερὸς, ὅταν θέλω (ἐγείρεται, προχωρεῖ πρὸς τὴν γωνίαν, κυττάζει εἰς τὸν καθρέπτην, τακτοποιεῖ τὰ μαλλιά του.) Ὅποιαν ὑπεροφίαν ἔδειξεν αὐτὸς ὁ ζαχαρέμπορος. — ἡ φύσις μου ἔδωκε πνεῦμα, καὶ κάποιον ἐξωτερικὸν καλόν. — Νομίζω ὅτι αὐτὰ ἀξίζουν πλειότερον τῶν χρημάτων του. — Δὲν μὲ νομίζει ἴσον του! . . . ἀλλ' εἶμαι ἀνώτερός του. — οὐτιδαυὸν μέταλλον. — Ἐμπρὸς, ἄς κάμωμεν στίχους εἰς τὴν κόρην του. (Ἐπανακαθίζει εἰς τὸ γραφεῖον.) Ἀπελπισία . . . αὐτὸ δὲν εἶνε κακὸν ὡς τίτλος.

[Εἰσέρχεται ἡ Βιργινία μὲ μιαν σκούπαν καὶ ἔν ἑσκακονιστήριον εἰς χεῖρας.]

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ καὶ κύριος ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Πῶς; εἰσθε ἐδῶ, Κύριε Δημητράκη.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Καὶ ὄχι διὰ πολλὰς ἡμέρας, θελκτικὴ Βιργινία.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Τί ἐννοεῖτε μὲ τοῦτο;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἐννοῶ ὅτι ἀπέρχομαι τῆς οἰκίας εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθω πλέον.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Σὰς ἐδίωξαν.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ὅχι! μὰ σχεδόν, ὁ Κύριος Χρουδρέλλος, μὰ ἐγὼ δὲν ξιππάζομαι, ἔλαβεν ἕνα τόνον, ἐν ὕφος τὸ ὁποῖον δὲ μοῦ πρέπει. Ἐδωκα τὴν παραιτήσιν μου.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ἀχ! Θεέ μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἐξέτελεσα τὰς ὑποχρεώσεις μου μὲ τοὺς Κυρίους des Aulnaies, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἀρνηθῶσιν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῶν καλῶν συστατικῶν εἶμαι τὸ ὀλιγώτερον ἴσος των, καὶ ὅτι ἐχρεώσθουν νὰ μοῦ φέρωνται, ὅπως φέρονται μεταξύ των ἄνθρωποι, καθὼς πρέπει. Ὁ τίμιος ποιμὴν εἶνε καλλίτερος ἀπὸ ἕνα πρίγγηπα κακόν.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Καὶ ἀναχωρεῖτε εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕἶΟΣ Β']

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Βέβαια εἰς τὸ τέλος, διότι δὲν ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἀφήσω εἰς ἀμηχανίαν ἀναχωρῶν σήμερον.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ἀκούσατε, Κύριε Δημητράκη. Μὲ εἶπετε πολλάκις ὅτι μὲ ἀγαπᾶτε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ναί! βεβαίως. Σὰς ἀγαπῶ, θελκτικὴ Βιργινία.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Μέχρι τοῦδε ἀπέφευγον νὰ σὰς ἀνταποκριθῶ, ἀλλὰ ἡ σημερινὴ εὐδησις μὲ κάμνει νὰ ἀλλάξω σχέδιον! καὶ ἐγὼ ὡσαύτως σὰς ἀγαπῶ, Κύριε Δημητράκη. Ἡ οἰκογένειά μου εἶνε τιμία, ὁ πατήρ μου εἶνε γεωργός, καὶ ἔκαμε καὶ μικρὰν κατάστασιν . . .

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Δὲν ἔχω ἀνάγκην τῶν ὄσων μοῦ λέγετε διὰ νὰ σὲ εὕρω ἀξιολάτρευτον, ἀκριβή μου Βιργινία. (Θέλει νὰ τὴν ἀσπασθῇ).

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Δὲν εἶναι ἡ παρούσα στιγμή δι' ἀστεϊσμούς, Κύριε Δημητράκη. Ἄς ὀμιλήσωμεν σπουδαίως. Θὰ ἀναχωρήσετε ἐντεῦθεν ἅμα δυνηθῆτε, θὰ σὰς δώσω μιαν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πατέρα μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Μίαν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πατέρα σας; . . . ἀλλὰ δὲν φοβεῖσθε μὴ καὶ ὑποψιασθῇ.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ὅτι ἀνταγαπώμεθα;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ναί!

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Μὰ αὐτὸ ἴσα ἴσα θὰ τὸν γράψω.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Δὲν ἐννοῶ.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Πῶς δὲν ἐννοεῖτε; Θὰ γράψω εἰς τὸν πατέρα μου ὅτι μὲ ἐρωτεύεσθε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἀλλὰ θὰ δυσαρεστηθῇ.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ποσῶς, ποτέ. Θὰ τὸν περιγράψω τὰ καλὰ προτερήματα ὅσα ἀνεκάλυφα εἰς σέ. Θὰ τὸν εἴπω ὅτι νομίζω πῶς θὰ μὲ καταστήσης εὐτυχῇ. καὶ . . . τὸ ὑπόλοιπον μένει εἰς σὰς. θὰ ὀμιλήσετε τοῦ πατρός μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἀλλά! τί θέλεις νὰ εἴπω; . . . Δὲν εἶνε συνήθεια νὰ ἔχοι ἐμπιστευτικούς τοὺς πατέρας εἰς οὗτου εἴδους ὑποθέσεις.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Τώρα καὶ ἐγὼ δὲν σνοῶ. Πῶς ἄνευ τούτου θέλεις ἢ ὑποθέσεις.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἄλλὰ ποία ὑπόθεσις.
 ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ποτὲ δὲν θὰ ὑπάγω ἐναντίον
 τῆς θελήσεως τῶν γονέων μου, καὶ ἀφ'
 ἑτέρου εἶμαι μόνον δέκα ἐννέα ἐτῶν, δὲν
 βιάζομαι.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἐγὼ ἔχω ἐν σχέδιον τὸ
 ὁποῖον εἶνε καλλίτερον. Σὰς ἀγαπῶ, με
 ἀγαπᾶτε. Ἀναχωρῶ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ
 θὰ εὔρω εἰς ἄλλην τὴν θέσιν μου. Θὰ
 ἐξέρχεσθε τὴν Κυριακὴν. Λοιπὸν θὰ
 ἔρχεσθε νὰ με βλέπετε πᾶσαν ἡμέραν
 ἐξόδου.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Νὰ πηγαίνω νὰ σὰς βλέ-
 πω... Ἄλλ' ἐγὼ δὲν λογαριάζω νὰ
 μείνω εἰς ὑπηρεσίαν οἴκου, ἅμα ὑπαν-
 δρευθῶ.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Πῶς ἅμα ὑπανδρευθῆς,
 μήπως σκοπεύετε νὰ ὑπανδρευθῆτε;

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Τί λέγετε, Κύριε Δημητράκη,
 τί εἶδους παιγνίδι παίζομεν; (με ἀπο-
 ρίαν).

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. (με ἔμφασιν) Τὸ θελ-
 κτικὸν παιγνίδι τοῦ ἔρωτος. (Θέλει νὰ
 τὴν φιλήσῃ).

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ἡσυχάσατε. Λέγετε ὅτι με
 ἀγαπᾶτε. Εἶμαι κόρη, εἶσθε νέος, οἱ
 γονεῖς μου με ἀγαποῦν εἰς βαθμὸν νὰ
 μὴ ἀρνηθοῦν τίποτε. Σὰς λέγω νὰ ὑπά-
 γετε νὰ ζητήσετε ἀπὸ τὸν πατέρα μου.
 Νομίζω ὅτι εἶναι πολὺ ἐξηγημένον.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Σὲ βεβαιῶ, δὲν εἶναι πο-
 σῶς ἐξηγημένον. Τί ἔχει νὰ κάμῃ ὁ πα-
 τὴρ σου διὰ τὰ μεταξὺ μας.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Σὰς τὸ ξαναλέγω. Δὲν ὑπαν-
 δρεύομαι, ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ
 πατρός μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. (Γελῶν, καὶ μόλις δυνά-
 μενος ἐκ τοῦ γέλωτος νὰ ὀμιλήσῃ.) Ὡ!
 Πρόκειται νὰ ζητήσω τὴν δεξιάν σας
 ἀπὸ τὸν κατασκευαστὴν τῶν ἡμερῶν σας;
 Ἄ! ἀκριβὸν μου τέκνον, δὲν ἐννόουν
 τοῦτο, ἐντροπή! νὰ ἀλυσσοδέσωμεν τὴν
 ἐλευθερίαν, ὁ γάμος σκοτώνει τὸν ἔρωτα.
 Ὅχι! Ὅχι! ἀκριβεστάτη Βιργινία,
 μακρὰν δεσμῶν τοιούτων, δὲν ἔχομεν
 τάχα δεσμούς ἀνθέων, ὄχι... τὴν βλέ-
 πεις ἐκεῖ, πόσον εἶνε κουτή.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Καὶ τί λοιπὸν, κύριε, δὲν θέ-
 λετε νὰ με νυμφευθῆτε.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Μὰ! ἀκριβὸν μου τέκνον,
 ἐπέρασεν ἡ μόδα, δὲν ὑπανδρεύονται πλέ-
 ου, κατηγορήθη ὁ γάμος.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Διατὶ λοιπὸν πρὸ τριῶν μη-
 νῶν με λέγετε ἀδιακόπως ὅτι με ἀγα-
 πᾶτε;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ἐπειδὴ σὲ ἀγαπῶ.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Λοιπὸν... τότε...

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Λοιπὸν τότε, εἰν ὡσαύ-
 τως με ἀγαπᾶτε, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην
 τῆς συγκαταθέσεως οὐδενός, διὰ νὰ ἀπο-
 λαύσωμεν τελείαν εὐτυχίαν.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Λοιπὸν τότε πηγαίνετε εἰς
 τὸν πατέρα μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Βλέπεις ἐκεῖ τὴν ἐπιμο-
 νήν της. Ἐμπρὸς, ἀκριβὸν μου παιδί, ἄς
 πηδήσωμεν αὐτὸν τὸν φράκτην. Ἐχω
 εἰς τὴν ἀπόλυτον θέλησίν σας ἔρωτα,
 ὅσον καὶ ἂν θέλετε, τὸν πλεον τρυφε-
 ρὸν ἔρωτα γέλος πάντων, ἀριθμὸς πρῶ-
 τος, ἀλλ' εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ γάμου, σὰς
 ἀγαπῶ! Δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον τὸ
 ὁποῖον νὰ ἀγαπῶ ὅπως σὰς... καὶ αὐτὸ
 θὰ εἶπη συμβίωσις, ἀγάμου με ἄγαμον.
 Σπουδαίως εἶπέτε μου, ποῦ ἐλάβετε αὐ-
 τὴν τὴν βλακώδη τοῦ γάμου ιδέαν.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Δὲν βλέπω ὅμως καὶ τὸ ἀλ-
 λόκοτον τῆς ιδέας μου.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Παῦσε πλεόν, μικρά
 μου παιδοῦλα, μὴ σκέπτεσαι ἐπ' αὐτοῦ
 πλεόν.

[Ἐισέρχεται ὁ Εὐσέβιος.]

ΕὐΣΕΒΙΟΣ. Κύριε Δημητράκη, ὁ κύριός
 μας σὰς περιμένει εἰς τὴν αἴθουσαν
 τοῦ φαγητοῦ.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. Ὡ! Θεέ μου! καὶ αἱ ἐπι-
 στολαὶ του. (Συνάξει τὰς κατὰ γῆς ἐπι-
 στολάς, τὰς τευτάνει, καὶ τὰς διορθώ-
 νει με τὸ μανίκι του.) Πρέπει ὅπωςδὴ-
 ποτε νὰ εὔρω ἐν ψεύδος καταβαίνων
 τῆς κλίμακος. Εἶνε τεσσαράκοντα βαθμί-
 δων με δίδουν καιρὸν πλειότερον τοῦ δέ-
 οντος. Ἄ! ἡ πτωχὴ Βιργινία. Εἶνε σὲ
 βεβαιῶ νόστιμος με τὰς ιδέας της.

ΕὐΣΕΒΙΟΣ. Κυρία Βιργινία, ἐπεθύμουν
 νὰ σὰς ὀμιλήσω. Θὰ ξαναεἶβω μόλις πε-
 ραιωθῇ τὸ πρόγευμα.

[Ἀπέρχεται.]

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

BIRGINIA μόνη.

BIRGINIA. Α! τώρα έννοώ! δηλαδή ο κύριος Δημητράκης δέν δύναται νά μέ υπανδρευθῆ, καθόσον εἶνε μέγάλος κύριος. Μόνον καταδέχεται νά ρίψη ἐπ' ἐμοῦ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς τάξεώς του βλέμματά τινα ἐρωτικά. "Ενας ὑπαλληλίσκος μέ 80 φράγκα τὸν μῆνα, μολονότι τὸν διώκουν, καὶ κύριος οἶδε. Εἶνε ἀπίστευτον ἐπειδὴ ἔχει μισὴ πῆχη τσόχα, ἣτις σκεπάζει τὴν ράχιν του καὶ μία roba camera δέν ἤξεύρω μέ πόσα μπαλώματα, νομίζει ὅτι κάτι εἶνε, φαντάζεται ὅτι εἶνε ἀνωτέρας τάξεως τῆς θυγατρὸς ἐνὸς τιμίου γεωργοῦ. Ὡς ἐὰν μία νέα τιμίας οἰκογενείας δέν εἶνε ἴση μέ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ κύριος Δημητράκης μ' εὕρισκει φαντασμένην, ἐπειδὴ θέλω νά τὸν νυμφευθῶ. "Ενας ὑπάλληλος διωγμένος δέν δύναται νά καταβῆ μέχρις ἐμοῦ. Φοβεῖται μὴ ἐξευτελισθῆ. Ἄλλ' ἐγὼ ἤθελον ἐξευτελισθῆ. Μὲ προσεκεῖ οἶκτον.

ΣΚΗΝΗ Η΄.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ καὶ BIRGINIA

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Εἶσθε πολὺ καλῆ, διότι μέ περιεμείνατε.

BIRGINIA. Νά σοῦ εἰπῶ εἰλικρινῶς, οὔτε τὸ ἐσκέφθην, καὶ σὲ βεβαιῶ ἔμεινα τυχαίως. Πρέπει νά βιασθῶ νά τελειώσω τὴν δουλειάν μου. (Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς σκηνῆς σκουπίζει σῦρει καὶ ξαναθέτει τὰ ἐπιπλα, ξεσκονίζει.)

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Εἶνε ἀληθές, κυρία Βιργινία, ὅτι θά υπανδρευθῆτε μέ τὸν ἵπποκόμον; (Ἀναστενάζει ἐκ βάθους καὶ δυνατά.)

BIRGINIA. Τίς σᾶς τὸ εἶπεν! Ποίος εἶναι ὁ ἵπποκόμος;

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ὁ ἵπποκόμος τοῦ κυρίου Ῥαῦμόνδου.

BIRGINIA. Καλὲ, τί λέγεις;

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ναί!

BIRGINIA. Ποίος σοῦ εἶπε αὐταῖς ταῖς ἀνοηταῖς, κύριε Εὐσέβιε; ψεῦδος.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Πῶς δέν εἶνε ἀληθές. Δέν θά τὸν υπανδρευθῆτε;

BIRGINIA. Ἐγὼ νά υπανδρευθῶ τὸν ἵπποκόμον τοῦ κυρίου Ῥαῦμόνδου, ἕνα ὑπηρέτην ἵππων, ὅστις δέν ἔχει παρὰ τὴν θέσιν του, τὸν ὁποῖον δύναται αὐριον νά διώξουν καὶ νά εὔρεθῆ εἰς τὸν δρόμον. Θεέ μου, σ' εὐχαριστῶ! Δέν εἶμαι τόσο τρελλῆ, ὥστε κἂν νά τὸ σκεφθῶ τὸ ἀγρικῆτιν τοῦ πατρός μου εἶνε καθαρὸν κτήμά του, καὶ δέν θά μέ υπανδρεύση, χωρὶς νά μέ δώση μίαν κόφφα μέ ρούχα καὶ προίκα χρηματικῆν.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ὡ κυρία Βιργινία, μέ τὸ πρόσωπόν σας δέν ἔχει ἀνάγκην τίς οὔτε ἀπὸ κόφφαν οὔτε ἀπὸ προίκα. Λοιπὸν εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς, διότι δέν εἶνε ἀληθῆς ἡ υπανδρεία σου.

BIRGINIA. Εἰς τί δύναται νά σᾶς ἐνδιαφέρη τοῦτο, κύριε Εὐσέβιε; (Τὸν σπρώχνει συγχρόνως λαμβάνουσα τὴν ὄπισθεν αὐτοῦ καρέκλαν ὅπως τὴν σκουπίση.)

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ἐχω μερικὰς οἰκονομίας, κυρία Βιργινία, κάμει. Ἐχω δύο χιλιάδας φράγκα. Ἐχω ἐπίσης καὶ ἕνα ἐξάδελφον ὅστις μέ ὑπεσχέθη νά μέ βοηθήσῃ νά κάμω ἐμπόριον.

BIRGINIA. Τόσο καλλίτερα γιὰ σᾶς, κύριε Εὐσέβιε.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Καὶ διὰ σᾶς ὡσαύτως, ἐὰν τὸ θελήσετε.

BIRGINIA. Πῶς καὶ δι' ἐμέ, κύριε Εὐσέβιε.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ἐὰν θελήσετε νά γίνετε, κυρία Εὐσεβίου, θά ἦσθε ἡ κυρία καὶ ἐμοῦ καὶ τῆς περιουσίας μου.

BIRGINIA. Οὐδὲ τὸ σκέπτεσθε, κύριε Εὐσέβιε... βεβαίως;

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Ἀπ' ἐναντίας, τὸ σκέπτομαι καὶ παρὰ πολὺ. Καὶ κουτεύω μάλιστα νά γίνω βλαξ δι' αὐτό. Καμμιά φορὰ λησμονῶ, κουτεύω νά χάσω τὸν νοῦν μου. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιπλήχθην πολλὰκις καὶ ἐὰν ἐξακολουθήσῃ, ἴσως μέ διώξῃ ὁ κύριος des Aulnaies.

BIRGINIA. Λοιπὸν ἐὰν τὸ σκέπτεσθε, φροντίσατε νά μὴ τὸ σκέπτεσθε.

ΕΓΣΕΒΙΟΣ. Καὶ διατί;

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ἐπειδὴ... (Μένεισιωπηλή.)
ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Ἐπειδὴ... δὲν εἶνε ἀπάν-
τησις.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Εἶνε ἡ καλλιτέρα, καὶ δὲν
δίδω ἄλλην.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Μὲ φαίνεται μολαταῦτα, κυ-
ρια Βιργινία, ὅτι, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος
τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγ-
γέλματος σᾶς κάμνη μίαν ἔντιμον πρό-
τασιν, τὸ ὀλιγώτερον ποῦ δύνασθε νὰ
κάμετε μὴ θέλουσα, εἶνε νὰ εὔρετε κά-
λην πρόφασιν.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Δὲν σᾶς λέγω διατὶ δὲν θέλω,
κάθ' ὅσον ἴσια ἴσια ἢ πρόφασις εἶνε καλὴ,
καὶ διὰ τοῦτο θὰ σᾶς δυσαραεστήσῃ.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Δέγετε πάντοτε.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Μὰ τὴν πίστιν μου, ἐπειδὴ
ἐπιμένετε τόσο, τόσο χειρότερα γιὰ
σᾶς, κύριε Εὐσέβιε, ἐγὼ δὲν δύναμαι
νὰ ὑπανδρευθῶ μὲ μελαψόν.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Μὲ ἐκλαμβάνετε διὰ μαῦρον,
κυρία.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Σᾶς ἐκλαμβάνω ὅτι εἴσθε,
κύριε Εὐσέβιε. Ἴδου ὁ καθρέπτης. Κυτ-
ταχθῆτε.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Πῶς! Ἀποποιεῖσθε λοιπὸν
διότι τὸ χρώμα μου ἔχει ὀλίγην διαφο-
ρὰν χρώματος ἀπὸ τὸ ἰδικόν σας.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Εἰπέτε πολλήν, κύριε Εὐ-
σέβιε.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Τὸ αἷμα τὸ ὅποιον τρέχει εἰς
τὰς φλέβας μου εἶνε ἐπίσης κόκκινου ὡς
τὸ ἰδικόν σου, ἡ καρδιά μου εἶνε ἀγαθὴ
ὡς ἡ ἰδική σου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγεννή-
θην πλησιέστερα τοῦ ἡλίου παρὰ σᾶς,
μὲ ὑποθέτετε κατώτερον σας, ἀλλὰ τὰ
φρούτα τὰ ὅποια εἶνε πλέον χρωματι-
σμένα ἀπὸ τὸν ἡλίον εἶνε τὰ καλλιτέρα.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Ὅσα λέγετε εἶνε πιθανώτα-
τα, κύριε Εὐσέβιε, ἀλλ' αὐτὸ ποῦ σᾶς
εἶπον εἶνε πεποίθησις, καὶ πιθανὸν νὰ
μὴ ἦτο καὶ σκέψις μου, ἀλλ' ὁ πατήρ
μου δὲν θὰ δώσῃ ποτὲ τὴν συγκατά-
θεσίν του.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Πῶς ἕνας χωρικός.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ. Νά! χωρικός, ἐπειδὴ τὸ λέ-
γετε, ἀλλὰ λευκός.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Φθάνει.

ΒΙ. ΓΙΝ. Α. Καὶ τὸ ὕστερον δὲν ἔχει αἰ-

μα νέγρου εἰς εἰς τὰς φλέβας του. Ὑ-
γίαινε. (Ἐξέρχεται.)

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. (μόνος). Ἀνόητος φυλὴ.
Τιμιότης, καλὴ καρδιά, ἔρωσ, αὐτὰ δὲν
εἶνε τίποτε, ἐπειδὴ εἶμαι μιγᾶς. Στὸ
διάβολον ζῶα. (Ἐξέρχεται.)

(Ἡ σκηνὴ πίπτει, καὶ παρουσιάζεται ἑτέρα
εἰς ἣν φαίνεται εἰσερχόμενος ὁ Εὐσέβιος, κατόπιν
τοῦ ὁ Νέγρος Ἀπώλων.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ καὶ ΑΠΟΛΩΝ.

ΑΠΟΛΩΝ. (κτυπᾷ εἰς τοὺς ὦμους τὸν
Εὐσέβιον) Μπά! σὲ ζητῶ παντοῦ, ἐχά-
λασα τὸν κόσμον, Κύριε Εὐσέβιε, διὰ
νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ καταϊβά-
σουμε τὰ ξύλα ἀπὸ κάρρο τὸ ὅποιον
ἔστειλαν, ἔλα ὀργίγωρα.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Ἀπόλλων! Δὲν σοῦ δίδω τὸ
δικαίωμα νὰ μὲ κτυπᾷς εἰς τὸν ὦμον,
καὶ πρέπει νὰ μὲ ὀμιλῆς ὄχι μὲ τόσο
θάρρος, τὸ ἀκούεις; Νὰ ἦνε ἡ τελευ-
ταία φορὰ καθ' ἣν σὲ τὸ λέγω.

ΑΠΟΛΩΝ. Δὲν σᾶς ὀμιλῶ, νομίζω,
ἀπρεπῶς, κύριε Εὐσέβιε, σᾶς ὀμιλῶ,
καθὼς ὀμιλοῦν δύο καλοὶ σύντροφοι.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. Δὲν εἶμεθα οὔτε καλοὶ οὔτε
κακοὶ σύντροφοι. Ἀπόλλων, ἔχεις ὀρι-
σμένην τὴν δουλείαν σου, καὶ ἐγὼ τὴν
ὑπηρεσίαν μου. Δὲν εἶμεθα ποσῶς σύντρο-
φοι. Σημείωσε ὅτι ἂν δὲν ἦμεθα εἰς τὴν
Γαλλίαν, δὲν ἦθελες τολμᾷ νὰ μὲ ὀμι-
λῆς, ὅπως τὸ κάμνεις. Ἦθελές κάμει
γνωριμίαν μὲ ἕνα καλὸ στιλιάρι. Νὰ
μὴ σοῦ τὰ ξαναειπῶ πλέον. Μὴ λησμο-
νήσῃς ἄλλοτε τὸ σέβας ὅπερ μὲ χρεω-
στεῖς, βρωμάραπα, γαῖδουρονέγρο.

[Ἐξέρχεται.]

ΣΚΗΝΗ Ι'.

ΑΠΟΛΩΝ μόνος.

ΑΠΟΛΩΝ. Νέγρος! Νέγρος! Δὲν εὐρί-
σκουν ἄλλο ἀπ' αὐτὸ νὰ λέγουν. Νομί-
ζουν ὅτι ἐπειδὴ ἔχω χρώμα μαῦρον δὲν
εἶμαι διὰ τοῦτο ἄνθρωπος, καθὼς αὐτοί.

Καὶ αὐτοὶ οἱ καταραμένοι μελαψοὶ, εἶνε πλέον λευκοὶ, ἀπὸ τοὺς καταραμένους λευκοὺς. Δηλαδή, ἐπειδὴ οἱ παππάδες μας λέγουν ὅτι ὁ διάβολος εἶνε ἄσπρος, νομίζω ὅτι εἶνε μελαψός. Μὰ ἂν ἦνε ἔτσι, τότε δὲν βλέπω γιατί νὰ ἀφήσω τὴν πατρίδα μου καὶ τὰς γαίας μου, νὰ ἀλλάξω τὴν θρησκείαν μου καὶ νὰ πάρω τὴν χριστιανικὴν, ἣτις διδάσκει τὴν ἰσότητα, διὰ νὰ μὲ μεταχειρίζονται τοιοῦτοτρόπως... Νέγρος!... ναί! σκάστε εἶμαι Νέγρος... ἔπειτα... κάλλιον Νέγρος παρὰ μελαψός, τὸ ὀλιγώτερον ἢ μάνα μου ἦτον γυναικα τοῦ πατέρα μου. Ἐνῶ οἱ μελαψοὶ εἶνε σχεδὸν πάντοτε παιδιὰ μούλικα, ἢ μιὰς ἀστεφάνωτης. Ἀγαπῶ καλλίτερα νὰ ἦμαι μαῦρος παρὰ λευκός. Εἰς τὸν Θεὸν μπροστὰ δὲν εἶνε οὔτε μαῦροι οὔτε ἄσπροι. Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε οὔτε ἄσπρος, οὔτε μαῦρος, ὁ Θεὸς εἶνε φῶς, εἶνε ἥλιος. Ἐνώπιόν του εἶμεθα ὅλοι τὸ ἴδιον, ἴσοι. — Ποιὸς πάλι κτυπᾷ τὴν πόρτα.

[Μισοανοίγει τὴν θύραν.]

(Μία φωνή.) Ἐνας πτωχὸς τυφλός, ὅ,τι σὰς φωτίσῃ ὁ Θεός.

ΑΠΟΛΛΩΝ. Καὶ ἄλλος πάλιν. — Ἐκεκουμπίσου, δὲν δίδουν ἐδῶ. Δὲν θὰ ξεγλυτώσουμε πλέον ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ψωρανθρώπους.

[Σπρώχνει μὲ δύναμιν τὴν θύραν ἢ σκηνὴ ἀλλάσσει.]

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄.

[Εἰς τὸν δρόμον εἰς τυφλὸς παίζων κλαρινέτο καὶ ὀδηγούμενος ἀπὸ σκύλον. — Εἰς κουτσός, πτωχός, ἀκουμβῶν εἰς πατερίτσας.]

ΤΥΦΛΟΣ. Γιὰ γαιδούρια αὐτοὶ οἱ ὑπηρέται — τὰ τεμπελόσκηλα — Σοῦ μιλούν χειρότερα ἀπὸ τ' ἀφεντικά τους. (Παίξει κλαρινέτο κυττάζων πρὸς τὴν οἰκίαν) — Ποιὸς εἶνε ἐκεῖ.

ΧΩΛΟΣ. Εἰς συνάδελφος.

ΤΥΦΛΟΣ. Εἰς τυφλός.

ΧΩΛΟΣ. Ὅχι! ἕνας κουτσός.

ΤΥΦΛΟΣ (μὲ περιφρητικὸν τόνου.) Ἄ! εἶνε ἕνας κουτσός· ξεύρεις, κουτσέ, μουσική.

ΧΩΛΟΣ. Γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ, τάχα γιατί

παίζεις τὴν τσαμπούνα περηφανεύεσαι ὠραῖο λαλούμενον, ξεκουφαίνει κείνους ποῦ τ' ἀκοῦν καὶ στραβώνει ὄσους τὸ παίζουν. Περηφανεύεσαι τάχα γιατί εἶσαι στραβός; καὶ ποιὸς δὲν εἶνε λιγάκι στραβός; — Ἐγὼ εἶμαι κουτσός, ἀλλ' ὄχι, καθὼς οἱ ἄλλοι κουτσοί. Ἐχω δίπλωμα νὰ κάμνω τὸν πτωχόν, ἔχω χαρτὶ μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ δημάρχου καὶ μὲ τὴν βούλλα τοῦ ὑπουργοῦ, τὸ καταλαβαίνεις, καὶ κάμνω τὸ ἐμπόριον σὰν τίμιος ἄνθρωπος. Βέβαια, κύριε μουζικάντη. Δὲν ἀλλάξω τὴν κουτσαμάρα μου μὲ τὴν στραβομάρα σου, διότι θὰ μὲ γελούν κάθε στιγμῇ. Σοῦ συγχωρῶ τὸ φέρισμό σου καὶ τὴν ἀγνωθία σου, γιατί εἶσαι στραβοούλιακας.

[Ὁ τυφλὸς θυμώσας, γυρᾷ εἰς ἕνα γύρω του νὰ πιάσῃ τὸν χωλόν, ἔπειτα σηκώνει τὸ βόταλον του καὶ κατὰ λάθος κτυπᾷ τὸν σκύλον του.]

(Ἐκ τῶν τοῦ Alphonse Karr.)

Μετὰφρασις Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΙΩΝΗ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ

τοῦ φίλου μου καὶ πάλαι συμφοιτητοῦ μοι Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ἰσμυρίδου μετὰ τῆς Κυρίας Ἀσπασίας Ν. Γάτσου.

(κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν διάβασιν αὐτῶν μεταβαινόντων εἰς Κωνσταντινούπολιν.)

Σελήνην, ἄστρα καὶ λοιπὰ, ἀνέμους καὶ νεφέλας καὶ φλοίσθους καὶ βυάκια, ὦ Μοῦσα, δὲν ζητῶ. Δὲν σ' ἐρωτῶ ὁ οὐρανός γλαυκός ἂν ἦν ἢ μέλας; ἂν Βορρᾶς ἢ Ζέφυρος φυσᾷ, δὲν σ' ἐρωτῶ.

Ἐλθέ, ἢ μετ' ἐπιμονῆς πικρῶς καταρασθεῖσα τοσάκις τὸ ἀμείλικτον, ταχὺ τοῦ χρόνου βῆμα ἢ μέχρις Ἀ κ ρ ο π ὀ λ ε ω ς κ' Ἡ λ ἰ ο υ ὑψωθεῖσα κατὰβα, καὶ τὸ φρόνημα θ' ἀλλάξῃ παραχρῆμα.

Θὰ ἴδῃς πῶς παρέργεται ὁ χρόνος; ῥῶδα σπείρων, εὐδαιμονίαν ἀληθῆ εἰς τοὺς θνητοὺς δωρῶν, θὰ ἴδῃς πῶθων τοὺς παλμούς; νὰ στέφῃ διαπύρων, σωρῶν νὰ πραγματοποιῆ ἑλπίδων φλογερῶν.

Ἄφες τὰ ἄστρα ὑψηλὰ ἐτίθησαν ἐκεῖνα.

Ἐἴν' ἀγανῆς ὁ οὐρανός καὶ δὲν θὰ εὔρῃς πέρας βυθιζομένη εἰς αὐτόν; παρήγορον ἄκτινα θὰ ἔχῃς, ἂν ἀπὸ μακρὰν προσθλέπῃς τοὺς ἀστέρας.

Βλέπεις ἐκεῖ τὸ εὐδαίμον ἐκεῖνο ζεύγος; Ἐῖδες
τὸ διαρκές; μεῖδίαμα, τὸ βλέμμα τὸ φαιδρὸν;
Εἰς πᾶσαν τῶσευτιν αὐτοῦ ἀστράπτουσιν ἐλπιδες
καὶ μάγον μέλλον πρὸ αὐτῶν ἀνοίγει τὸ παρόν.

Εἰπέ μοι πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐκεῖνον ἐθυμμεῖται
ἐπὶ βιβλίου κύπτοντα, τὸ ἀθλον ν' ἀνέλθῃ;
Μίαν ἡμέραν πρὸς αὐτόν: «Διδάκτωρ πλέον εἶσαι:»
εἶπον, κ' ἐκεῖνος ἔσπευσε τὴν βίβλον του νὰ κλείσῃ.

Κ' ἐκλείσθη μετ' τὴν βίβλον του ὁ μαγικός ὀρίζων
τῶν φρούδων τῆς νεότητος ὀνειρων, καὶ ἀνήρ
ἀνέκυψε, ποῖαν ὁδὸν νὰ λάβῃ μὴ γνωρίζων
Ἐνόμικ' εἰς τὸ στήθος του πῶς ἔλειπεν ἀήρ.

Τότε αὐτὸς τὰ βήματα τοῦ χρόνου κατηράσθη
ἠγγόνει ὅτι εὐδωρος παρήργετο ὁ χρόνος.
Εἰς δρόμον ἀσυνείθιστο; ταχέως ἐκουράσθη
καὶ ὅτι δὲν θ' ἀναπαυθῆ ἔνόμισεν ἀφρόνως.

Ἄλλὰ ἰδὲ τὴν κεφαλὴν ποῦ τώρα ἀναπαύει,
εἰς ποῖαν κλίνει εὐελπὶς ἀγκάλην ποθητὴ ν'
καὶ ποῖα χεῖρ τὴν κόμην του μετὰ θωπείας ψάθει
καὶ ποῖαν μελίχρον φωνὴν ἀκούει ἀρεστήν.

Πλήρης; δυνάμεων, φαιδρὸς ἐχειρέται καὶ πάλιν,
βλέμμα συζύγου συμπληθὲς τὴν νέαν του πορείαν
ἀκολουθεῖ μετὰ στοργῆς καὶ εἰς θερμὴν ἀγκάλην
δυνάμεις νέας θὰ ἀντλή πρὸς νέαν ἐργασίαν.

Ἦ, ἂν οἱ χρόνοι φέρουσι τοιαύτας εὐτυχίας,
εἶθε τὰ ἔτη ὅλα μου νὰ φύγωσιν, ἀρκεῖ
ἡμέρα μιὰ δι' ἐμὲ ζωῆς τόσον ὀλιγίας:
δὲν θέλω βίον ἀσκοπον, ματαιῶς διαρκῆ.

Ζῆθι, ὦ ζεύγος φίλον μοι, καὶ ζῆθι εὐδαιμόνως,
Ἐνόσφ τὴν εἰκόνα σας ἡ μνήμη μου φυλάττει,
δὲν θὰ λυποῦμαι, ἂν ταχὺς παρέρχηται ὁ χρόνος,
τίς αἶδε τί καὶ δι' ἐμὲ αὐτὸς ἐπιφυλάττει.

Ἄλλ' ἂν οὐδὲν χαρμώσυνον μοι μένη ν' ἀπολαύσω,
τοῦλάχιστον τὴν μνήμην μου παρασίτων ἡμῶν
ἐλπίζω πῶς θ' ἀνέχησθε, καὶ οὕτω δὲν θὰ παύσω
ψιχία ὀλβιότητος ὀλίγα ἀριθμῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Μαρτίου 1872

ΙΩ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΩΣ

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ

Εἰς τὴν αὐλὴν ἐνός Πασσά τρεῖς; Κρήτες, δοῦλοι πάλιν,
μίαν ἐσπέραν θλιβεράν
εἰς λύχνου λάμπην ἀμυδράν
ἐνώπιόν των ἔστησαν οἴνου μεστήν φιάλην.

— Κοιμῶνται πάντες, εἶπεν εἷς, οὐδεὶς μᾶς ἐποπτεύει.
Ἐταν κοιμᾶται ὁ τύραννος, ὁ δοῦλος βασιλεύει.
Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Ἄς πῖωμεν τοῦ ἄρχοντος τὸν οἶνον εὐφροσύνης!
Γινώριζετε πόθεν αὐτό;
ὁ οἶνος; εἶν' ὁ ἐκλεκτός;

Ἐκ τῆς ἀμπέλου ἤρωος μακράν μας ἐπωδύνως
τὸ ἄλγος περισύροντος ἐλπίδος τεφρωθείσης,
τὸ ἄλγος τῆς πατρίδος μας καὶ πάλιν δουλωθείσης;
Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Ἦ! πόσοι, πόσοι ἔπασαν! Καὶ ποῦ τὰ μνήματά των;
ποῦ μέλας ξύλινος σταυρός,
τοῦ μαρτυρίου των φρουρός;

Βαβαί! ἐλησημονήθησαν καὶ τὰ ὀνόματά των.
Τὸν δοῦλον βίον μας ἡμεῖς; μετροῦμεν μετ' ἀγῶνας
καὶ παραδίδουν θύματα αἰῶνας εἰς αἰῶνας.

Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Χθὲς ἔτι ἐκινήθημεν καὶ εἰς τὴν κινήσιν μας
ἀντήχησεν εἰρωνικῶς
ἀλύττου ἤχους δουλικός.

καὶ μετ' ἰσχυρῶν αἵματος τὴν μαύρην δούλωσιν μας
ἐνδύσαντες, ἐκλίναμεν τὴν κεφαλὴν ἐμπρός της.

Γῆ διαφέρει ἀπὸ γῆς, ἵνα ταφῇ νεκρός τις;
Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Ἄς σκωριάζῃ κἀλλιον ὁ οἶνος τὰς ἀλύσεις
παρὰ τοῦ αἵματος ὁ ροῦς;
Τοὺς λογισμοὺς μας τοὺς πικρούς,
ἀς πνίξωμεν, καὶ μετ' αὐτῶν ἐλπίδας κ' ἀνακηρύσσει.

Ἐπίσης εἰς ἐλεύθερον κ' εἰς δούλην γῆν βλαστάνει
ὁ βότρυς παραμυθητής. Ἀ! φθάνει πλέον, φθάνει!
Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Ἦ νέα σφιγὲς αἰμοχαρῆς, ὠχρὰ ἐλευθερία,
μὴ πλέον, μὴ βυσσοδομητή.
Ἰδοῦ, μεθύομεν ἡμεῖς!

Θεότης, ἦν διέφθερε χροστὸς, διπλωματία,
τί μᾶς καλεῖς; Ἄλλου, ἄλλου τὰ θύματά σου ζῆτει,
τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος ἡ μῆθη προκηρῦττει.

Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Ναί· πλέον πᾶσά μας ἐλπὶς ἐσθέσθη, ἐνεκρώθη
ἐκτός μίξ: Τὸ παρελθὸν
νὰ λησημονήσῃ πᾶς μεθῶν. —

Ἦ μάτια; προσπάθειαι! ὦ δολοφόνοι πόθοι!
Ἄς δώσωμεν τὰ τέκνα μας ὀμῆρους εἰς τυράννους,
θωπεύσωμεν τὸν τύραννον μετ' ὀρυμῆς μακράν αὐτοῦ λακτίσας;
Φαιδρύνωμεν τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
μεθύσωμεν λοιπόν.

Τοιαῦτα ἔψαλλεν ὁ Κρῆς, ἀλλ' ἔστρεμ' ἡ φωνὴ του
Ἐ χεῖρ αὐτοῦ ἡ στιβαρὰ
κατέπεσεν ὡσεὶ νεκρά,

πρὶν λάβῃ τὸ ποτήριον θρηνοῦν οἱ σύντροφοί του . . .

Ἄ! μάτην, μάτην! Ἐκράξεν ὁ δυστυχῆς δακρύσας,
καὶ τὴν φιάλην μετ' ὀρυμῆς μακράν αὐτοῦ λακτίσας:

Μὴ φαιδρυνθῆ τὸ μέτωπον ἡμῶν τὸ σκυθρωπὸν,
Ἄς κλαύσωμεν λοιπόν.

25 Μαρτίου 1872.

ΙΩ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΩΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Θαλαμηπόλος προσέρχεται εις κυρίαν τινα ἵνα συμφωνήσῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της.

— Εἴσαι ζωηρά, κόρη μου; τὴν ἐρωτᾷ ἡ κυρία.

— ὦ κυρία, ἀποκρίνεται ἡ θαλαμηπόλος, τόσο ζωηρά, ὥστε ὑπόσχομαι νὰ σᾶς ἐνδύω εἰς ἡμίσειαν ὥραν.

— Εἰς ἡμίσειαν ὥραν; ἀλλὰ τότε εἰς τίθᾳ καταγίνωμαι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας.

* *

Διάλογος μεταξύ δύο βουλευτῶν.

— Δὲν ἀκροάζεσθε οὐδέποτε τοὺς ῥήτορας τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

— Ἡ δεξιὰ πρέπει πάντοτε ν' ἀγνοῇ τί πράττει ἡ ἄριστερά.

* *

Εἰς συναναστροφήν τινα τῶν ἀνακτόρων ἠγέρθη τὸ ζήτημα πῶς δύναται τις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψεύδους.

— Ἄν κατορθώσητε νὰ διέλθουν καὶ αἱ δύο ἐκ τῆς αὐτῆς θύρας, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ἐστὲ βέβαιος ὅτι τὸ ψεῦδος θὰ διέλθῃ πρῶτον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν εἰς θεράπων ἀνοίγει τὰ δύο φύλλα τῆς θύρας, καὶ βλέπουσι δύο ὑπουργοὺς καταγινομένους εἰς φιλοφροσύνας, τίς ν' ἀφήσῃ εἰς τὸν ἕτερον νὰ διέλθῃ πρῶτος.

Τέλος ὁ νεώτερος προφασίζεται τὴν ἡλικίαν του, τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὸν πρωθυπουργὸν ὅστις καὶ εἰσέρχεται.

Αὕτη ἡ εἴσοδος ἐπροξένησε πολὺν γέλωτα εἰς ὄλους ἐν γένει, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν πρωθυπουργὸν ὅστις ἐγέλα, διότι ἐβλεπε τὸν βασιλέα του νὰ γελᾷ.

* *

Ναυτικός τις, ἀφοῦ δις ἢ τρίς ἔκαμε τὸν περίπλου τῆς γῆς, ἀπεφάσισε νὰ

διέλθῃ ἡμέρας τινὰς μεταξύ τῶν φίλων του εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκεῖ ἠναγκάσθη νὰ ἱππεύσῃ διὰ τινὰ ἐκδρομὴν· δυστυχῶς ὁμως ἔτυχεν ἐλεεινοῦ ἵππου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ περιπατῇ. Ὁ ναυτὴς ἐξήγαγε τὸ ῥινόμακτρον του καὶ τὸ ἐξέβηκεν εἰς τὸν ἄνεμον.

— Δὲν ἂν πορῶ, εἶπε, διατί τὸ ἄλογόν μου δὲν βαδίζει· ὁ ἄνεμος εἶναι ἐναντίος.

* *

Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Χ. ἀμφότεροι νέοι ὠραῖοι καὶ χαίροντες ἄκραν ἰγείαν, συζευχθέντες πρὸ τριῶν ἐτῶν δὲν εἶχον ἐτι ἀποκτήσει οὐδὲν τέκνον. Φίλος τις τῆς οἰκίας ἠρώτησε τὴν κυρίαν Χ. πῶς συνέβη, ὥστε νὰ μὴ ἀποκτήσωσιν ἀκόμη τέκνα.

— Τί νὰ σᾶς εἶπω, ἀπήντησεν ἡ νεαρά γυνὴ, ἔχομεν τόσο μικρὰν οἰκίαν.

* *

Κιβδηλοποιὸν τινα ἐσχάτως δικαζόμενον ἐν Παρισίοις ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἠρώτησεν·

— Ποῖον τὸ αἴτιον τὸ ὁποῖον σὲ ἠνάγκασε νὰ χαράξῃς κίβδηλα νομίσματα;

— Ἀφοῦ οἱ Πρῶτσοι, κύριε πρόεδρε, μᾶς ἐπῆραν ὅλα τὰ ἀληθινὰ, ἔπρεπε νὰ φροντίσωμεν διὰ ψεύτικα.

* *

Ἐπίσκοπός τις μῖς τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας ἐλθὼν εἰς Παρισίους καὶ ἐπωφελοῦμενος αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας παρήγγειλε μίαν φενάκην. Ἀνυπομονῶν δὲ φρικωδῶς διὰ τὰς ἀτελευτήτους ἱποκλίσεις καὶ φιλοφρονήσεις τοῦ κουρέως, ὅστις, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν φενάκην πολὺ στενὴν, ἐπανελάμβανεν ἀδιακόπως·

— Ἀλλοίμονοι! Ναί, εἶναι πολὺ μικρὰ διὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἰμετέρας Μεγαλειότητος.

— Εἰπέ, ζῶον, κάλλιον, ἀνέκραξεν, ὅτι εἶναι πολὺ μικρὰ διὰ τὴν μεγαλειότητα τῆς κεφαλῆς μου!

* *

ΜΥΘΟΙ

ΒΑΤΡΑΧΟΣ και ΠΗΘΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΜΕΝΟΣ

Βάτραχος ἰδὼν ποτε
 Ἴππον πεταλούμενον
 Ἦπλωσε τοὺς πόδας του
 Κ' εἶπε τῷ πεταλωτῇ·
 «Ἰδοὺ ἔτυγον κ' ἐγὼ
 εἰς ἀρμόδιον καιρὸν.
 Ἄνερ, τάχυνον λοιπὸν
 Καὶ πετάλισον κ' ἐμέ!

Η ΦΙΛΙΑ.

Εἰς τὸν ὄρομον Πατησίων ἐν Ἀθήναις
 Ἀντηθέντες συνωμίλου δὴ κύνες·
 Ἀκράφνης αὐτοὺς συνέδεε φίλια
 Καὶ περὶ φιλίας ἦν ἡ ὁμιλία.
 «Σ' ἀγαπῶ» ὁ εἰς τῷ ἄλλῳ ἀντεφώνει,
 Σὺ ἐλπίς μου καὶ χαρὰ μου εἶσαι μόνη·
 Ἀσπασμούς γλυκεῖς ἀντίειδον ἀφθόνως,
 Σείοντες κ' οἱ δὴ οὐράς συγχρόνως.
 Ἄλλ' ὅστος ἄρ' ἴσθ' ἐκ γέιτονος οἰκίας
 Ἐγενεν ἀρχὴ διαφορᾶς ἀγρίας.
 Δήγματα, κραυγαί, ἀγάπης πάσης λήθη.
 Ἴφιλι' αὐτῶν εἰς ἔχθραν μετεβλήθη.
 Δάμωνα ζητεῖς ματαίως, καὶ Φιντίαν.
 Τὸ συμφέρον καταβάλλει τὴν φιλίαν.

ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ

Κορυδαλὸς δεινοπαθὴς
 εἰς τὴν παγίδα συλληφθεὶς
 Ἀνέκραζεν ἐν θρήνῳ·
 «Οὐαὶ μοι τῷ δυστήνῳ!
 Δὲν ἔκλεψα χρυσίον
 Οὐδ' ἄλλο τῶν τιμίων.
 εἶς κόκκος σίτου μόνος
 Μ' ἐφόνευσεν ἀπόνως».
 Πολλάκις κέρδη εὐτελῆ
 Παρέχουσι: κακὸν πολὺ.

ΕΛΑΦΟΣ ΚΑΙ ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ

Στραφεὶς πρὸς τὸν ἔλαφον εἶπε νεβρός τις·
 «Σὺ πάτερ μου, ὅστις
 Ἐκ φύσεως ἔλαβες ζεῦχος κεράτων
 Ἵπερφευστάτων
 Καὶ μείζων κυνὸς καὶ ταχύτερος εἶσαι,
 Τοὺς κύνας φοβεῖσαι;
 Γελάσας ὁ ἔλαφος καὶ ἀπαντήσας
 Ἠκούσθη λαλήσας.
 «Ἀλήθειαν λέγεις, υἱέ μου, καὶ ὅμως
 Μοὶ ἔρχεται τρόμος
 Ὅσάνκι κυνὸς ὑλακὴν διακρίνω,
 Καὶ βῆμα τυχύνω.»
 Ψυχῇ ἀνάνορον καὶ δειλῇ
 Παραίνεσις δὲν ὠφελεῖ.

Α. ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ Τῷ ΙΒ' ΦΥΛΛΑΔΙῷ ΑἸΝΙΓΜΑΤΟΣ.

Θαῦμα — Θῦμα

Τὴν λύσιν τοῦ ἀνωτέρω αἰνίγματος πρῶτος ἔπεμψεν ἡμῖν ὁ ἐν Ἀθήναις κύριος
 Α*** ὅστις καὶ ἔλαβε τὴν ἀνταμοιβήν.

ΑἸΝΙΓΜΑ ΙΔ'.

Ἡ τύχη ἂν μὲ ἔδωκε τὸ στέμμα βασιλίσσης,
 Ἡ ἀρετὴ μου μ' ἔδωκε στέμμα καλὸν ἐπίσης·
 Ἐπῆρεα σύζυγος πιστῆ καὶ βασιλεὶς συγχρόνως
 Καὶ μ' ὕμνησε εἰς ποιητῆς τοῦ μυθικοῦ αἰῶνος,
 Τὸ σῶμά μου ἂν σπαραχθῆ καὶ τρία τῶν μελῶν μου.
 Ἐνώσης μὲ τινα θεόν, ἀφίνων τὸν κορμὸν μου
 Νύμφην παράγεις εἰς νερὰ τρυφῶσαν αἰωνίως.—
 Στέμμα νὰ λάβῃς, λύσε με, τῆς καλλονῆς ἄξιως.

N. ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ.

Εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις συνδρομητῶν λύσοντα τὸ ἀνωτέρω αἰνίγμα
 δίδεται ἡ Ἀγορὰ τοῦ Κ. Α. Παπαρρήγοπούλου, εἰς τὸν δεύτερον οἱ Χαρακτῆ-
 ρες τοῦ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν τρίτον τὸ Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον.
 Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ.